

Mistra Urban Futures Reports
2015:23

Röster om mötet mellan civilsamhället, förvaltning och politik i Göteborg

Hinder, positiva exempel och möjliga förändringar

Foto: Helge Høifødt av *Grass Roots Square* i Oslo, Do Ho Suh

Malin Widehammar

Ett kunskapsunderlag framtaget inom projekt KAIROS

Kunskap om och arbetssätt i rättvisa och socialt hållbara städer

Corresponding author: Malin Widehammar
© Mistra Urban Futures, 2015

Detta kunskapsunderlag är framtaget inom KAIROS, som är ett samverkansprojekt där praktiker och forskare från Göteborgs Stad, Göteborgs Universitet, Länsstyrelsen Västra Götalands län och Västra Götalandsregionen arbetar med att ta fram kunskap om och arbetssätt i rättvisa och socialt hållbara städer. Syftet med det här underlaget är att redogöra för några röster från stadens civila samhälle, i form av etablerade föreningsliv, mindre etablerade organisationer, sociala rörelser och mer flyktiga nätverk, upplever samverkan och kontakt med stadens förvaltning och politiska beslutsfattare liksom hur dessa röster ser på de hinder som förekommer och hur dessa skulle kunna övervinnas. Underlaget syftar även till att redogöra för hur några röster som företräder kommunen, tjänstepersoner och politiker, ser på samverkan, kontakt och stöd till civilsamhället och hur det kan förbättras. Syftet med studien är att utgöra ett underlag för diskussioner, fortsatta processer och initiativ för att förbättra civilsamhällets möjligheter att bidra till att städer blir mer rättvisa och socialt hållbara.

Syftet med samtliga underlag och delrapporter som tas fram inom KAIROS är att få till stånd en bred diskussion och medverkan kring olika frågeställningar. Målet är att den slutrapport som tas fram är så väl förankrad och konkret som möjligt. De slutsatser som redovisas i detta kunskapsunderlag kan inte läsas som att de i sin helhet kommer att redovisas i KAIROS slutrapport. I slutrapporten kommer helhetsbilden, baserad på samtliga delrapporter och underlag samt dialog med olika aktörer, att styra innehållet.

Projekt KAIROS är en del av Mistra Urban Futures som är ett internationellt centrum för hållbar stadsutveckling där kunskap utvecklas i nära samverkan mellan teoretisk och erfarenhetsbaserad kunskap. Centrumet har fyra regionala plattformar i Kapstaden, Kisumu, Göteborg och Manchester. Mistra Urban Futures finansieras av forskningsstiftelsen Mistra och Sida, tillsammans med ett konsortium bestående av: Chalmers tekniska högskola, Göteborgs universitet, Göteborgs stad, Göteborgsregionens kommunalförbund (GR), IVL Svenska miljöinstitutet, Länsstyrelsen Västra Götalands län och Västra Götalandsregionen samt medfinansierar på de olika lokala plattformarna.

Förord

Initiativtagarna till KAIROS - Kunskap om och Arbetssätt I Rättvisa Och socialt hållbara Städer ställde den övergripande forskningsfrågan ” varför blir det som det blir när vi vill så väl?” till projektet. Den baserar sig på den alltmer ojämlika och polariserade utvecklingen i såväl hälsa, inkomstnivåer, barns uppväxtvillkor som i det politiska deltagandet och känsla av tillit till människor i allmänhet - trots politiska mål som siktar på en motsatt utveckling. Den sociala hållbarheten utmanas därmed, och KAIROS menar att den inte är ett konstant tillstånd utan behöver definieras tillsammans genom brett medskapande. De som är berörda behöver vara med och påverka utvecklingen om förändringar ska bli långsiktigt hållbara, möjliga att genomföra och upplevas som legitima. Särskilt angeläget är det att beakta dem vars röster inte hörs, de mest utsatta i samhället.

En kultur av medskapande och dialog behöver skapas på alla nivåer i samhället och synen på medborgare behöver förändras. Det handlar inte om att skapa ett samhälle för medborgarna utan om att skapa ett samhälle med medborgarna. Med medskapande menar KAIROS en process som involverar att identifiera åtgärder, utarbeta handlingsprogram, genomföra beslut och följa upp så att åtgärderna medförde vad som tänkts. För KAIROS har det därmed blivit en viktig uppgift att undersöka hur stadens civila samhälle i form av etablerade föreningsliv, organisationer, sociala rörelser och mer flyktiga nätverk upplever samverkan med stadens förvaltning och politiska beslutsfattare liksom hur de ser på de hinder som förekommer och hur dessa skulle kunna övervinnas. Denna studie avser därför att undersöka hur samarbetet mellan Göteborgs stad och det civila samhället upplevs dels av rörelser och nätverk i det lokala civila samhället i Göteborg och dels av företrädare för kommunen. Studien avser också att särskilt belysa perspektiv från de rörelser och nätverk som trots att de själva upplever sig vara till nytta, saknar stöd från och samarbete med Göteborgs Stad.

Sökandet av svaret på frågan medför stora metodologiska svårigheter. Insamlingen av information kräver en rad ostrukturerade djupintervjuer där olika företrädare för civilsamhället får utrymme att bidra med sin berättelse. Denna berättelse skall sedan tolkas och dess generaliserbarhet identifieras. Det går härvidlag inte att utesluta att respondenternas svar präglas av vad som uppfattas som ”politiskt korrekt” eller hur man väljer att framställa sig själv inför intervjuaren utifrån en förförståelse av vem denne är och på vems uppdrag denne agerar. Ett vanligt sätt för att komma åt ett sådant retoriskt gap är genom olika former av triangulering där man genom att jämföra utsagor med olika dokument och beslutsprotokoll försöker se hur vederbörande uppgiftslämnare har agerat i praktiken. Ett annat beprövat sätt är genom deltagande observation där forskaren över längre perioder följer de olika aktörerna under deras praktiska verksamhet.

För denna studie fanns det få möjligheter att utföra en konventionell triangulering inom ramen för den tid och resurser som projekt KAIROS förfogar över. Projektledningen för KAIROS valde därför att anlita Main Widehammar för ett genomföra en explorativ och undersökande pilotstudie som med fallstudier som huvudsaklig metod syftar till att belysa och problematisera det civila samhällets relationer med kommunal politik och förvaltning. Malin är en av grundarna till nätverket ”Staden Vi Vill Ha” och kan anses ha bred erfarenhet från samverkan med stadens förvaltning och en god förankring i det civila

samhället för att också kunna skapa kontakt med och lyfta fram de röster från de mer röstsvaliga delarna av det civila samhället som vanligen inte kom till tals i liknande sammanhang.

Som läsaren skall finna visar Malins arbete på några av betydande förtroendeklyftor som föreligger i samverkan med stadens förvaltning. Vi är väl medvetna om att Malins studie inte ger en heltäckande bild utan är mer att betrakta som nedslag i det civila samhället med uppgift att identifiera ett antal potentiella problemområden och där generaliserbarheten med nödvändighet blir låg. Det finns naturligtvis många andra röster och erfarenheter från samverkan med den kommunala förvaltningen.

Den brist på vertikal tillit mellan medborgare och myndigheter/politiska företrädare som denna rapport ger uttryck för, känns emellertid igen från andra delar av landet och återspeglas också i flera av de övriga kunskapsunderlag som producerats inom projektet. Det finns därför all anledning att ta rapportens iakttagelser på största allvar. Delar av förklaringen står att finna i kvarlevorna den framgångsrika sociala ingenjörskonsten som möjliggjorde framväxten av det svenska välfärdssamhället där invånarna betraktades som passiva objekt istället för som aktiva objekt. Vår tids samhällsordning där statens roll förändras och där alltför av de beslut som påverkar människors vardagsliv fattas inom ramarna för det framväxande nätverkssamhällets olika partnerskap har dramatiskt ändrat på detta förhållande. Den nya informationsteknologin skapar helt andra förutsättningar för det aktiva medborgarskap som dagens krav på den sociala hållbarheten ställer. Det finns en risk för att de tjänstepersoner som faktiskt eller intuitivt är väl medvetna om sakernas tillstånd inte själva finner anledning att sätta tingens ordning på pränt. Lika som så många andra kommuner präglas stadens förvaltning av en dold maktutövning (självdisciplinering) där problembilder tonas ner av rädsla för att skribenten skall upplevas som besvärlig. Detta är en mycket känd orsak till att beslutsfattare på olika nivåer kommer allt längre ifrån verkligheten och att det just blir som det blir trots att många av dem vill så väl.

Vår förhoppning är att denna rapport kan inspirera till angelägna samtal om hur en kultur av dialog och medskapande kan skapas och där ömsesidig tillit är en grundläggande förutsättning. Och där stadens och samhällets utveckling kan bli en gemensam angelägenhet för dem som bor, vistas och verkar i staden.

Göteborg i januari 2016

Hans Abrahamsson & Åsa Lorentzi
projektledare, projekt KAIROS

Innehåll

Förord	3
Innehåll	5
Introduktion	6
Uppdraget	7
Metod	8
Definitioner	11
Personlig presentation och utgångspunkter	13
Inledande sammanfattning	16
Samverkan mellan civilsamhället och Göteborgs Stad - erfarenheter från civilsamhällets perspektiv om hinder och önskade förändringar	20
Svårare för nya organisationer att komma in	22
Brist på personlig kontakt	24
Samråd och dialog med vissa och deltagande utan inflytande	26
Byråkratiska trösklar	35
Diskriminerande strukturer och förhållningssätt	37
Klyftan mellan invånare och Göteborgs Stad	37
Vilka kommer igenom nålsögat?	40
Samverkan mellan civilsamhället och Göteborgs Stad - erfarenheter från tjänstepersoners och politikers perspektiv	43
Vilka aktörer inom civilsamhället har Göteborgs Stads kännedom om, kontakt och samverkan med?	43
"Olika världar - olika intressen - olika roller"	46
Lågt medarbetarinflytande och en hierarkisk organisation som hindrar	49
Finansiering och stöd	53
Snårig väg till bidrag	55
Vad som fungerar bra i samverkan	58
Guldgruv som anstränger sig extra och går utanför ramarna för att stötta och bemöta aktörer i civilsamhället	58
Att göra på nya sätt, ändra på ovanifrån arbetssätt och förändra strukturer	59
Vilka förändringar behövs?	64
Slutord	73
BILAGA - Informanter i civilsamhället	74
Källförteckning	75

Introduktion

För vissa föreningar fungerar samverkan, kontakt och stöd bra eller mycket bra med Göteborgs Stad. Men för andra fungerar det inte bra, de möts av hinder, svårigheter och relationerna blir ansträngda. Jag har mött många engagerade i civilsamhället som beskriver att de har både goda och dåliga erfarenheter men de lyfter speciellt ändå att mötet med Göteborgs Stad många gånger är som att försöka ta sig igenom en fyrkantig betongvägg, det tar stopp. Varför är det så? Vad är hindren? Vad är dessa aktörers erfarenheter och perspektiv på hur samverkan fungerar, kontakt och stöd? Detta har varit ett av fokusen i uppdraget att lyssna in just dessa röster i civilsamhället som anser sig bidra till samhällsnytta men som upplever hinder i samverkan och stöd från Göteborgs Stad. Här presenteras deras röster om bland annat hur de upplever frustration över att de vill göra förändring som förbättrar staden men att de upprepade gånger stöter på svårigheter. Även om det är mest problem som lyfts så tas det också upp positiva exempel. Personer i organisationer som inte uttryckligen stött på svårigheter har också hörts. För att undersöka hur Göteborgs Stads stöd och kontakt med civilsamhället fungerar och upplevs har ett antal tjänstepersoner och politiker som arbetar med stöd till föreningar hörts om deras arbetssätt och perspektiv.

Syftet med att lyfta personernas egna röster om vilka hinder och möjligheter de upplever är just för att lyfta fram hindren för att kunna förvandla dem till möjligheter. En utgångspunkt är att ett starkt civilsamhälle som driver på för förändringar behövs för att hävda människors behov, rättigheter och drömmar. Samhället byggs av dess människor. Det är också ett demokratiskt problem när personer i civilsamhället upplever hinder för att kunna bidra med att bygga delar av samhällets byggstenar. Alla dessa krafter för att flytta berg som vi så mycket behöver.

Jag hoppas att du som läsare både finner saker du känner igen dig i från beskrivningarna, får del av nya perspektiv och erfarenheter som du inte kände till, slutsatser du håller med om och även saker du inte håller med om och har idéer på bättre lösningar. Hoppas presentationen väcker tankar och stimulerar diskussion om vad som kan tas vidare utifrån dessa frågor. För det viktigaste är vad som du, jag och andra kan ta vidare från detta för att bidra till att övervinna berg.

Tack!

Jag vill tacka projektmedlemmarna i Kairos, Hans Abrahamsson, Birgitta Guevara, Sanna Ismo, Åsa Lorentzi, Gabriella Olofsson, Lars Paulsson och Jesper Svensson - för er respons och under arbetet tillsammans vrida och vända på gemensamma frågeställningar och arbetsmaterial för att komma framåt i att bidra till förhållningssätt och arbetssätt. Ett speciellt innerligt tack till projektledaren Hans Abrahamsson för ditt brinnande och outtröttliga engagemang, stöd och uppmuntran genom hela arbetets gång. Samt till projektledaren Åsa Lorentzi för ditt förstående och lyssnande stöd och insiktsfulla kommentarer. Jag vill rikta ett stort tack till Gabriella Olofsson för ett mycket givande samarbete och för ett fantastiskt arbete som "redaktör" med att föreslå strukturering och urval utifrån arbetsmaterialet. Ett stort varmt tack till alla jag intervjuat och fört samtal med för att ni varit så generösa med er tid, intresse och delat era värdefulla erfarenheter och perspektiv med ert stora genuina engagemang. Det har varit väldigt givande. Ett särskilt

tack till två anonyma läsare som är verksamma i forskarvärlden respektive inom den kommunala förvaltningen. Deras kritiska granskning och goda råd har tillsammans med alla andra synpunkter väsentligt hjälpt till att öka materialets kvalitet, tydlighet och läsbarhet. Som författare svarar jag själv för återstående brister och tillkortakommanden. Jag vill också tacka alla mina närstående och kära vänner för ert ovärderliga stöttande, ni vet vilka ni är.

UPPDRAGET

Uppdraget har haft flera delar i sig som både har utvecklats och snävats av under arbetets gång i samråd med projektledare. Här följer min egen beskrivning av vad uppdraget utvecklats till.

Syftet med uppdraget har i det stora varit att bidra till ökad kunskap och kännedom om hur samverkan och kontakt mellan Göteborgs Stad och aktörer i det civila samhället upplevs dels av föreningar och nätverk i det lokala civila samhället dels av företrädare för kommunen. Studien har också syftat till att undersöka hur stöd och bidrag till civilsamhället fungerar och upplevs. Studien avser att särskilt belysa perspektiv från de organisationer och nätverk som trots att de själva upplever sig vara till nytta och önskar samverkan upplever hinder och avsaknad av samverkan och stöd från Göteborgs Stad.

En kunskap som i sin tur kan bidra till fortsatta processer och initiativ för att komma över hinder. Detta för att förbättra civilsamhällets möjligheter att bidra till samhällsbygget samt delaktighet och inflytande i problemslösningar som kan bidra till bättre och mer jämlika levnadsvillkor.

Uppdraget har haft fler delar i sig som jag har undersökt och skrivit om men i denna presentation har några av aspekterna valts ut att stå fokus. Jag har i samråd med projektledningen valt att fokusera på främst två områden i uppdraget att presentera här.

1. I första hand har uppdraget handlat om att undersöka hur organisationer i civilsamhället upplever samverkan, kontakt och stöd från Göteborgs Stad med fokus på olika organisationer, rörelser, nätverk som själva upplever sig vara till samhällsnyttan men som upplever brist på stöd från eller samarbete med Göteborgs Stad och som uttrycker intresse av en sådan samverkan. Hur upplever personer i organisationerna själva hindren och anledningar till brist på samarbete och stöd? Samt vilka förändringar ser de behövs?
2. Uppdragets andra del har handlat om att undersöka hur Göteborgs Stads arbetar med stöd, samverkan, dialog och kontakt med civilsamhället. Hur arbetar de enheter och personer som arbetar med stöd till civilsamhället, vilka riktlinjer finns för stöd, finansiering och samverkan och vilka organisationer har de kontakt med? Hur ser ett antal olika personer som arbetar i kontakt med civilsamhället på hur samverkan fungerar och nämnda frågor. Hur ser de på hur deras och enhetens arbetssätt och strukturer ser ut nu och skulle kunna utvecklas för att förbättra kontakt, samverkan samt för att inkludera de som önskar stöd och samverkan men saknar eller upplever hinder i en sådan?

Uppdraget har varit att lyfta några röster. Det är en inlyssning av samtal bland aktörer i civilsamhället som upplever problem, samt även att lyssna in andra röster och erfarenheter för att höra flera olika perspektiv. Uppdraget har alltså inte varit att göra en kartläggning eller att göra ett urval som kan ge en ungefärlig genomsnittlig helhetsbild om hur samverkan, stöd och kontakt generellt upplevs. Detta är ett bidrag att lägga till en större bild av erfarenheter.

Detta uppdrag har haft fokus på hur personer i civilsamhället upplever kontakt och samverkan med Göteborgs Stad och stadsdelsorganisationer och därför ligger fokus på vad tjänstepersoner och politiker kan förändra i arbetssätt och förhållningssätt. Därför tas det inte upp så mycket av vad aktörer i civilsamhället kan förändra i sina arbetssätt och förhållningssätt för att förbättra kontakt och utfallen för vad de önskar med samverkan, stöd och påverkan. Föreningar och nätverk står inte handfallna inför situationer utan de kan agera, utvärdera och rannsaka sig själva för att hitta metoder och synsätt för hur de kan arbeta bättre. Men detta är inte fokus i denna studie utan är en fråga att utforska och ta vidare.

Rollen som praktiker

Uppdraget har givits mig som praktiker som aktiv i civilsamhället. Min roll har varit att fråga, lyssna, undersöka och dela med mig av en sammanställning av vad jag observerat samt att delge mina egna reflektioner kring detta. Följt av detta har denna studie och presentation inte ett upplägg och praxis efter akademisk formula.

Jag har beskrivit metod, uppdrag och så vidare för att läsaren ska kunna veta vad som gjorts, vad den läser och följa resonemangen. Jag är medveten om att presentationen kan väcka en del nya frågor. Jag välkomnar kontakt för att svara på frågor i möjligaste mån. Framförallt hoppas jag att rapporten leder till samtal om civilsamhällets roll i samhällsbygget och hur det offentliga kan stödja och skapa goda förutsättningar.

METOD

Det mesta av informationen till studien kommer från intervjuer och samtal. Till detta har fogats egna erfarenheter och observationer, deltagande i möten, seminarier, utbildningar, dialoger, panelsamtal och konferenser. Tio semistrukturerade intervjuer har genomförts med aktörer i civilsamhället på i genomsnitt drygt 2 timmar vardera samt drygt 20 ostrukturerade samtal (vissa korta, andra längre) där studiens frågeställningar berörts. Tretton semistrukturerade intervjuer på i genomsnitt 2 timmar vardera, samt ett antal ostrukturerade samtal har genomförts med tjänstepersoner, och politiker.

Tid och plats

Samtliga intervjuerna har genomförts under våren och hösten 2015. Samtalen och observationerna har gjorts under 2015. Egna erfarenheter sträcker sig under tiden 2009-2015. Platsen är Göteborg och ibland refereras till Västra Götalandsregionen.

Urval

Urvalet av intervjuade aktörer från civilsamhället har gjorts dels genom egen kännedom om aktörer som själva anser sig bidra till samhällsnytta och som stött på hinder i samverkan och stöd från Göteborgs Stad när de sökt kontakt. Samt dels aktörer som jag inte innan har känt till att de uttalat sig om att stött på problem i samverkan med kommunen. Urvalet har även gjorts för att få en spridning geografiskt och i sakfrågor och aktiviteter de arbetar med. Då studien har haft en explorativ och undersökande karaktär har urvalet gjorts utifrån egen kännedom av aktörerna och de personer som jag har kommit i kontakt med och fått tag på.

Urvalet av intervjuade tjänstepersoner och politiker har jag gjort genom att söka ansvariga på de funktioner som ska stödja föreningslivet i Göteborg. Det är tjänstepersoner och politiker på nämnd respektive förvaltning för kultur, idrott och förening, socialresurs, föreningskonsulenter på stadsdelsnivå, politiker i kommunstyrelsen, tjänstepersoner på stadsledningskontoret samt tjänstepersoner som arbetar med Överenskommelsen mellan sektor social ekonomi och Göteborgs Stad. Några intervjuer har jag valt med tjänstepersoner som omnämnts av personer i civilsamhället för att höra tjänstepersonernas perspektiv av kontakt och händelser. Utöver intervjuerna har jag även gjort ett antal informella samtal, bidragit med egna erfarenheter samt från observationer från panelsamtal och liknande.

De ostrukturerade samtalen som har berört frågeställningar inom studien har jag gjort med personer jag har träffat i olika sammanhang som varit del av målgruppen. Fokus har varit aktörer i civilsamhället som är mindre etablerade aktörer i jämförelse med t.ex. Röda Korset som är en etablerad aktör. Panelsamtal, konferenser och seminarier har valts ut för att de haft ett tema som varit kopplat till frågeställningarna på något sätt.

Sammantaget har urvalet gjorts både utifrån kriterierna beskrivet ovan dels slumpmässigt av aktörer jag känner till samt personer jag träffat.

Frågeställningar

Frågeställningarna i intervjuerna har dels varit av karaktären öppna frågor om hur de upplever samverkan, kontakt och stöd från Göteborgs Stad/civilsamhället, vad som fungerar bra, mindre bra och vad som kan bli bättre. Frågorna och samtalen har dels haft en undersökande karaktär med följdfrågor. Till förvaltning/nämnd har även frågor ställts om vilka aktörer i civilsamhället de har kontakt med, hur stöden fungerar och hur de kan bredda kontaktytorna. Specifika frågor har ställts för att undersöka ”Överenskommelsen mellan sektor social ekonomi och Göteborgs Stad”.

Bearbetning av materialet

Utifrån det inhämtade materialet har jag samlat, systematiserat och beskrivit både likheter och enskilda poänger som görs. Beskrivningarna har gått vägen via mig och påverkas av mina egna tolkningar. Jag har delgett mina egna observationer och reflektioner på vad som har berättats.

Ett internt arbetsmaterial har producerats för projektgruppen i KAIROS där exempel har beskrivits utifrån berättelserna av informanterna. Utifrån arbetsmaterialet har en medlem i projektgruppen, Gabriella Olofsson dåvarande vid Örebro Universitet, fungerat som redaktör genom att föreslå strukturering av materialet och urval från arbetsmaterialet som

lagt grunden till denna presentation. Det skriva arbetsmaterialet med beskrivna exempel finns sparade samt även anteckningar från intervjuer, samtal och intervjuer.

Bakom alla berättelser och händelser finns flera olika faktorer, sidor och orsaker till varför det blir som det blir och upplevs som det gör. Det finns många faktorer och orsaker som spelar in som inte har belysts och undersökts djupare här. Jag har gjort en del analyser och reflektioner om några samband och orsaker vilka är just mina egna reflektioner då jag inte har gjort några metodiska orsaksanalyser. Berättelserna står för sig och säger just vad som beskrivs av informanterna vilket är syftet att lyfta i denna presentation.

Informanter

Informanterna som hörts i studien har delat sina egna perspektiv och erfarenheter och talar inte för hela organisationens räkning. Man ska komma ihåg att det självklart finns många olika perspektiv och erfarenheter inom samma organisation i civilsamhället, förvaltningar och nämnder.

Civilsamhället

En lista på vilka organisationer som personer som hörts i studien är aktiva inom finns som en bilaga. Här ges en kort orientering om vilka sorters föreningar och nätverk som har hörts för att ge en introduktion till några av informanterna i civilsamhället och vad de arbetar med.

Informanterna som studien har lagt tyngdvikt på att höra är mindre etablerade organisationer i Göteborgsområdet. I avsnittet definitioner finns beskrivning om vad som menas med det mindre etablerade civilsamhället. Aktörerna är både röstbärare och serviceproducenter men främst röstbärare eller har stor del röstbärande verksamhet.

Flera av organisationerna är aktiva i en stadsdel och de som är mest representerade i studien är Biskopsgården, Bergsjön, Majorna och Hammarkullen. De fokuserar på aktiviteter i stadsdelen och för att förbättra för de boende i stadsdelen och flera med speciellt fokus på ungdomar. Det är t.ex. Kulturhusföreningen i Bergsjön, Neutrala ungdomsföreningen, Majornas Samverkansförening, Pantrarna för upprustning av förorten och Vårt Hammarkullen. De lyfter frågor som handlar om bland annat trygghet, välfärdsfrågor som utbildning, jobb, bostäder, fritidsaktiviteter m.m. Flera arbetar med fritidsaktiviteter inom både kultur och idrott, gemenskap och mötesplatser. De arbetar med påverkansarbete och att lyfta förändringar till beslutsfattare och att genomföra direkta förändringar som att rusta upp en fotbollsplan, gatubelysning o.dyl. Flera har arbetat med att driva på för start av fritidsgårdar och kulturhus. Flera arrangerar kulturella evenemang som spelningar och konserter, festivaler och även sportaktiveter som fotbollslag. Flera har ett fokus att stärka människors förmåga att göra sin röst hörd genom olika media såsom att göra gräsrotsmedia som film och att skriva artiklar, prosa, samt att göra musik och poesi. Flera av föreningarna tar emot nyanlända och personer som är relativt nya till landet och fungerar vägledande i att hitta vart och hur man kan ta sig fram med praktiska frågor och en social ingång och kontakt i samhället. Flera av informanterna arbetar även med läxhjälp, aktiviteter för en väg ut från kriminalitet samt hur man kan organisera sig som att starta en förening.

Flera av organisationerna är stadsövergripande som har olika sakfrågor och ämnesområden de fokuserar på. Några organisationer arbetar med papperslösas och asylsökandes rättigheter och villkor som sjukvård, utbildning, jobb och tillgång till service

och kultur. Det är t.ex. Fristad Göteborg, Nätverket för papperslösa i Göteborg och Arbetskooperativet Internationell Solidaritet. Trajosko Drom är en romsk kvinnoförening som arbetar med rättighetsfrågor och social utveckling för den romska minoriteten. De gör både stärkande arbete med att känna till sina egna rättigheter, driva romska rättigheter, vägledning i samhället och praktiska frågor.

Flera föreningar arbetar med att bryta segregationen och för att människor ska känna ägandeskap över sin stad och ta makt, göra sina röster hörda som Gothenburgo, som arbetat främst genom film, media och mötesplatser och Staden är din som arbetar främst genom med kulturaktiviteter, kunskap och seminarier. Några aktörer arbetar med miljöfrågor som nätverket Omställning Göteborg och Cykelköket. Pennygångens Framtid och Alla ska kunna bo kvar arbetar mot hyreshöjningar vid speciellt renoveringar för att alla ska kunna bo kvar. Alla har en historia att berätta är en förening som fungerar som ett nätverk för att ge möjligheter till speciellt unga från förorten som vill uttrycka sig och göra sin röst hörd genom kulturuttryck som hiphop, musikvideos och film. Staden Vi Vill Ha lyfter frågor om ökat medborgarinflytande och forum för att ta fram och lyfta förslag på förändringar till beslutsfattare. Flera organisationer och nätverk fungerar som plattformar för flera föreningar och aktörer att arbeta tillsammans som t.ex. Vårt Hammarkullen, Majornas Samverkans förening, Kompani 415, Omställning Göteborg, Kulturhusföreningen i Bergsjön och Nätverket för Pennygångens framtid.

Lokal förvaltning och politik

Se tidigare beskrivning under urval.

DEFINITIONER

Civilsamhället: Civilsamhället består av formella föreningar och organisationer, sociala rörelser, lösliga nätverk och spontana grupper. Det definieras i KAIROS som människors kollektiva förmåga att förhålla sig till de politiska och ekonomiska handlingar som staten och marknaden utför och som påverkar människors liv. I studien används begreppen ”civilsamhället” och ”det civila samhället” synonymt.

Ett färskt exempel är den situation som uppstått när oväntat många människor på flykt börjat röra sig genom Europa. Människor har samlats spontant för att hjälpa flyktingarna i en situation som staten inte förmår, eller ibland inte vill, hantera. Stödet organiseras dels genom etablerade föreningar men också av individuella eldsjälur och nystartade grupper.

Det etablerade och mindre etablerade civilsamhället: Jag använder mig av dessa begrepp för att kategorisera och skilja olika aktörer i civilsamhället för att analysera erfarenheter, förutsättningar och upplevelser. Organisationer kan röra sig på en skala mellan dessa kategoriseringar. Det kan även skilja sig inom samma organisation som t.ex. med en lokal förening som enbart består av ideella aktiva och nybildad och den centrala organisationen som har många anställda och funnits länge.

Det etablerade civilsamhället: Jag refererar här till större organisationer med långvarig och etablerad närvaro i det svenska samhället som t.ex. Rädda Barnen och Hyresgästföreningen. Det kan även vara lite mindre organisationer men som blivit etablerade lokalt. En etablerad organisation har fått en stabil verksamhet och blivit erkänd

till en större grad av institutioner i samhället. De etablerade organisationerna har ofta platser i olika samråd och liknande med en relativt tryggad ställning och kontakt med kommunen och institutioner. Flera av de äldre folkrörelseorganisationerna har fått en institutionaliserad roll som t.ex. Hyresgästföreningen har en reglerad förhandlingsposition när det gäller hyresförhandlingar med fastighetsägare, studieförbunden som får statligt stöd till folkbildning m.m. De etablerade organisationerna har i större grad anställda, kontor och administrativ enhet och har en större grad av professionalisering.

Det mindre etablerade civilsamhället: Jag refererar här till nyare och mindre organisationer, nätverk, grupper som inte har blivit etablerade på samma sätt som Rädda Barnen och Hyresgästföreningen. De har inte samma grad av stabil och långvarig verksamhet med tryggad finansiering. De består främst av ideella krafter och kan ha tillfälliga projektstöd men inte anställda med en fast administration som de etablerade organisationerna till större grad har. De har inte en etablerad, utarbetad och tryggad ställning, kontakt och samarbete med kommunen och institutioner. De har inte heller inarbetade platser i samråd och liknande forum. I avsnittet om informanter beskrivs flera exempel av aktörer som är del av det mindre etablerade civilsamhället.

Röstbärare (voiceprovider):¹ Rollen som röstbärare beskriver här organisationernas roll då de verkar för sina idéer i förhållande till det övriga samhället och/eller internt inom organisationen. De ger då möjlighet för medborgarna att gemensamt uttrycka sin uppfattning. De ger röst eller är en intresseorganisation (overenskommelsen.se). Med rollen som röstbärare och opinionsbildare avses att en organisation kan verka som lobby- eller intresseorganisation som bär en grups röst i det demokratiska samtalet som samtalspartner till, eller i protest mot, makthavare och beslutsfattare. Funktionen som röstbärare innebär att det civila samhällets organisationer företräder särskilda intressen, uppfattningar eller idénriktningar i samhällsdebatten och i förhållande till staten och den offentliga sektorn i stort. På så sätt bidrar det civila samhället både till att en mångfald av idéer och uppfattningar synliggörs och till att intressena och uppfattningarna hos olika grupper i befolkningen företräds i offentligheten (Harding 2012).

Serviceproducent (service provider): Rollen som serviceproducent beskriver här den roll som organisationerna tar då de bidrar till människors välfärd genom att ge service till sina medlemmar eller till andra utanför organisationen. Denna service utförs utan att organisationen emottar full ersättning för verksamheten (overenskommelsen.se). Med det civila samhället som serviceproducent avses att många uppgifter och behov som finns i samhället idag tillgodoses av föreningar, organisationer och nätverk. Det kan handla om verksamheter som organisationer i det civila samhället utför på uppdrag av det

¹ För den som vill fördjupa sig i frågor om civilsamhället och relationen mellan röst och service finns följande böcker: Wijkström, Filip & Lundström, Tommy. 2002. *Den ideella sektorn. Organisationerna i det civila samhället*. Stockholm: Sober. Wijkström, F. (2012) "Mellan omvandling och omförhandling: civilsamhället i samhällskontraktet". Wijkström, F. (ed.) *Civilsamhället i samhällskontraktet: En antologi om vad som står på spel*, Stockholm: European Civil Society Press."

offentliga och som då oftast är finansierade med skattemedel. Men det kan också handla om uppgifter som det civila samhällets organisationer själva väljer att genomföra utan offentlig finansiering. Det civila samhället är idag en viktig serviceproducent inom många välfärdsområden såsom hälso- och sjukvård, social omsorg, skola, kultur och fritid (Harding 2012).

Förutom röstbärare och serviceproducent kan civilsamhället ha roller och fylla funktioner av gemenskap och samhällskitt (socialt kapital och tillit), demokratiskola samt motvikt till staten och näringslivet (Harding 2012).

Göteborgs Stad/Göteborgs Stads organisation: Göteborgs Stad består av stadsdelsförvaltningar, fackförvaltningar och ett antal hel- eller delägda bolag. Organisationens styrs av kommunstyrelsen som lyder under kommunfullmäktige. Under kommunfullmäktige lyder stadsdelsnämnderna, ett trettiotal facknämnder/förvaltningar och bolag. Inom Göteborgs Stad är över 50 000 personer anställda.

Att notera är att i studien har informanterna ofta refererat till Göteborgs Stad, "Staden" eller "Stadsdelen" och skiljer ofta inte på när det gäller politik eller förvaltning utan ser ofta såväl politiskt förtroendevalda och tjänstepersoner som företrädare för kommunen och beslutsfattare. Det ska påpekas att detta ofta även gäller gemene man. Beskrivningar av aktörer kan ofta benämnas som Göteborgs Stad eller Stadsdelen även när det gäller specifika fall, enheter och personer. Att komma ihåg i detta är att Göteborgs Stads organisation är mycket stor, men ofta ses eller generaliseras organisationen som en homogen enhet även fast den har en stor mångfald.

Samverkan

I studien har inte samverkan definierats för informanter när frågor ställts om hur samverkan fungerar. Betydelsen av vad samverkan kan innebära har varit öppet för informanter att lägga sin egen innebörd i. Det som har refererats till har varit väldigt brett från kontakt med tjänstepersoner och/eller politiker, utbyte av kunskap, delande av resurser, nätverk och information om aktiviteter för ett gemensamt mål som t.ex. att öka tryggheten i stadsdelen, till att ingå i direkta samarbeten och formella samverkansavtal. I studien görs ingen avgränsad definition av samverkan utan håller en öppenhet och bredd i vad som omfattas av och läggs i ordet och betydelsen.

En vanlig definition av begreppet går i linje med följande: Samverkan avser den dialog som sker mellan självständiga och sidoordnade samhällsaktörer för att samordnat uppnå gemensamma mål.

PERSONLIG PRESENTATION OCH UTGÅNGSPUNKTER

Jag fick frågan att göra detta uppdrag som en praktiker engagerad i civilsamhället och främst för mitt engagemang i initiativet Staden Vi Vill Ha. De frågor jag varit och är mest aktiv inom är demokrati, bostadsfrågor, miljö, klimat och olika aspekter av jämlikhet. Ett av mina fokus de senaste åren är gräsrotsorganisering och deltagande praktiker. Jag har varit och är till och från engagerad i andra organisationer och nätverk såsom Jordens Vänner, Hyresgästföreningen, Demokratisk Omställning, Omställning Göteborg, Kooperativhuset Stacken i Bergsjön m.fl.

Jag var med och startade Staden Vi Vill Ha och har varit aktiv sedan vi drog igång 2012. Staden Vi Vill Ha verkar för att lyfta frågan om att öka invånarens delaktighet och inflytande i att skapa staden. Under 2014 genomfördes ett antal medborgarmöten och en större Medborgarstämma med teman som bostäder, demokrati, utbildning, miljö, inkludering och arbete. Föreningar, nätverk och individer bjöds in och det togs fram förslag på förändringar som sammanställdes i en medborgaragenda. Medborgaragendan innehåller förslag som överlämnades till politiker och partier i Göteborg att lämna sina svar på inför valet 2014. Politikerdialoger har arrangerats och uppföljande samtal med politiker om förslagen. Inom Staden Vi Vill Ha är jag för närvarande delaktig i olika samarbeten som del i redaktionen för en handbok i organisering mot hyreshöjningar och gentrifiering och deltar i en referensgrupp med representanter från civilsamhället inför planerna av en demokratiseringsplan inom Göteborgs Stad.

Jag är utbildad projektledare/samordnare genom Kulturverkstan en tvåårig projektledarutbildning inom kultur och samhälle. Bakom mig har jag grundkurser i statsvetenskap (Malmö högskola) och utvecklingsstudier (Uppsala Universitet) samt praktikkurs i organisering för miljö/social hållbarhet i Brasilien (Färnebo Folkhögsskola). Från att ha bott i olika städer som Hudiksvall, Stockholm, London, Malmö, Uppsala har jag från 2008 bott i Göteborg. Förutom mina ideella engagemang har jag de senaste åren arbetat som handledare för flera ungdomsgrupper i Bergsjön för Hyresgästföreningen, handledare för unga vuxna genom Majornas Samverkansförening, samordnare för föreningsfestivaldagen Majornadagen m.m.

Mina utgångspunkter

Här är en kort orientering om mina egna utgångspunkter som genomsyrar min genomlysning av materialet. En av mina utgångspunkter är att en nyckelfaktor för en mer jämlik och hållbar samhällsförändring är en stärkt och utvecklad demokrati. För det behövs engagemang, makt, kunskap och ansvar till att förändra och bygga samhället. Det behövs göras möjligt för människor att vara politiska aktörer, med rättigheter att påverka beslutsprocesser som berör dem och ansvar att vara med och bygga samhället. För att inte människor ska bli alienerade från samhällsbygget behöver medborgarna större delaktighet och inflytande i beslutsprocesser och skapandet av lokalsamhället. Jag menar att våra städer och kommuner är enheter som vi kan demokratisera både politiskt och ekonomiskt för att bygga strukturer och kulturer som utgår från och främjar respekt, jämlikhet, solidaritet och ekologisk hållbarhet. Mer om detta kan läsas under "demokratiska motiv till ett aktivt medborgarinflytande" i sista avsnittet.

En utgångspunkt är att civilsamhället har en grundläggande roll i samhällsförändring och i demokratin. Både genom att vara del i att bygga samhällen genom att främja det sociala kittet med möten, kultur, främja behov samt som granskande och ställa krav som en motmakt till stat och marknad. Civilsamhället har en roll att vara röstbärande och främja människors rättigheter, söka och förhandla om lösningar på problem.

När aktörer i civilsamhället erfar problem i kontakt, stöd, samverkan och påverkan gentemot kommunens institutioner samt för att stärka den röstbärande och granskande rollen är det ett hinder och problem för samhällsutvecklingen och för tilliten i samhället. Därför är det viktigt att utforska dessa frågor som gjorts genom denna studie.

Civilsamhället i samverkan eller motstånd

En fråga som ställts till mig att klargöra i sammanhanget är den klassiska frågan om samverkan eller motstånd. Bör civilsamhällets aktörer samarbeta eller stå fristående och vara en motpart i motstånd? Finns det motsättningar mellan de olika arbetssätten/förhållningssätten? Oavsett svaret på frågorna är det relevant utifrån ovanstående utgångspunkter och uppdraget att motverka hinder för kontakt och samverkan/påverkan. Samverkan eller motstånd handlar om strategier för samhällsförändring som man ständigt behöver utvärdera och ta ställning för i den specifika situation och målet då det inte finns en metod och strategi som gäller i alla situationer. Min utgångspunkt för samhällsorganisering och förändring är att strategi är beroende på situation men jag utgår från att det behövs både samverkan och motstånd. Det är dock viktigt för aktörer i civilsamhället att vara medvetna om vilken roll och strategi man väljer och de medföljande dynamikerna. Det finns fallgropar och återvändsgränder åt båda håll. Hur man ser på dessa frågor går även ihop med mer generella förändringsteorier vilket jag inte går in på här.

Jag menar att det är av central vikt att civilsamhällets aktörer tar plats där makt finns, där beslut tas och går in dialog, samverkan och förhandling för att påverka beslut och aktiviteter, både i mindre sakfrågor och strukturer. Samtidigt behöver aktörer i civilsamhället akta sig för att urvattnas i sina visioner, släppa sin kritik och mer långtgående målsättningar, som risken kan vara när man går in i nära samverkan. Det behövs fristående forum för civilsamhällets aktörer, med eget ägandeskap, som håller fast i ett oberoende med ifrågasättande, visioner och motstånd. Det är även av central vikt att gå i motstånd för att sätta press underifrån och skapa självständiga aktiviteter och forum. Samtidigt behöver aktörer i civilsamhället akta sig för att tappa kontakt med att faktiskt förändra och bygga samhällets institutioner. Fler risker är isolering och en tyngdvikt åt visioner med svag reell förändring i det stora och det lilla.

I båda riktningar är det viktigt att inte tappa att bygga organiseringen av engagerade människor underifrån för att inte bli professionaliserad eller elitistisk. Med detta sagt så kan organisationer välja att antingen anta en av strategierna, att olika delar av organisationen arbetar på olika sätt, eller välja olika strategier vid olika tidpunkter. Jag trycker på värdet och möjligheten av att ha båda dessa element i sina strategier närvarande. Att både gå in i dialog och förhandling och vara kritiskt, ifrågasättande och vara en motvikt. Man behöver både ha visioner och vägen framåt närvarande i sitt arbete. Valet av arbetssätt beror såklart på vad målet är för organisationen och aktiviteterna. Olika organisationer kan även anta olika strategier, en går i samverkan och dialog inuti forum för förhandling medan en annan står utanför i protest. Organisationerna kan bilda en allians för ett gemensamt mål och de olika rollerna kan komplettera varandra på ett framgångsrikt sätt.

Avslutningsvis lägger jag här ihop mina utgångspunkter om en stärkt demokrati och ett stärkt civilsamhälle och dess förutsättningar för kontakt, samverkan och påverkan. Jag ser det som eftersträvansvärt att civilsamhället både ska vara en motkraft till stat och marknad och samtidigt sträva efter att utvidga de politiska, kulturella och ekonomiska arenorna där fler deltar i att forma samhället, där både invånare och aktörer i civilsamhället deltar i utvidgade förhandlingsarenor och skapandet av samhällets utveckling och prioriteringar.

Inledande sammanfattning

Denna inledande sammanfattning sammanfattar delar av studien som en inledning. Den är inte en helhetligt summering av studiens presentation.

Syftet med studien har varit att främst undersöka hur aktörer i civilsamhället upplever kontakt, samverkan och stöd från Göteborgs Stad och specifikt de hinder de upplever för att kunna bidra med kunskap om hur de kan överkommas. Studien lyfter erfarenheter och röster från personer i civilsamhället, tjänstepersoner och politiker och söker alltså inte att göra en kartläggning utan bidrar med informanternas erfarenheter och mina egna reflektioner om detta.

När frågan ställts till informanter i studien från det mindre etablerade civilsamhället om hur de tycker samverkan, kontakt och stöd fungerar med Göteborgs Stad (i vissa fall även Västra Götalandsregionen), vad som fungerar bra, dåligt och vad som skulle kunna fungera bättre, så har en övervägande andel av svaren handlat om beskrivningar av problem, hinder, svårigheter, brister och vilka förändringar de önskar se för att det ska fungera bättre. Till en mindre del har beskrivningarna handlat om det som fungerar bra och är positivt, även om de lägger tyngd och vikt vid det som de tycker fungerar bra. Vissa personer från föreningar lyfter dock flera positiva exempel och det är fler vita och med högre utbildning som har mer positiva erfarenheter än rasifierade² och från områden med lägre socioekonomisk status. Även vid informella samtal, seminarier, panelsamtal och liknande har det varit problem och önskade förändringar som lyfts speciellt. De sammanlagda bilderna utifrån personerna i civilsamhället i studien är att det är övervägande mycket som inte fungerar bra i kontakt, samverkan och stöd och som behöver förändras. Det är dock förståeligt att det är just problem och hinder som lyfts mer än det som fungerar bra, då det som är dåligt är upprörande och aktuellt att förändra. Därför kan det vara så att det som fungerar bra ha fått en oproportionerligt liten plats.

De flesta av personerna i civilsamhället berättar om att de har också positiva erfarenheter av kontakt, stöd och samverkan med personer inom Göteborgs Stad. Det sätts stort värde vid de personer de möter från Göteborgs Stad som har ett bra bemötande och anstränger sig för att lösa problem och det förbättringsarbetet som sker värdesätts. Allt det som görs av tjänstepersoner och politiker för att det ska fungera bra och de insatser som görs för bra kontakt, stöd och bemötande av civilsamhället ska ha sin förtjänta plats och ges erkännande och uppskattning. De hinder och svårigheter som lyfts av personerna i civilsamhället som de vill förändra ska också få sin plats och inte förminska.

Flera personer från det mindre etablerade civilsamhället beskriver hur de möts med ett ifrågasättande bemötande om att inte vara tillräckligt kunniga, inte kapabla eller kunna ta ansvar att göra det de gör eller vill göra. De lyfter fram olika anledningar till varför vissa utestängs från samverkan medan andra organisationer inkluderas. Av berättelser från

² Rasifierade; personer som kan bli utsatta för rasism eller negativ särbehandling på grund av hudfärg, etnicitet, religion eller språk (Interfem.se). Rasifierad är en term som beskriver personer som, på grund av sina (kroppsliga) utseenden, blir tillskrivna en viss rastillhörighet och egenskaper som förknippas med den. Uttrycket beskriver en process, att bli tillskriven någonting, och pekar därför på att "ras" är en social konstruktion (rummets.se).

personer i både det etablerade och mindre etablerade civilsamhället, tjänstepersoner, och politiker framkommer att vissa föreningar passar in i kulturer och strukturerna för samverkan och stöd då de lyckas ta sig igenom nålsögat för att de har flera faktorer som ger dem "fördelar" jämfört med andra.

Flera oetablerade, nya grupper, organisationer och nätverk beskriver att de ofta antingen inte blir inkluderade eller känner sig motverkade, diskriminerade och utestängda från samarbete eller stöd från offentliga och privata institutioner. Andra väljer själva att inte ingå i samarbete för att de då blir tvingade att köpa ramarna som offentliga och privata institutioner arbetar efter och sätter upp. De ställer sig utanför för att arbeta i motstånd. Ibland görs detta som en ren konsekvens av dåliga erfarenheter av diskriminering och brist på reellt inflytande.

Flera av aktörerna från civilsamhället i studien berättar att det är de själva som har tagit kontakt med Göteborgs Stad. Flera beskriver att det inte hänt att någon från stadsdelens eller Göteborgs Stads organisation kontaktat dem först. Några berättar om hur de för första gången tar kontakt för att de vill göra något bra för invånare i stadsdelen eller staden och har en god tro och entusiasm för att göra skillnad. De möts oftast av tjänstepersoner i de första kontakterna. I de mötena beskriver flera hur de upplever att de bemöts med ett ifrågasättande av det de vill göra. Flera har erfarenhet av att mötas med skepticism och med svaret att deras aktiviteter inte passar in i stadsdelens/stadens verksamhet av olika anledningar eller inte prioriteras. De beskriver det som att många av tjänstepersonerna de möter saknar vilja att försöka hitta lösningar och samverkan utan konstaterar att: "Tyvärr, men det går inte, det förstår ni väl?".

Flera personer i civilsamhället berättar om exempel då deras kunskap och erfarenheter inte tas tillvara på och värdesätts då de erbjuder att bistå med sina erfarenheter. Några personer berättar att tjänstepersoner istället gjort sina egna undersökningar på samma fråga och inte tagit in deras erbjudna kunskap. Återkommande i berättelser jag fått höra från civilsamhällets aktörer är att flera tjänstepersoner de mött lyfter fram sin egen kompetens och expertis på området, och poängterar att det är de som har erfarenhet och vet hur det ligger till. Flera personer i civilsamhället beskriver att tjänstepersonerna de mött förmedlar att föreningspersonerna inte är tillräckligt kunniga, inte kan ta ansvar och därför inte kan arbeta med frågorna, för det kan bara de kvalificerade göra, alltså de inom stadens/stadsdelens organisation.

Ett exempel på hur en person från en förening blev bemött när de ville ha samarbete med en enhet i stadsdelen runt mottagandet av nyanlända var med repliken "Man behöver ta körkort innan man kan köra". Föreningen hade då arbetat med att vägleda nyanlända som kommer till dom under 17 år och hade stor erfarenhet av detta. De kände sig kränkta av en sådan kommentar och efter det inleddes ingen samverkan.

Flera av dessa föreningspersoner upplever sig bemötta på ett nedvärderande och avfärdande sätt med en ton av "tro inte att du ska komma här och vara någon, vi har minsann jobbat med detta i många år och vet bättre än dig". Många av aktörerna från det

mindre etablerade civilsamhället i studien har liknande dåliga erfarenheter när de försöker få till samverkan eller kontakt av olika slag.

Många av aktörerna inom civilsamhället som är rasifierade beskriver hur de i stor omfattning blir utsatta för strukturell diskriminering och rasism på många olika sätt, både i bemötande och i inbyggda diskriminerande strukturer när de tar kontakt, i stöd och för samverkan. Det som sticker ut är en tydlig skillnad i att de som är vita och med akademisk utbildning har fler exempel på att samverkan och kontakt har fungerat bra i jämförelse med rasifierade och i jämförelse med de från områden med lägre socioekonomisk status som i större grad har dåliga erfarenheter av bemötande, stöd, samverkan och gehör.

Flera personer från civilsamhället i studien beskriver att boende och aktiva organisationer i deras område som inte tillåts att delta i definiering och genomförandet av att lösa problem och utföra aktiviteter blir upprörda och arga över att inte bli insläppta och bemötta av att de inte är experter på sin egen situation och kunna bidra till att lösa problemen i sitt geografiska- och/eller sakområde. Flera av informanterna från civilsamhället, och några tjänstepersoner ger intrycket från berättelserna att de som ser sig som ansvariga, experter och representanter att ta hand om uppgifterna (förvaltning/politik) många gånger blir "hotade och utmanade" i sina expert- och ansvarsroller. Vidare menar dessa informanter att tjänstepersoner är anställda för att vara experter vilket för många legitimerar deras ställning och anställning. Flera av tjänstepersonerna i studien lyfter att de har ansvar för frågorna och att de behöver ha koll på att en viss "kvalité" säkerställs. De ska även ha ansvar för att vissa inte får mer inflytande än andra och säkerställa och göra avvägningar för allmänhetens bästa framför "särintressen" vilket är deras uppgift. Liknande resonemang lyfts av flera politiker i studien, att detsamma gäller för valda politiker som ska vara representanter för att fatta beslut enligt partiprogram och för allmänhetens bästa. I detta ska de göra val och ha kontroll över denna uppgift.

När invånare och aktörer i civilsamhället tar egna initiativ och vill delta i problemlösning, genomförande och i dessa avvägningar av intressen för allmänhetens bästa så utmanar det tjänstepersoners och politikers roller både personligen och i systemet. Det utmanar både den kultur och struktur vårt samhälle och demokrati är uppbyggt runt, där vissa är valda (politiker) och anställda (tjänstepersoner) att ytterst ta hand om och lösa dessa uppgifter åt folket.

Ett annat problem som framkommit i intervjuer med både tjänstepersoner och personer i civilsamhället är att många tjänstepersoner inom Göteborgs Stad mest har kontakt med vissa kända föreningar och att det förstärker vilka som får och inte får tillgång till forum, inflytande, information och resurser. Några beskriver att tjänstepersoner har en uppsättning kontakter, "en lista" med kontakter med ett antal föreningar, ofta de föreningar som själva sökt upp tjänstepersonerna för finansiering eller annat. När sedan dessa tjänstepersoner ska göra något som innebär kontakt med civilsamhället, som t.ex. referensgrupper, samråd o.dyl. så använder dom ofta de listor och kontakter de redan har till föreningar. Vilket då är de föreningar som är kända för dom, deras föreningslista, som blir inbjudna och inte nya och andra grupper som inte finns med i listorna. Flera av tjänstepersonerna i studien som arbetar med stöd och kontakt till föreningar berättar att de inte gör mycket utåtriktad och uppsökande arbete, förutom några föreningskonsulenter på stadsdelsnivå, som dock ofta

har svårt att få tillräckligt med tid till det. Det vittnas om från flera av personer i civilsamhället, några politiker och tjänstepersoner att detta gör att bidragen, fokus, arbetsätt osv formas efter de som är inne i cirkeln och så fortsätter det att gå runt. Dessa mönster som beskrivs är att det skapas ett slags "innanförskap" för vissa organisationer i civilsamhället, personer och grupper medan andra hamnar utanför.

Bland erfarenheterna från civilsamhället i studien har det funnits både dåliga och goda erfarenheter inom samma förvaltning, nämnd, avdelning och stadsdel. I de fall då kontakt och samverkan har fungerat bättre beskrivs att det har i stor utsträckning berott på specifika tjänstepersoner eller politiker. Dessa tjänstepersoner och politiker har haft ett bra och öppet bemötande och har ofta ansträngt sig extra. De beskrivs att ha fått gå lite utanför de vanliga arbetsuppgifterna och arbetsätten för att bända på de stela ramarna och lyckas få till samverkan och stöd. De har försökt gå föreningarna till mötes i de frågor som föreningarna tagit upp. Dessa tjänstepersoner och politiker har beskrivits som guldkorn som möjliggjort mycket för civilsamhällesaktörernas aktiviteter, frågor och för kontakten in till Göteborgs Stad.

Flera tjänstepersoner och politiker i studien som verkar på olika enheter som arbetar med stöd och kontakt till föreningar berättar om att de har flera insatser som ska sättas igång eller har påbörjats med förändrade arbetsätt, nya stöd till föreningar samt att föreningsstöden ska ses över. T.ex. har några stadsdelar öppnat för grupper att söka stöd utan att ha en formell förening och i arbetet med "Överenskommelsen mellan sektor social ekonomi och Göteborgs Stad" så ska t.ex. flertalet utbildningar genomföras om samverkan med civilsamhället. Flera av dessa informanter lyfter att de ska börja arbeta mer med att bjuda in till dialog med föreningar. Detta är något som flera berättar kommer från de politiska direktiv som finns om att hela Göteborgs Stad ska arbeta mer med medborgardialog i sina verksamheter. Flera beskriver dock att det i ett första skede främst kommer vara de som idag är bidragsberättigade som först kommer att bjudas in men att det senare kan utvidgas. Medan några tjänstepersoner berättar att de har börjat göra insatser för att bjuda in bredare till dialog för att nå fler utanför de som har kontakt och stöd idag.

Samverkan mellan civilsamhället och Göteborgs Stad - erfarenheter från civilsamhällets perspektiv om hinder och önskade förändringar

I detta avsnitt presenteras huvudsakligen hinder för samverkan, kontakt och stöd som personer i civilsamhället upplever och som de önskar förändras. Beskrivningar om vad som fungerar bra i samverkan och stöd är samlat i avsnittet ”När samverkan fungerar bra”.

De informanter som har ingått i intervjuer, samtal och observationer är främst personer från det mindre etablerade civilsamhället i Göteborgsområdet. Aktörerna är både röstbärare och serviceproducenter men främst röstbärare eller har stor del röstbärande verksamhet. Här presenteras främst deras erfarenheter och perspektiv men även en del från mer etablerade organisationer samt personer som har fötter inom både civilsamhället och Göteborgs Stads organisation och några tjänstepersoner och politiker. Läs mer under avsnittet informanter.

I materialet läggs fokus på hur de mindre etablerade och främst de röstbärande funktionerna kan stärkas. Med det menas inte att de mer etablerade och serviceproducenter inte är viktiga, vilket de såklart är. För att inte lämna ut grupper och personer har namn och exempel anonymiserats i flera fall det har varit av negativ karaktär. De positiva eller neutrala exemplen som lyfts har dock inte alltid anonymiserats eller då informanterna godkänt beskrivningen. Jag både beskriver vad jag har hört i intervjuer, samtal och observationer och delar mina reflektioner runt detta.

Främst lyfts av aktörerna i civilsamhället vad som inte fungerar bra och vad de önskar förändra, och de positiva erfarenheterna har tagit mindre utrymme, även om de är viktiga, så trycks det på problemen som man vill förändra. Detta fokus är förståeligt utifrån vad som är aktuellt för dom att lyfta fram, som de önskar förändring runt och som de upplever överhängande. Detta betyder inte att de positiva erfarenheterna inte är viktiga. De flesta har påpekat det ovärderliga värdet av de kontakter och samarbeten som fungerat bra, även om de inte har gått djupare in på dessa beskrivningar. Vi får vara medvetna om att det finns mer som har fungerat bra men som inte får lika mycket plats i beskrivningarna. De flesta av personerna från civilsamhället beskriver några positiva erfarenheter. De bra bemötanden och arbete som görs för att förbättra värderas stort.

Händelser och upplevelser beror på många olika faktorer och orsaker. Här undersöks inte olika bakomliggande faktorer och orsaker djupare utan här lyfts de perspektiv som informanterna delger. Vi får ha med oss att det kan finnas fler sidor av myntet och faktorer som spelat in till att det blir som det blir och upplevs som det gör. Det finns situationer som man kan ha förståelse för att det är svårt att hantera på grund av anledningar man inte råar för, har sekretess på att berätta om och komplexa orsakssamband. Men medvetna om detta så är de berättade erfarenheterna vad de är och viktiga oavsett komplexa orsakssamband.

Exkluderandet av de kritiska och jobbiga - Inkluderandet av de samarbetsinriktade och "nyttiga"

Ett ord som har återkommit i samtalen från flera av personerna i det mindre etablerade civilsamhället, är ordet "jobbiga". De berättar om hur de bemöts och beskrivs som jobbiga. En aktiv i en ungdomsförening säger i en intervju, "så länge de ser mig som jobbig så kommer jag vara jobbig". Personen är upprörd över hur hen upplever ett maktmissbruk och översitteri från förvaltningen. När de kommer med förslag på förändringar och kritik så får de mothugg och upplever att tjänstepersonerna försvarar sin organisation och håller varandra om ryggen. En annan person från en förening berättar om en tjänsteperson som väldigt mycket försvarar den egna organisationen i Göteborgs Stad och nästan varje gång det kommer upp någon kritik att den inte lyssnar på det som förs fram i samrådet, även då det är många som påpekar samma saker.

...Flera aktiva i föreningar menar att representanter för kommunen bör kunna ta emot kritik på ett bra sätt utan att gå i direkt affekt tillbaka. De menar att tjänstepersonerna har ett ansvar att ta emot kritik och ta hand om det. "De är anställda för att göra det", säger en person i en förening och fortsätter att beskriva att man ska inte heller göra påhopp i sin egen kritik, men föra fram sina åsikter och även kunna protestera och göra motstånd. Personen i föreningen säger att de kanske inte alltid använt de lämpligaste metoderna, men det är en del av demokratin att de (tjänstepersoner och politiker) ska kunna ta emot kritik.

En tjänsteperson förklarar att när förvaltningen ska se över vilka föreningar de skulle kunna ingå samarbete med blir det främst de organisationer som stadsdelen kan ha "nytta av", det vill säga de föreningar som arbetar med de frågor som rör service som stadsdelsförvaltningen har hand om och som ligger inom deras formulerade uppdrag. De som kommer med åsikter, förslag och kritik blir då jobbiga när de knackar på och tjänstepersonerna ser inte på samma sätt nyttan i dessa organisationer. Det förklaras även av flera tjänstepersoner med att det antingen inte ingår i deras formulerade prioriterade uppdrag, eller att de har lågt handlingsutrymme, för att inkludera de kritiska rösterna och röstbärande grupper i samverkan och dialog då det kräver mer resurser, tid och kunskap.

En person från etablerade civilsamhället resonerar om att de mer etablerade organisationerna, som också har resurser att ha anställda, har god överblick över Göteborgs Stads olika avdelningar har för olika uppdrag. De har också förmågan och språket att formulera för Göteborgs stad vilken nytta som deras förening kan vara för dem. Eftersom de vet vad som är till "nytta" för Göteborgs Stad och dess olika delar i sina uppdrag, lyckas de oftare få till samverkan och stöd. Däremot säger även personer från mer etablerade organisationer att de också har svårt att få till samverkan för att Göteborgs Stad generellt gör saker själva och inte är så villiga att öppna upp för samverkan. Utifrån beskrivningar från flera informanter, både från mindre etablerad och etablerade civilsamhället samt tjänstepersoner och politiker, tyder på tendenser till att de som är kritiska ses i större grad som svåra, vilket är mer röstbärande organisationer, och blir exkluderade på olika sätt. Medan de samarbetsinriktade organisationer, som har större tyngdvikt åt servicebärande, får mer samarbete och stöd för att de ses som nyttiga för kommunen.

De beskrivningar som görs av flera informanter kan kopplas till styrningen av offentlig förvaltning efter det så kallade "New Public Management" (NPM).³ Beskrivningarna om hur tjänstepersoner frågar efter vilken nytta i form av mätbara resultat inom avdelningens uppdragsområde, stämmer överens med NPM. Offentlig förvaltning har genomgått en ekonomisering sedan 80: talet då de ekonomiska värdena har fått övervägande vikt över de demokratiska. Det kan ses som en bidragande faktor till att tjänstepersonerna "blir tvungna" att mer se till nyttan i form av materiell nytta och inte se lika mycket till nyttan i form av demokratiska och mjuka värden som bemötande osv.

En tjänsteperson beskriver att det historiska minnet av värdet av folkrörelser och röstbärande organisationer som lyfter åsikter, krav, problem, utkräver ansvar, ifrågasätter, protesterar osv. inte finns lika nära i minnet längre. Flera av informanternas beskrivningar (från civilsamhället, tjänstepersoner och politiker) pekar på hur medvetenheten och värnandet av värdet av civilsamhället som en motmakt till stat och marknad som ska ifrågasätta, ställa krav, granska och utkräva ansvar inte är aktivt och lågt på flera håll utifrån deras erfarenheter både i bemötande och i strukturer. Detta är väldigt viktigt att kolla närmare på hur civilsamhällets roll att vara röstbärare och granskande värnas i både offentlig sektor och i civilsamhället och lyfta upp och höja medvetenheten om den funktionen och värdet. När en organisation för fram krav, protesterar, kritiserar osv. så ska det vara något som är bra i samhället. Då har vi ett levande och aktivt civilsamhälle som inte håller god ton för att passa in, utan står upp för sina och andras rättigheter. Utan det så har vi en svag demokrati och ett ljummet civilsamhälle. Det behöver ses som något som vi måste värna om och kämpa för att det ska ha sin plats.

SVÅRARE FÖR NYA ORGANISATIONER ATT KOMMA IN

När jag pratar med både äldre och nyare aktörer inom civilsamhället så tar flera upp svårigheten att komma in som ny organisation som inte än har en fot inne till skillnad till de som redan "har kommit in". Flera beskriver att de mer etablerade, äldre och formella föreningarna har kommit in i olika forum, referensgrupper, samråd, i stödstrukturer, får finansiering, har kontakter och plattformar som inte de nya organisationerna har. De beskriver att det är många gånger svårt för de nya och mindre att få och ta sig in på dessa arenor. Detta gäller alltså på flera områden som stöd, finansiering, kontakter, samverkan, dialog och inflytande.

Flera tjänstepersoner och en politiker beskriver att när en förening har kommit in och fått föreningsstöd en gång så fortsätter den ofta att få stöd, nästan per automatik, medan de nya initiativen och föreningarna har svårare att ta sig in för att få föreningsstöd eller andra stöd. Flera personer, både från civilsamhället, tjänstepersoner och politiker beskriver hur "gubbföreningarna" får mer stöd och har haft kontakter länge inom institutionerna vilket

³ Inom Kairos har ett kunskapsunderlag tagits fram om *Styrning av offentlig sektor i rättvisa och socialt hållbara städer* (Guevara 2015) samt även en "synvända" om behovet av en ny samhällsstyrning och en mer medskapande ledning inom offentlig sektor *Från kundnytta till samhällsnytta* (Guevara och Lorentzi 2015).

gör att de fortsätter att få stöd. En föreningsperson tar upp att detta är så oavsett om "gubbföreningarna" gör lite verksamhet för få personer i relation till nya föreningarna som gör väldigt mycket aktiviteter för många och där kvinnor är aktiva. Två aktiva i en kvinnoförening uttrycker frustration över att flera gånger söka stöd men få väldigt lite eller inte alls samtidigt som de ser att äldre "gubbföreningar" som gör väldigt lite fortsätter att få stora stöd från samma bidragsgivare och anslag.

En informant med en fot inom civilsamhället och en inom förvaltning berättar att hos flera föreningar är det "några äldre män som sitter och dricker te på sina lokaler och ibland kommer kvinnorna och barn dit och städar". Uppfattningen av flera av dessa informanter är att det finns strukturer som premierar de äldre organisationerna som fått in en fot och män och mäns aktiviteter. Det tas upp av både några föreningspersoner, tjänstepersoner, politiker att flera av de äldre föreningarna inte längre har någon stor verksamhet kvar men fortsätter ändå att få bidrag, samtidigt som de nya har svårt att komma in och få stöd, trots att de har mycket aktiviteter.

Några personer i civilsamhället och några tjänstepersoner berättar, att det finns problematiska förhållanden mellan vissa politiker, tjänstepersoner och föreningar och de olika stöd som beviljas. Några av dessa beskriver att det även finns vissa kopplingar mellan vilka kontakter som finns mellan politiker och föreningar och att lojaliteter och partiloyaliteter spelar in i vilka föreningar som får större och kontinuerliga stöd. Flera tjänstepersoner och politiker berättar att det håller på att förändras en del och stramas upp i strukturerna runt stöd och rapportering till följd av bland annat flertalet "korruptionsskandaler" som lyfts i media i Göteborg de senaste åren. Kontakter och relationer bidrar i vilket fall till att nya föreningar har svårare att komma in för att de äldre föreningarna med kontakter redan tar mycket av det utrymme som finns i olika stödformer.

Flera personer från civilsamhället och några tjänstepersoner berättar att de föreningar som en gång kommit in i referensgrupper och i samråd blir kvar där samt att det ofta är samma personer och föreningar som är med på flera ställen. Detta gäller bland annat samråd för olika minoriteter men även andra råd som brukarråden och andra referensgrupper. En person från en förening menar att tjänstepersoner många gånger är bekväma och tar de gamla vanliga kontakterna i föreningslivet som de vet funkar. Hen menar vidare att sedan har tjänstepersonerna bockat av uppgiften att ha kontakt med föreningslivet utan att lyfta blicken till vilka fler de skulle kunna kontakta. Även bristen på tid menar hen spelar in för tjänstepersoner att vidga att ta in nya, samt att de som de redan har kontakt med är följsamma och enkla att ha att göra med. Personen menar att något som kan ta emot för tjänstepersoner att öppna upp för nya är för att det skulle kunna innebära att släppa in organisationer som kan vara "svåra". Den tillsammans med flera andra personer i civilsamhället och tjänstepersoner berättar att det blir strukturer av att de "gamla" organisationerna fyller upp kvoten av platser för civilsamhället i olika forum och det öppnas inte upp eller görs tillräckligt med ansträngningar för att nya och fler ska få plats. Det tas dock upp exempel av några tjänstepersoner, politiker och föreningspersoner om att det görs flera insatser för att medvetet ta in nya personer och föreningar för att bryta de gamla mönstren och för att bredda deltagandet, t.ex. inom samråd för romer och stödet till kvinnors organisering. Men det vittnas som beskrivet av flera om att det fortfarande är mönster som fortsätter.

BRIST PÅ PERSONLIG KONTAKT

Många av informanterna från civilsamhället, samt även flera tjänstepersoner och politiker, tar upp att ett stort problem är att tjänstepersoner och politiker i liten grad är ute och träffar personer i civilsamhället och tar personlig kontakt. En aktiv i ett nätverk i civilsamhället säger: “De vill att man ska vara med i elevrådet och vara på deras demokratiska sätt att sitta på möten och skicka mejl. Det är inte i våra gener. Det är därför samarbete inte funkar. Politiker och tjänstemän borde komma ner till torget”.

Det är flera personer från civilsamhället som trycker på problemet att tjänstepersoner och politiker sitter mer på sina kontor och tar kontakt via mejl istället för via telefon eller att träffas. De menar att när förvaltning och politik inte är ute och träffar folk i civilsamhället så saknas den personliga kontakten som är en grund för att bygga tillit, dialog och samverkan. Man behöver känna till varandra och träffats ansikte mot ansikte för att bygga en relation. Speciellt påpekas att tjänstepersoner och politiker behöver ut och träffa folk där folk är, komma till deras föreningslokaler och mötesplatser. Det beskrivs som att tjänstepersoner sitter fast på sina kontorsstolar med sina papper och mejl inom sina korridorer. Det är dessutom till fördel för dem som är vana att ha kontakt via mejl och att söka upp tjänstepersoner på förvaltningarna och de får då lättare del i samverkan. Detta leder i sin tur till att förvaltning och politik inte känner till de delar av civilsamhället som själva tar mindre direkt kontakt. För att få till en kontakt och dialog med en del av de personer och delar av civilsamhället som hamnar utanför kontakt med samhällets institutioner och inte blir inkluderade behövs en annan typ av kontakt än det som är idag, lyfter flera personer från civilsamhället. Några förklarar att politiker måste komma dit där folk och föreningar är, på deras lokaler och prata med folk där. “Men där är de inte, de kommer inte till oss och de känner oss inte. Om de kände oss skulle de förstå våra problem och vi skulle kunna snacka om det och det skulle kunna göras något åt det” säger en person i ett nätverk från det mindre etablerade civilsamhället.

Ett exempel är när en förening hade läxhjälp på en skola och då en rektor abrupt avbröt läxhjälpen genom att skicka ett mejl för att avbryta mitt i ett lov. De fick inte chans att ha möte och prata om det med rektorn eller avsluta med eleverna som de hade en uppbyggd kontakt med. Det var för det fanns misstankar och rykten om att personer i föreningen höll på med kriminalitet. Den aktiva i föreningen berättar att de personer som gjorde läxhjälpen var de mest exemplariska och lugna personerna som inte var kopplade till någon kriminalitet. Personen berättar med en trötthet och hur upprörd de är över hur de blir behandlade. “Om de har fått höra något som oroar kunde väl rektorn gå dit och kolla med oss, be om ett möte, kolla upp fakta, istället för att gå på ryktesspridning och skicka ett mejl. Avskedar de folk genom ryktesspridning och via mejl också eller? De borde ha mer kontakt istället för bara kontroll”.

Antalet politiker per invånare har minskat stort under lång tid och det har skett en centralisering med större enheter, större kommuner och större stadsdelar. Flera personer från civilsamhället och några tjänstepersoner och politiker tar upp att det här är en olycklig utveckling då färre och färre “har en politiker som granne”. Det skapar ett längre avstånd

mellan medborgare och politiker och med en sned representation så är kontakten ännu lägre eller obefintlig i vissa grupper.

En tjänsteperson som arbetar på en fritidsgård berättar hur det förr var mycket mer samverkan mellan föreningar och mellan föreningar och stadsdelsförvaltningen. Då gjorde man mycket aktiviteter tillsammans och hörde av sig till varandra. Nu är det mer så att både föreningar och förvaltning gör sina egna aktiviteter och att samverkan är mindre. Hen tar upp att detta är en stor brist i samverkan och sammanhållningen, men hoppas på en del förändring med det nya Kulturhuset i Bergsjön.

En aktiv i Neutrala Ungdomsföreningen berättar om flera gånger när förvaltningen upplevde problem med saker som gällde föreningen då har tjänstepersoner skrivit brev om detta istället för att ringa eller träffas för att fråga direkt och prata om det. De i föreningen visste inte om att något hänt av det som stod i breven. Föreningspersonen uttrycker en stor frustration över detta, "Om de vill ha svar på något de undrar, varför tar de inte personlig kontakt, så vi kan prata om det, så vi kan lösa det? Det gör man väl annars när man undrar något?". Istället så berättar personen att de fick besked från förvaltningen via brev att de hade frågor om föreningen som de behövde svar på, och så länge kunde de inte betala ut något föreningsstöd till föreningen. Det hela har blivit en invecklad historia som trappats upp till en konflikt som ännu pågår. Det går att läsa om detta i Neutrala Ungdomsföreningens rapport "Vi vill göra skillnad" av Mattias Hagberg (2015).

En informant som tidigare arbetat inom förvaltning i en förort med låg socioekonomisk status och hög andel med utländsk bakgrund anser att det saknas kontakt och uppföljning från stadsdelsförvaltningen med föreningar. En annan informant med en fot inom civilsamhället och en inom förvaltning lyfter att många föreningar behöver mer kontakt med andra föreningar, invånare och offentliga institutioner då det blivit en utveckling av isolering. Hen lyfter att förvaltningen borde ha mycket mer och bättre kontakt och uppföljning med föreningarna för att i samtal med föreningarna hitta lösningar på problem och svårigheter, för att skapa nya mötesplatser mellan föreningar, öppna upp för andra invånare och förbättra kontakten med stadsdelsförvaltningen. Hen beskriver att när mötesplatser arrangerats har många föreningar uttryckt sig positiva av erfarenheten och tycker själva inte om utvecklingen av isolering. Det är flera föreningar som från början fått bidrag med syfte att öka integrationen och mångfalden av kulturuttryck och möten i stadsdelen. Till en början var detta fallet beskriver informanten men har med tiden kommit att bli att flera föreningar blivit mer och mer isolerade till sina landsmän och medlemmar och möten minskar till andra, stadsdelsförvaltningen och andra föreningar. Det har även med tiden uppstått vissa konflikter och delningar mellan några olika föreningar i och med olika politiska spänningar som kommer från föreningarnas hemland och situationerna där. Flera informanter, både tjänstepersoner och personer från civilsamhället beskriver hur tjänstepersoner inte vill ta i dessa och liknande problem för att de är rädda för att visa de felsteg som deras avdelning och de själva är med i att göra för att de är rädda om sitt rykte och anseende, om sitt jobb och karriär, rädda för högre chefer, håller varandra om ryggen och inte vill erkänna brister. Flera av dessa informanter tar även upp att det många gånger saknas en vilja att förändra för att det finns lojaliteter mellan politiker, tjänstepersoner,

partitillhörighet och personer i föreningar som gör att man inte vill gå in och kritisera och förändra. Detta ligger som ett outtalat lock ovanpå som hindrar förändringar.

SAMRÅD OCH DIALOG MED VISSA OCH DELAKTIGHET UTAN INFLYTANDE

Många av aktörerna i det mindre etablerade civilsamhället i studien har någon erfarenhet eller relation till samråd, referensgrupper eller olika former av dialog med Göteborgs Stads organisation. Det är flera som lyfter dåliga erfarenheter kopplat till detta då det inte lett till någon märkbar påverkan och är begränsat till vissa som bjuds in. Några har erfarenhet av att Göteborgs Stads organisation inte gått in i dialog förrän de genom stora påtryckningar och protester har tvingats till det. Men det finns också positiva erfarenheter av olika former av dialog. Sammantaget kan man säga att det är många av informanterna från civilsamhället som är mycket skeptiska till det som kallas för medborgardialoger. Deras erfarenheter har varit att dialogerna egentligen inte handlar om inflytande och deltagande på riktigt utan om att legitimera redan fattade beslut, tycka till om detaljer eller få invånare eller boende att gå med på de förändringar som beslutsfattare vill se, som t.ex. att acceptera renoveringar och medföljande höga hyreshöjningar.

Vissa former för dialog som erbjuds beskrivs av några från civilsamhället som att de passar inte för många från förorten. "Inbjudna dialoger och möten på biblioteket är inget för oss. Det gör oss utsatta". En person förklarar att politiker måste komma dit där folk och föreningar är, nere på torget och på deras lokaler och prata med folk där.

Både flera personer från civilsamhället och tjänstepersoner beskriver att i många av de samråd som finns för nationella minoriteter, brukarråd och liknande råd så är det ofta samma personer som sitter i råden och har suttit där länge. De berättar dock om att det även börjats göra förändringar för att ändra på detta och få in nya personer.

En föreningsperson berättar om att den är med i ett samråd för nationella minoriteter och berättar om hur det är. Hen berättar att det i dessa samråd oftast är samma personer som har varit med länge från föreningar som en gång kommit in. Det är också samma personer som är med i flera liknande referens och samrådsgrupper. De som är med är mest de som är mer samarbetsvilliga och det sägs inte så mycket på samråden, beskriver personen. De har inte heller så mycket att säga till om ändå. Det känns mer som en avcheckning av att nu har dessa "grupper" fått komma till tals. Det saknas att det tas in nya, fler personer och föreningar och att det finns någon verklig funktion där de kan vara delaktiga och tas på allvar. Den aktiva i föreningen berättar om en tjänsteperson från Göteborgs Stad som inte tror på det dom säger, inte ens när alla samstämigt i grupper påpekar en förändring som bör ske. Tjänstepersonen tar in en expert som ska göra en utredning och som kommer fram till samma sak. Då ändrar sig tjänstepersonen och lyssnar på vad "experten" säger. Föreningspersonen beskriver att de känner att deras röster inte lyssnas på även då de beskriver direkta erfarenheter, inte förrän det bekräftas av en utredare som tjänstepersonen kan förlita sig på.

Kritiken ligger bland annat i att det inte blir någon delaktighet och inflytande på riktigt utan att invånare och aktörer i civilsamhället bara släpps in att “lämna sina behov och förslag på post-it lappar” som samlas in av tjänstepersoner och lämnas över till politiker som ett underlag som de fattar beslut runt utan dialog om problem och avvägningar runt lösningarna. Detta trots att Göteborgs Stad uttrycker i flera styrnings dokument som t.ex. budgeten att det ska satsas på att invånardeltagandet och att inflytandet ska öka.

Hinder för utvecklandet av deltagande och inflytande

I beskrivningarna från personer i civilsamhället så lyfts krockarna som de stöter på med en “uppifrån och ner” hierarkisk kultur och struktur i Göteborgs Stad. Då är det viktigt att utforska vart det tar stopp i en utveckling för större delaktighet i samhällsbyggandet och varför. Jag utforskar här några hinder som organisationer stött på.

“Ni är inte representativa, därför kan vi inte lyssna på er speciellt eller ha med speciellt er i samverkan”

Detta har flera av personerna i föreningar stött på som svar när föreningar vill delta i ett sammanhang och lyfta frågor. Om de i förvaltningen och politiken hade perspektivet att engagemang och involvering av föreningar och boende är viktigt borde föreningen bli mottagna som något positivt är det flera av föreningspersonerna som tar upp. Det kan säkert stämma att de inte är representativa för stadsdelen, men de är engagerade i stadsdelen som är något positivt att bygga på. Valet att inte ta in föreningen som vill delta, (med möjligheten att ta med fler) och istället välja att bjuda in till medborgardialoger vid valda avgränsade tillfällen kan tyda på en osäkerhet. Jag har vid många andra tillfällen med tjänstepersoner och politiker upplevt en osäkerhet just för att “göra fel” genom att låta vissa komma till tals mer som inte blir representativt och “snett fördelat utrymme”. Valet som görs att då avgränsa tillfällena för delaktighet till inbjudna utvalda medborgardialoger kan vara ett sätt att hålla detta under “kontrollerade och rimliga former” där de känner att de kan “säkerställa och ha kontroll” på representativiteten och utfallet. Uttryck av typen “annars skulle vi behöva ta in alla föreningar” tyder på upplevda svårigheter, brist på vilja eller kapacitet att faktiskt ta in civilsamhället och invånare till delaktighet och inflytande.

Denna typ av resonemang om att “det går ju inte att öppna upp helt, tänk om alla vill delta” verkar då, för de som får svaret, som om att man inte eftersträvar en ökad delaktighet eller att man helt enkelt inte vet hur man ska bemöta det. Om väldigt många vill engagera sig för att vara med att bidra till det gemensamma samhällsbygget så vore det ju fantastiskt, är ett annat perspektiv som lyfts i kontrast. Tänk vad mycket engagemang och krafter som skulle kunna vara involverade i att skapa och med i en levande diskussion om behov och det gemensamma. Såklart är det inte lätt med delaktighet och demokratiska processer. Andra möjliga anledningar till att man inte öppnar upp processerna än brist på vilja är brist på säkerhet, förmåga, kunskap och en bit brist på mod samt även bekvämlighet. Flera tjänstepersoner i studien tar upp att tid och resurser är stora hinder. Jag har hört liknande repliker från en tjänsteperson som säger, “Men om jag öppnar upp för idéer om hur torget skulle utformas så skulle det ju kunna komma in massor av förslag. Vad skulle vi göra med alla de förslagen? Det skulle ju bli jättemånga förslag som inte blir av och folk skulle bli arga och besvikna”. Brist på kunskap och i kompetens att kunna hålla i deltagande

processer är ett stort hinder. Om man inte vet hur så är det svårt. Jag har fått beskrivet från flera tjänstepersoner och föreningspersoner att det ligger osäkerhet i att tjänstepersoner är rädda för vad de högre upp i hierarkin i organisationen ska tycka. Om det blir "fel" så är det inte bra och de väljer istället den säkra vägen.

Problem med dialog och samverkan när kommunen agerar för att generera vinst som står i konflikt med invånarens intressen

Flera av personerna från civilsamhället som arbetar med bostadsfrågor lyfter problematiken med att Göteborgs Stad tenderar att arbeta för fastighetsägares och bolagsintressen snarare än från invånare när det gäller bland annat bostäder och stadsutveckling. Därför menar de att det kan bli problematiskt med dialog och samverkan med Göteborgs Stad och de allmännyttiga bolagen och att det blir nödvändigt med motstånd, konflikt och oberoende. De tar upp att många kommunpolitiker har anammat samma mål som fastighetsägarna att skapa en "attraktiv stad" genom gentrifiering som lockar kapitalstarka till staden, och som tvingar folk som inte har råd att bo kvar att flytta längre ut i utkanterna av staden.

Personer från Pennygångens Framtid, Staden Vi Vill Ha, Alla ska kunna bo kvar, Allt Åt Alla m.fl. arbetar med att sammanställa en handbok i organisering mot hyreshöjningar och gentrifiering - "Rätt att bo kvar". I handboken mot hyreshöjningar tar de upp detta i ett kapitel om kommunen;

"Många kommuner arbetar i nära samverkan med fastighetsägare om utformningen och finansieringen av det offentliga rummet istället för att aktivt arbeta mot gentrifiering. Inte sällan så nära att ansvaret för planeringen av staden nästintill överlämnas till privata aktörer. Detta gör man bland annat för att locka till sig näringsliv och höja värdet på sin mark. Det skapar problem i form av bristande insyn i planeringsprocesser och resulterar i städer som planeras utifrån fastighetsägarnas behov. Allmännyttiga bolag har juridiska krav att generera vinst och får därigenom ett incitament att driva på gentrifiering."

Personerna från dessa civilsamhällesorganisationer pekar på detta faktum att allmännyttiga bolag har juridiska krav att generera vinst och även är del i att driva på gentrifiering. I detta så innebär det alltså att de allmännyttiga bolagen på ett sätt har skilda intressen till de boende. Även om bolagen samtidigt ska främst se till de boendes behov så står det i motsats till att de allmännyttiga bolagen agerar affärsmässigt med intresse att höja hyrorna, som går emot de boendes behov och intressen. Därför så ska man inte vara naiv när man går in i dialog och vara vaksam menar de. Även den bästa tjänsteperson och politiker som vill väl kan ändå vara fast i ramar som inte gör det möjligt att förändra på "riktigt". Aktivisterna poängterar att det är en av anledningarna till att man bör organisera sig självständigt inte enbart gå in i partnerskap, dialog och samarbete. För att kunna peka på och utmana de målkonflikter och motstridiga intressen som kommunen inte sällan arbetar under. Här när det gäller å ena sidan människors rätt att bo kvar, mot ökad segregation och å andra sidan för ökad tillväxt och vinster. T.ex. så avbröt Pennygångens Framtid dialogen och strandade förhandlingarna med fastighetsägaren när de vägrade att gå med på den % hyreshöjning som hyresvärderna ville ha, för det skulle ha inneburit att en stor del av de boende skulle bli tvungna att flytta.

Aktörer i civilsamhället förlorar ägandeskapet över sina frågor när Göteborgs Stad genomför frågorna i egen regi

Flera av aktörerna från det mindre etablerade civilsamhället i studien beskriver hur deras kunskap inte värderas eller tas tillvara på från Göteborgs Stad. Istället har de erfarenheter av hur Göteborgs Stads organisation håller arbetet inom sin organisation, där de har kontrollen över verksamheten och händelseutvecklingen samt tar inte in civilsamhället i samverkan eller till mycket begränsad grad. De berättar att det sker trots att föreningar tagit kontakt för samverkan och att de har stor erfarenhet och kunskap. I berättelserna beskrivs att det är främst förvaltningen de möter som är tveksam till samverkan medan politiker tenderar att vara mer öppna för att lyssna och ta in civilsamhällets kunskap. I vissa fall har det dock varit från politiken som direktiv kommit som gjort att det tagit stopp för samverkan. Men eftersom det är med förvaltningen den mesta kontakten sker med är det också där som samverkan tar stopp.

Flera av aktörerna i civilsamhället beskriver exempel som har likheter när det gäller frågor de drivit i kontakt med Göteborgs Stad eller stadsdelsförvaltningen. De beskriver olika exempel med liknande händelseförlopp;

1. Aktörer i civilsamhället börjar driva en fråga.
2. Aktörerna i civilsamhället blir bemötta av lågt intresse eller motarbetade i frågan.
3. Stadsdelsorganisationen/Göteborgs Stad beslutar så småningom att ta tag i frågan och börjar planering och genomförande. Ägandeskapet över frågorna och aktiviteterna hamnar istället hos stadsdelsorganisationen/Göteborgs Stad. Aktörerna i civilsamhället har erfarenhet av liten möjlighet till inflytande.
4. Personer i civilsamhället känner en stor besvikelse och ilska, tappar förtroende och engagemanget går ner hos flera aktiva.

Här följer en lite mer ingående beskrivning av exemplen och likheter utifrån beskrivningarna från några civilsamhälles personer. Flera personer i civilsamhället berättar att de börjar driva en fråga de vill förverkliga och när de tar kontakt med Göteborgs Stad eller stadsdel blir de först mötta av lågt intresse eller motarbetade. En person berättar om en kommentar de fick från en tjänsteperson när de ville driva en nedläggningshotad fritidsgård i ideell regi, ”hellre bränner jag ner skiten”. Några av aktörerna berättar om att det sedan följde en tid då det inte sker någon eller väldigt lite kommunikation. Under tiden fortsätter aktörerna i civilsamhället att arbeta för att utveckla och hitta vägar för att förverkliga frågan.

En aktör i civilsamhället berättar om att de kämpade mot stadsdelens nedläggning av en fritidsgård som sen ändå läggs ner. Efter lång tids kamp lyckas de öppna fritidsgården i ideell regi och till slut får de även stöd till öppen verksamhet. En dag får de plötsligt beskedet att en ny fritidsgård ska öppnas av stadsdelsförvaltningen runt hörnet och då dras föreningens stöd för öppen verksamhet in. Detta görs utan kontakt inför öppnande av den nya fritidsgården. Föreningspersonen menar att det är bra att stadsdelen öppnar fritidsverksamhet, vilket är den frågan de kämpat för länge, men inte utan dialog om att det ska göras och att deras uppbyggda ungdomsfritidsverksamhet då plötsligt får indraget stöd så de blir tvungna att lägga ner den öppna verksamheten. Personen beskriver det som respektlöst och som en skymf mot de ideella krafterna i civilsamhället och ungdomarna. Den menar att det visar på dålig vetskap och respekt för föreningarnas uppbyggda ungdomsverksamhet och relationer de byggt upp med ungdomar på platsen under lång tid.

Några beskriver att det sedan plötsligt, kommer besked om att Göteborgs Stad/stadsdelen har beslutat om att genomföra frågan de driver. Detta sker då utan direkt kommunikation om att frågan varit under behandling och utan involvering av aktörerna som tagit upp frågan från början. Flera av föreningspersonerna är positiva till att äntligen har stadsdelen/Göteborgs stad tagit tag i frågorna. Men när föreningspersonerna i civilsamhället tar kontakt för att samverka och delta i utvecklingen av den nya verksamheten beskriver de att de igen möts av en tveksamhet från Göteborgs Stad eller stadsdelen att släppa in dom i samverkan i utvecklingen och drivande av verksamheten.

Flera beskriver hur frågorna som först drevs av föreningarna till slut genomförs, men ägandeskapet av frågorna hamnar istället hos Göteborgs Stad/stadsdelsförvaltning, och delaktigheten av föreningarna i verksamheten är begränsad eller så har de inte lyckats enas om samverkan. ”De har den nu, det är deras”, kommenterar en person i en förening om en fritidsgård som de kämpade för att den skulle starta och som stadsdelen till slut gjorde i egen regi. Flera föreningsaktiva berättar att det snabbt sprids en besvikelse och ilska bland de engagerade, och även runt om bland invånare i stadsdelen. En del fortsätter att engagera sig, men med en större misstro till Göteborgs Stad/stadsdelsorganisationen medan flera andra slutar engagera sig.

Ett av exemplen är Kulturhusföreningen i Bergsjön som drev frågan om ett kulturhus i Bergsjön. Initiativet togs av ideella krafter för det saknades ett kulturhus och större mötesplats i Bergsjön då det gamla kulturhuset blev tvunget att rivas och inget nytt skapades. De aktiva arbetade hårt för att lyckas samla föreningar och individer att engagera sig i frågan. År 2008 var de nära att kunna förverkliga planerna av ett kulturhus som skulle drivas av föreningar och invånare i samverkan med flera parter. De hade lyckats få flera finansiärer som skulle gå in med de totalt 4 miljoner som behövdes för att bygga om existerande lokaler till ett kulturhus. De upplevde att stadsdelen hade visat ett lågt intresse i början men som sen till slut gick in och var en av de blivande finansiärerna. Samma år kom finansskrisen och en av de stora finansierarna drog sig ur och det var inte längre möjligt.

Flera år gick då Kulturhusföreningen arbetade i motvind och var på randen att rinna ut i sanden. Plötsligt kom beskedet (2012) från centralt håll att Kommunstyrelsen beslutat att det ska byggas ett kulturhus i Bergsjön, och för 125 miljoner kronor. Engagemanget gick upp i Kulturhusföreningen, fler engagerade sig och många blev entusiastiska.

Från en artikel i Tidningen Nordost, Direktpress (23/5 12) framgår av ordföranden i Stadsdelsnämnden i Östra Göteborgs att en bidragande orsak till kulturhussatsningen i Bergsjön var för att det arbetats i många år med konceptet där och att det fanns engagemang där bland föreningar. Vidare beskriver hon att tanken var att Kulturhusföreningen, Stadsdelsförvaltningen och Utveckling Nordost skulle utveckla kommande planer av Kulturhuset tillsammans.

En person från Kulturhusföreningen berättar att det var här det gick snett. Stadsdelsnämnden i Bergsjön fick mandatet för processen för kulturhuset och de tog över och ägde frågan. Under ett år så hände nästan inget av samverkan, utan stadsdelen körde sin egen process. Det var en stor besvikelse, pratet började gå och engagemanget gick ner. Kulturhusföreningen hade kontaktat förvaltningen för att vara del i utvecklandet av processen och vara kopplade till styrgruppen men fick svaret att; de inte kunde särskilja Kulturhusföreningen utan de var som en av alla andra föreningar.

En tjänsteperson har beskrivit att problemet var att Kulturhusföreningen inte var representativa för området och därför kan de inte släppa in bara den föreningen, i så fall skulle de behöva ta in väldigt många föreningar för att vara representativa. Istället genomför stadsdelsförvaltningen medborgardialoger som form för att bredda vilka röster som hörs. När sedan stadsdelsförvaltningen började bjuda in till möten, medborgardialoger, var det på deras villkor och deltagandet var begränsat till dessa avgränsade tillfällen. Det var stadsdelsförvaltningen som styrde processen och föreningarna och engagerade var inte med där. Många upplevde det som att de inbjudna mötena bara var för syns skull. Stadsdelsförvaltningen fick kritik och de har börjat göra det iallafall lite bättre berättar en i föreningen. Besvikelsen av det hela gjorde stor skada i förtroendet för stadsdelsförvaltningen och engagemanget i området. I stadsdelen finns ett lågt socialt kapital som gör att det är väldigt skört för liknande händelser. Majoriteten av de som arbetar på stadsdelsförvaltningen bor inte i området vilket gör att tilliten är ännu lägre. Det saknas en förståelse om att bygga ett lokalsamhälle i förvaltningen, beskriver den engagerade.

När Kulturhusföreningen drev frågan om ett kulturhus och det var nära att bli av för 4 miljoner så var Kulturhusföreningen med dess föreningar och engagerade individer mitt i den drivande och utvecklande processen. Då var de med och ägde frågan. När sedan beslutet kom om ett kulturhus för 125 miljoner så hamnade ägandeskapet av frågan hos stadsdelsförvaltningen och Kulturhusföreningen var inte längre med i ägandet av frågan.

Ända fram till idag har inte Kulturhusföreningen blivit insläppta i processen så som de önskat. Eventuellt kan en förändring och öppning ske då en politiker bjöd in en aktiv person från föreningen på ett möte för att diskutera frågor om hinder som uppstått runt storleken på huset för att få igenom ett positivt beslut för byggande. Det var första gången de blivit inbjudna som en aktör under alla dessa år. En aktiv i föreningen berättar att en tjänsteperson sagt att den personligen tycker att föreningen skulle få större plats, men att den måste följa vad politikerna säger, vilket är att föreningen inte kan få en speciell plats i arbetsprocessen. Föreningspersonen får en känsla av att man skyller på varandra.

Kulturhusföreningen kämpar fortfarande för att skapa kulturella mötesplatser i stadsdelen och väntar på att kulturhuset ska byggas och ger inte upp om att få plats och inflytande i kulturhuset. Några föreningar har nyligen bildat ett nytt nätverk ”Tillsammans i Bergsjön”. En tjänsteperson från stadsdelsförvaltningen frågar dom varför förvaltningen inte var inbjudna till en av nätverksträffarna. Den föreningsaktiva svarar diplomatiskt att de är välkomna men här är det föreningarna som håller i processen.

Något som är värt att notera är att flera exempel berör bristen på mötesplatser och där föreningar och grupper kämpar för att ha kvar den de har eller skapa fler. Bristen på lokaler och möteslokaler är något som många föreningspersoner tar upp och som de kämpar med. Detta är som sagt beskrivningar från en horisont och det finns självklart alltid flera sidor, många faktorer och orsaker som spelar in och delar som inte är med här. Oavsett om bilderna som beskrivs här inte kan ge en större bild genom att delge andra perspektiv så är det just beskrivningar av personer i civilsamhället och deras erfarenheter som står i fokus här och som är viktiga att hörsamma.

I flera exempel känner aktörerna från civilsamhället en besvikelse över att de inte blev delaktiga i skapandet av mötesplatserna så som de ville och att tjänstepersoner och de tillsammans inte kunde hitta lösningar på de olika viljorna, behoven och perspektiven. Några menar att även om det fanns krockar runt förandet och ägandeskapet av mötesplatserna så borde de kunnat söka efter att hitta alternativa lösningar. I ett exempel så får en förening och stadsdelsförvaltningen efter många år till slut en bättre samverkan och hittar lösningar. Föreningen får stöd av stadsdelen att driva sina aktiviteter och sin mötesplats och de har en kontinuerlig bra kontakt.

Hindrande strukturer och synsätt med ett ”uppifrån och ner” arbetssätt

Flera personer i civilsamhället reagerar på att Göteborgs stad satsar sina resurser främst inom sin egen organisation när den gör satsningar, istället för att vända sig till olika medborgarinitiativ och stödja redan existerande verksamheter eller uppmuntra invånare att ta egna initiativ. Flera aktörer i civilsamhället poängterar värdet av att människor själva är direkt delaktiga i att lösa problem och att göra verksamheter för det utifrån dom själva.

En aktiv i en förening tar upp exempel på när Göteborgs Stad ska göra satsningar runt t.ex. Graffiti så läggs i stort sett alla resurser inom den egna förvaltningen. Medans i andra städer finns exempel där man valt att satsa resurser på existerande föreningar och nätverk som arbetar med graffiti för att ta hand om bl.a. öppna väggar för målning. I skriften “Öppna väggar för främjande av kultur och demokrati” tas olika exempel upp av samverkan mellan kommun och civilsamhället och samverkansgrupper som bildats. Ett exempel som tas upp är i Nyköping, där ett medborgarförslag lämnades för en öppen vägg av aktiva målare. Det bildades en samverkansgrupp med aktiva målare, olika förvaltningar, myndigheter och ungdomsfullmäktige som tog fram en plan som klubbades igenom. Det bildades en ny förening, “Graffitifrämjandet” bestående av aktiva målare. De hade i uppgift att göra aktiviteter vid väggen och vara ett forum för målare och samverkanspart till kommunen. Den aktiva i föreningen saknar arbetssätt och inställning där Göteborgs Stad vänder sig till de som redan arbetar med frågorna och önskar mer av detta arbetssätt inom Göteborgs Stad.

Gemensamt för många av aktörerna i civilsamhället är att de utgår från begrepp som egenmakt, empowerment, lokal förankring, folkbildning, ägandeskap, lokal utveckling, socialt och lokalt kapital, nerifrån och upp, av invånare och för invånare osv. De beskriver hur de arbetar efter dessa motton, teorier samt praktiker och hur de möts av att Göteborgs Stads organisation främst har en hierarkisk organisation och ett arbetssätt som är “uppifrån och ner” som ska göra verksamhet och lösa problem för invånarna istället för tillsammans med invånarna och civilsamhället. Några beskriver det också som att det finns ett förmynderi. Det är många av personerna i civilsamhället som trycker på att stadsdelsförvaltningarna och Göteborg Stads organisation skulle behöva förändra sitt arbetssätt för att kunna bygga ett samhälle av och för dess invånare. Deras berättelser pekar på hur organisatoriska brister hos Göteborgs Stads organisation med kontakt och samverkan har lett till att deras förtroende minskat för Göteborgs Stad, en större klyfta har

skapats mellan dom och engagemang har “dödats” för flera. Det har dock också lett till att engagemanget har ökat i vissa fall när aktörerna civilsamhället gått in motstånd, protest och konflikt med Göteborgs Stads organisation eller en stadsdelsorganisation.

Vi kan här se att det uttrycks att det finns olika syn på och strukturer för hur samhället bör byggas, förenklat kan det uttryckas “nerifrån och upp” eller “uppifrån och ner”. Dessa beskrivna olika synsätt och strukturer på att bygga samhälle samt synen på invånares- och civilsamhällets roll i relation till kommunens organisationers roll tyder på att det skapar en krock med olika utgångspunkter, förväntningar och målsättningar.

En aktiv i en förening kommenterar stadsdelsorganisationens agerande när de drivit frågor om förbättringar i stadsdelen, “Vad har de för syn på folk? Som att dom tror att folk inte är kapabla, att de inte kan, att de måste hela tiden ha kontroll och vara med i allt. De går bort ifrån att folk är en del av att göra det. Sedan undrar de varför inga kommer till deras fritidsgård. De borde gå några kurser i folkbildning”.

“Folk är så rädda att lämna ifrån sig. Det handlar om makt, att inte våga lämna ifrån sig det.”. Den aktiva i föreningen förklarar att det måste handla om att folk ska få göra själva och växa med det de gör. Den beskriver det som att de i förvaltningen inte har förstått kopplingen i hur de gör och hur det blir, genom att de inte låtar folk göra själva; “Sedan undrar de varför folk inte har självförtroende, när de inte ens frågar vad folk vill”.

Föreningspersonen beskriver att ingen organisation är helt fri från skit och att i ett område som har mycket problem så kommer det finnas problem överallt. Man måste också få göra fel och växa med det och inte bli stämplad för evigt för det, tar personen upp. Personen undrar varför tjänstepersonerna jobbar med de uppgifterna i stadsdelen när de inte arbetar med folk som bor där, “De vill väl, men de tror att de vet bäst och dumförklarar andra”.

Många av civilsamhällets aktörer i studien trycker på värdet av människors engagemang och delaktighet i att förändra och skapa samhället. De betonar vikten av att “göra själva” och vara del i ägandet av processerna och genomförandet för att öka människors egenmakt istället för vanmakt, kunskap och en lokal utveckling som bygger på och utgår från människornas delaktighet och aktörskap. Detta är grundläggande tankar inom folkbildningen, gräsrotsorganisering, “community organising” och en organisering efter deltagardemokratiska grunder. Flera av personerna i civilsamhället drar många djupa suckar, uttrycker frustration och ilska över vad de ser som Göteborgs Stads okunskap, oförmåga och/eller ovilja att arbeta utifrån att människorna och civilsamhället ska vara en grund som engagerade aktörer i samhällsbyggandet. Vi ser krockarna som civilsamhället beskriver att de stöter på med en “uppifrån och ner” hierarkisk kultur och struktur i Göteborgs Stad. En fråga att utforska är vart det tar stopp i en utveckling för större delaktighet i samhällsbyggandet och varför.

Problem med en arbetsstruktur som blir förstelnande

När jag berättar om ämnet för min studie så är det flera föreningspersoner och även tjänstepersoner som direkt suckar och säger att ett av de problemen som hindrar civilsamhället att få genomslag för samverkan och stöd är en stel och gammal förvaltning som inte har lust att förändra sig och ta in andra som ruckar deras mönster. Några skämtar med liknande raljerande historier om "Glenn" som har jobbat på samma ställe i 25 år, som tycker det är höjden av jobbighet att behöva byta skrivbord, helst mest vill dricka kaffe och då inte tala om att behöva lyfta sig från sin stol och ut och träffa folk från organisationer som vill något som betyder mer arbete och som skulle innebära förändring i arbetssätt som de alltid har gjort.

Flera informanter både från civilsamhället och som också jobbar inom förvaltningen samt politiker tar upp problemet med en struktur av att personer jobbar för länge på samma position, som blir fel person på fel ställe och blir proppar. De gör som de alltid har gjort, de "vet hur det ska vara" och vill inte ändra på mycket och som inte längre har kvar mycket driv och engagemang i det de gör. Någon har kallat dom oengagerade betonghäckar i Göteborgs Stad. Det tas upp att det kan vara personer som en gång hade stort driv men tappat det efter många år på samma ställe.

... Detta tas upp av att det är något som hindrar att civilsamhällets engagemang tas tillvara på och deras förslag på förbättringar och förändringar bemöts med positivitets och ser möjligheter istället för problem. Detta är genomgående något som tas upp som något som många stöter på och ser som ett problem i Göteborgs Stad. En yngre tjej, som är engagerad inom civilsamhället och som fått anställning inom en teknisk förvaltning, dock i Mölndals kommun, berättar om att de som arbetar på förvaltningen är nästan bara medelålders vita teknikintresserade män som har väldigt lite kännedom och kontakt med föreningslivet. "Att lyfta nya idéer och sätt för att främja miljömässigt resande var som att tala med en kaffemaskin", beskriver hon det som. Att som ung tjej ta upp att samverka med civilsamhället var väldigt svårt att få gehör för.

Det tas upp att dessa strukturer av samma personer på samma positioner och som är äldre även bidrar till åldersdiskriminering där det är svårare för yngre att få plats. Även strukturer pga. genus och kön spelar in då det är svårare allmänt för kvinnor och yngre tjejer att få gehör. Samt att äldre män har fler högre positioner som gynnar män och missgynnar kvinnor på flera sätt att gå genomslag.

Ett dilemma som tas upp är att det blir ett problem med att personer sitter fast på sina tjänster för länge inom Göteborgs stad för att det är sådana arbetsvillkor med stark anställningstrygghet. Samtidigt som stark anställningstrygghet är något bra och att man inte önskar osäkra anställningar. Dock bidrar det till att det blir personer som sitter på tjänster där deras uppgifter inte blir gjorda på ett tillfredställande sätt vilket går ut över invånare. Det bidrar även till att Göteborgs Stad avvaktar och undviker till viss grad att fastanställa folk.

Det tas också upp att det finns ett system att tjänster inom Göteborgs stad i första hand besätts av personer inom den egna organisation ifall det finns någon som skulle kunna ta tjänsten. Detta gör att det är svårt för nya och yngre att komma in för att de som redan jobbar inom staden tar upp platserna i första hand.

Som har beskrivits tidigare så bidrar det även till att de som anställer väljer “säkra kort” för dom, vilket oftare är personer som är mer lik dom själva i bakgrund, erfarenheter och kompetens som förstärker att rasifierade och med annan kompetens anställs. Flera av personerna som lyfter dessa problem har svårt att hitta alternativ att lösa frågorna på då det inte är ett bra alternativ att ha osäkrare anställningar. Det är ett problem att personer tappat driv och engagemang men är kvar på sin tjänst, vilket är självklart förståeligt. Hur kan arbetsstrukturer ändras så att folk trivs och stimuleras med sina arbetsuppgifter, kan byta uppgifter och gör det de vill istället för att tappa driv? En föreningsperson berättar om en lösning för att få in nya personer, och med en annan kompetens som saknas, som t.ex. lokal kännedom är att dela på tjänster så att 50 % är för en ny tjänst och 50 % har en person som jobbat med uppgifterna tidigare.

BYRÅKRATISKA TRÖSKLAR

En person från civilsamhället beskriver hur de byråkratiska och formella trösklarna för hur man måste organisera sig i en förening, hur ansökningar ska se ut, kontakt osv. gör att det är många som stängs ute från systemet. “Detta med att bilda föreningar och sitta i långa möten och skriva och skicka in papper är inte vår grej”. Informanten beskriver att systemen inte passar för dom i förorten utan är för de typer som gillar att gå på möten och skriva protokoll. Detta gäller även att känna till vilka möjligheter som finns och vart man ska vända sig. Av flera personer i civilsamhället lyfts de byråkratiska trösklarna som ett stort hinder för samverkan, kontakt, för att få del av resurser och för att få inflytande för de ungdomar från förorter som har det sämre socioekonomiskt. “Folk skulle springa om vi skulle ha massa långa möten”, säger en nyckelperson i ett nätverk. Istället fångar de idéer på torget och tar in det i musik och rap. Personen beskriver att systemen för att söka pengar, att ha kontakt och för samarbete är byggda av och för vissa grupper som det då passar bättre för och sämre för andra grupper som inte varit med och byggt dessa system. Det blir av och för vita och inte för de med utländsk bakgrund och från förorten. Informanten uttrycker att de byråkratiska trösklarna är något som behöver ändras för att resurser ska vara till för alla och att det ska bli en bättre kontakt.

En annan organisation beskriver att de hade en diskussion i uppstarten och då var de flesta överens om att de inte tyckte det var en bra idé att bilda en formell förening. De såg det som ett hinder för engagemang och att organisera sig, eftersom det skapar en tröskel då en behöver välja att vara medlem i föreningen istället för att som ny bara komma och vara med. Många upplevde också att de och andra kände en “föreningströtthet” och motstånd till all formalitet, byråkrati med årsmöten, protokoll osv. som tar död på lust och energi. När en går med i en förening så “riskerar” en då att få ett uppdrag i knäet som blir tungt och folk tvekar istället att vara med. Så länge de inte behövde bilda förening skulle de undvika det. De hade ändå en demokratisk struktur för organisering med tillvägagångssätt för att fatta beslut och olika ansvarsroller osv. De valde att ha en platt organisationsstruktur med benämningar som samordningsgrupp istället för styrelse för att tydliggöra det. Nu känner de sig dock tvungna att bilda förening för att kunna söka finansiering i eget namn och i andra sammanhang som de behöver en juridisk person. De ska bilda förening med så lite byråkrati som möjligt.

En annan informant beskriver i kontakten med förvaltning hur synen är att de nyare grupperna behöver lära sig att "bli demokratiska" och får komma tillbaka när de bildat förening och inte förrän då är de värdiga som demokratiska organisationer, inte innan. Många vittnar alltså om att det finns problem och uteslutande mekanismer med kraven på att ha en formell förening för att kunna söka de flesta bidragen samt ofta krävs för att ingå ett samarbete med Göteborgs Stad. Samtidigt så är det flera informanter både inom civilsamhället och tjänstepersoner som pekar på att man inte ska stirra sig för blind på att detta skulle vara en av de viktigaste orsakerna till att det är svårare för nätverk och grupper att få till stånd samarbeten och stöd.

Föreningskonsulenterna i Angered menar att det inte är något direkt problem att man behöver bilda en förening för att söka bidrag. Om det är en grupp som inte har en formell förening så hjälper föreningskonsulenterna gruppen att bilda en förening, vilket kan göras väldigt enkelt om man gör det i den enklaste formen. Lite förenklat ska man bestämma ett namn på föreningen och utse ordförande, kassör och sekreterare och så är det klart. Föreningskonsulenterna kan även lotsa gruppen till en annan förening som de kan söka bidrag genom, vilket också är möjligt. Föreningskonsulenterna försöker göra trösklarna så små som möjligt för engagemang och organisering. Däremot menar föreningskonsulenterna att det är problematiskt att ge bidrag till några som inte har en förening. Om något går fel så ska inte en individuell person bli återbetalningsskyldig. Föreningen står för ansvaret och i värsta fall kan den försättas i konkurs. Föreningskonsulenterna skulle inte vilja ge bidrag till någon som sedan skulle kunna hamna i klistret och bli ansvarig för något som den personligen blir drabbad av, och troligen skulle ha svårt att betala.

Ibland kan idén om att ett av de stora problemen är att Göteborgs Stad kräver att man har en registrerad förening överdrivas. Det finns många aktörer i det mindre etablerade civilsamhället som har bildat formell förening och haft det länge, men de får ändå problem med samverkan och stöd. Det kan ibland beskrivas som att de nya rörelserna och organisationsformerna inte får plats i systemet och därför blir de utestängda. Men det är ofta inte själva kravet på en formell förening eller inte som är problemet. Det går oftast att komma runt relativt lätt. Det är andra faktorer som har större betydelse.

Diskriminerande strukturer och förhållningsätt

Många av aktörerna inom civilsamhället som är rasifierade beskriver hur de i stor omfattning blir utsatta för strukturell diskriminering och rasism på många olika sätt, både i bemötande och i inbyggda diskriminerande strukturer när de tar kontakt, i stöd och för samverkan. De informanter som är rasifierade beskriver hur de blir utsatta för strukturell diskriminering på olika sätt och i kontakten med Göteborgs Stad. Flera berättar om hur de blir bemötta av misstänksamhet, nedlåtenhet, ifrågasättande, översitteri, att inte bli trodda, att inte bli betrodda om att klara av uppgifter, att bli misstänkta för kriminalitet m.m. De beskriver att de blir bemötta med vardagsrasism. Vita informanter berättar också om att de ofta ser strukturell diskriminering av rasifierade.

Det som sticker ut är en tydlig skillnad i att de som är vita och med akademisk utbildning har fler exempel på att samverkan och kontakt har fungerat bra i jämförelse med rasifierade och i jämförelse med de från områden med lägre socioekonomisk status som i större grad har dåliga erfarenheter av bemötande, stöd, samverkan och gehör. Beskrivna exempel på detta återfinns beskriva på flera ställen i denna presentation. Det lyfts av flera föreningspersoner att nivå av utbildning spelar in i hur väl man lyckas få gehör. Många beskriver även en åldersdiskriminering där unga inte tas på lika stort allvar och till stor del möts av medelålders och äldre inom förvaltningen och politiken som "tillrättavisar" ungdomarna.

En person som är aktiv i den romska kvinnoföreningen Trajosko Drom berättar om att hon själv inte är rom men att folk tror att hon är rom för att hon är med i föreningen. Personen märker hur stor skillnaden är i hur hon blir bemött när de tror att hon är rom till hur hon blir bemött annars. Personen beskriver det som att det är vissa attityder som personer från institutionerna inom Göteborgs Stad tillåter sig att ha som hon annars inte möter. De beskriver även hur de blir exotifierade i bemötandet med kommentarer som "Åh romska kvinnor som gör saker, så fint", som de säger med en speciell röst som att de pratar med barn.

KLYFTAN MELLAN INVÅNARE OCH GÖTEBORGS STAD

Ett av de återkommande problem som lyfts upp av flera av informanterna från föreningar är den dåliga representationen i förvaltning och nämnder gällande främst etnisk bakgrund och klass, men även ålder och kön. Flera personer från civilsamhället i stadsdelar med låg socioekonomisk status beskriver att de möter en kommunal organisation där deras bakgrund är underrepresenterad eller inte alls finns representerad. De möter människor som inte har deras erfarenhet och perspektiv från uppväxt och bakgrund av att vara rasifierad icke-vit, från lågstatus områden och som utsätts för strukturell diskriminering och rasism dagligen. "När ungdomar i området ser att det nästan bara är vita som inte är från området som arbetar på stadsdelen så känner de att stadsdelen inte är till för dom", berättar en aktiv från Biskopsgården.

Det lyfts upp av flera av informanterna, både från civilsamhället och tjänstepersoner och politiker att Göteborgs Stads organisation till en majoritet består av vit medelklass, med akademisk utbildning samt att de inte bor eller verkar i området de jobbar i, när det gäller stadsdelar med låg socioekonomisk status. Avspeglings av befolkningen i stadsdelar som Biskopsgården, Bergsjön och Angered är särskilt dålig. Dessa stadsdelar består till en större del av rasifierade, med utländsk bakgrund, utan akademisk utbildning samt arbetarklassbakgrund. Även de centrala facknämnderna och förvaltningarna (som kultur, trafik osv) har stora brister i representation vad gäller etnisk bakgrund, socio-ekonomisk status och vilka stadsdelar de bor i.

Flera av personerna från civilsamhället berättar hur de upplever att Göteborgs stad och stadsdelar inte är till för dem utan istället arbetar för de vita välutbildade som inte bor där. "Om de jobbar för stadsdelen så visa er här" säger en aktiv i förening i Biskopsgården. Det som också tas upp är att det blir ett förmynderi, välgörenhet och uppifrån perspektiv där några andra som "har det bättre och vet bättre" ska ta hand om verksamhet, problemen och hitta på lösningar FÖR dem, istället för att de som bor i området och kan och vet vad som behövs finns bland de som arbetar i stadsdelens förvaltningen.

Flera av personerna i civilsamhället beskriver att de som arbetar inom staden/stadsdelen känner inte till eller möter personligen verkligheten och vardagen med grannen som inte får något jobb trots att hon har utbildning och stor erfarenhet från sitt hemland och han som arbetar i kiosken som blev rånad och hotad förra veckan. De beskriver att tjänstepersoner inte känner till vad som händer i stadsdelen efter klockan 17:00 när kontoren stänger och de åker hem i sina bilar. En föreningsperson beskriver att de har olika språk och lever i olika världar.

En person i civilsamhället berättar att i Bergsjön finns ett uttryck som används för att beskriva förvaltningen, "dagsturisterna". De kommer dit i sina bilar på morgonen och åker sedan därifrån när dagen är slut. Personen förklarar att det här skapar en klyfta, avstånd och en stor misstro. Den pekar på att det finns en strukturell ojämlik maktbalans i mötena mellan personerna från civilsamhället i dessa områden och personerna inom Göteborgs Stad. Personerna har stora skillnader i erfarenhets- och världsbilder bakom sig när de träffas vilket påverkar förståelse och kommunikation.

Inom Göteborgs Stads organisation finns en ojämn representation bland tjänstemännen. Ju högre upp i organisationshierarkin, som chefer och poster med större ansvar, desto vitare. Verksamheter som städning och administration har fler rasifierade medarbetare. Dessa diskriminerande strukturer påverkar i hög grad de föreningar som har många rasifierade medlemmar från områden med låg socio-ekonomisk status, i deras möjligheter till kontakt och samverkan med Göteborgs Stad. Det är en fördel att lära sig att möta tjänstepersoner på "rätt sätt". Det innebär att man på något sätt behöver känna till tjänstepersonernas kultur och sociala koder för ha kunna möta dem "på rätt sätt". Det byråkratiska språket och formerna för möten och kontakt fungerar så det passar i större grad bättre för medelklass och vita än för personer med lägre socioekonomisk bakgrund och rasifierade.

En rad studier har visat att offentliga administratörers (tjänstepersoners), sociala bakgrund har relevans för deras värderingar och beteenden och att representation och företrädande av sin sociala grupp tillhörighet, de facto förekommer i den offentliga förvaltningen. Så även politikernas sociala representativitet är av vikt för att komplettera deras åsiktsrepresentativitet.

Det har vikt för att täcka de många frågor som kräver lösningar i den politiska verkligheten för att genom närvaro bättre ge möjlighet att representera marginaliserade gruppers intressen och motverka ojämlikhet (Tahvilzadeh 2011). I "Närvarons politik - den politiska representationen av kön, etnicitet och ras", belyses vikten av att olika gruppers perspektiv och närvaro finns med i beslutsprocesser för att lyfta olika perspektiv, intressen och behov (Phillips 2000). Det visas att människor tenderar att förstå, lyssna och tro mer på de personer som liknar de själva och då även blir mer benägna att hjälpa till extra för dem. Med hög sannolikhet skulle vi kunna tro att det här påverkar rasifierade och personer från områden med låg socioekonomisk status på ett negativt och diskriminerande sätt, vilket materialet i studien tyder på.

"Staden vänder dig ryggen, du vänder staden ryggen"

- Inga förhoppningar om att få jobb i staden och stadsdelen

Fler personer från civilsamhället beskriver att när boende i områden med låg socioekonomisk status ser att folk från området inte är de som får jobb i förvaltningen och i stadsdelen leder det till att många inte ser några jobb möjligheter eller framtidstro. Flera av informanterna beskriver hur en känsla hos folk sprider sig om att "du är inte värd något. Du är inte viktig", och hur då människor vänder myndigheter och myndighetspersoner ryggen. En aktiv i en förening beskriver hur väldigt många ungdomar idag inte har någon framtidstro. "Det är många ungdomar nu som känner att de inte räknas, att de inte är någon och inte ses som någon. Om någon då kommer och säger, du är viktig, vi behöver dig, du kan göra skillnad. Hell yeah, jag hade åkt. Det är det som händer med rekryteringen till gäng och Isis som händer nu". En föreningsaktiv säger "Göteborgs Stad väljer att antingen rekrytera dessa ungdomar till jobb eller så låter dom gäng och Isis att rekrytera dom. Göteborgs Stad får välja". En annan person i en förening beskriver hur de har jobbat på att stadsdelen ska fokusera på att ungdomarna och de i stadsdelen ska få jobb men att Stadsdelsförvaltningen inte möter dom i det. Hen berättar att det är bara vita som får jobb och de ger inte jobben till de i området och de fixar inte andra jobb möjligheter heller. Personen från föreningen känner att de inte bryr sig om vad de som bor i stadsdelen säger. "När ungdomar i området ser att det nästan bara är vita som inte är från området som arbetar på stadsdelen så känner de att stadsdelen inte är till för dom", berättar aktiv från en förening i Biskopsgården.

Flera aktiva i Bergsjön berättar om hur de är oerhört trötta på att det kommer en massa projekt till stadsdelen och hur de som anställs i projekten inte kommer från området. De som anställs är någon som gör uppdraget som en erfarenhet och som inte är kvar när projektet är slut. Det beskrivs som ett hån mot området när det kommer ett "utvecklingsprojekt" dit med massa pengar till anställda och väldigt lite till aktiviteter och material i budgeten för de aktörer i området som vill göra något. De som får anställningar är folk utifrån medan Bergsjön har en väldigt stor arbetslöshet och det som skulle behövas är arbete och att kunskap kommer från området och stannar i området.

Kunskapssyn och kompetens - Socialt och lokalt kapital

En föreningsaktiv beskriver ett mönster som reproducerar utestängningen av de boende i rekryteringsprocessen, vilket hänger ihop med vilka som jobbar på ett ställe och hur de anställer nya. Den förklarar att utan att veta om det så släpper de in vissa och andra inte. De blir en sorts gatekeepers som inte släpper in andra som inte är som de själva. Vad som ses

som kompetens och lämplighet definieras av dem som är inne i systemet och det gör att samma syn på kompetens och lämplighet fortsätter. Flera av informanterna från civilsamhället tar upp att det saknas en syn på kunskap och kompetens där erfarenhet, bakgrund, lokal förankring och kunskap värderas. En föreningsaktiv kommenterar: "Ni måste fatta att kvalitét är att växa upp bredvid en moské. Det är en kompetens. Det finns kompetens i annat än i det som räknas idag. Den som har växt upp i ett område har lokal kompetens och kontaktytor".

Flera personer från civilsamhället pekar på att i samhället i stort och i Göteborgs Stad så är det teoretiska kunskaper som kan visas på papper och värderas mest och högst. Den erfarenhetsbaserade kunskapen värderas inte lika högt och väger relativt lätt i jämförelse. De tar upp den stora bristen i detta och att det behöver ändras för att inkludera fler, ta tillvara på kunskap och bygga lokala samhällen med folk. En person menar att värdet av socialt och lokalt kapital behöver tas in i rekryteringen och allmänt i hur man ser på lokal utveckling och hur man arbetar. Hen beskriver att när man jobbar med samhällsutveckling och lokalutveckling så behöver det sociala och lokala kapitalet stärkas. När personer känner folk i området och känner till vad som händer efter kl.17 så har det ett värde. Den menar att det är efter kl.17 som ett annat liv börjar i stadsdelen. Den förklarar att det handlar om att bygga relationer och om tillit. Det handlar om förankring och att bygga samhället genom och med människorna där. Den poängterar att om man inte gör det så blir det ett väldigt svagt lokalsamhälle.

VILKA KOMMER IGENOM NÅLSÖGAT?

Beskrivningar av informanter och observationer i studien pekar på att flera strukturer och faktorer försvårar för vissa aktörer i civilsamhället att få till fungerande samverkan, stöd och inflytande. När aktörer har flera av dessa faktorer mot sig så försvåras deras förutsättningar mångfalt. Att till exempel vara ett nytt nätverk, ingen formell förening, unga, rasifierade, i "lågstatus förort", underklass, arga, politiska, få kontakter, kritiska, mer röstbärare än servicebärare, med låg utbildning m.m. så är det mycket troligt att de får avsevärt mycket svårare att lyckas få gehör för deras frågor, få till ett samarbete eller få stöd än en organisation som t.ex. är en äldre formell etablerad förening, vita, medelklass, högutbildade, mer servicebärare än röstbärare osv. Med alla de hindrande strukturer som försvårar som beskrivs tidigare samt även hädanefter så kan det vara som att försöka komma igenom ett nålsöga.

Det blir en konst att lyckas ta sig igenom nålsögat och där ofta kontakter med någon som kan öppna dörrar och vägar in kan vara avgörande för speciellt de grupper som har faktorer som spelar emot dem. För att åtgärda problemen behöver arbete göras för att motverka diskriminerande strukturer och utjämna ojämlika maktbalanser på olika sätt. Några sätt som tas upp av några informanter i civilsamhället är att grupper kan exempelvis samordna sig i möten med Göteborgs Stad eller stadsdelsförvaltningar för att bli tagna på allvar, eller genom att ta med sig en person från en etablerad organisation på ett möte för att den har mer status som stödjer den nya organisationens position.

Frågor som "vilken nytta kan ni göra för just denna förvaltning och mitt uppdrag?", "Hur kan ni garantera att ni ger resultat?", "Vad har ni gjort förut och vad har det gett", "Vilka är

ni och hur kan ni visa på att ni är pålitliga att utföra detta?” är frågor som rör vilken nytta föreningen gör i form av mätbara resultat inom avdelningens uppdragsområde. Om aktörer från civilsamhället kan svara på detta på ett bra sätt, vittnar flera berättelser från personer både i det etablerade och mindre etablerade civilsamhället om att de har större chans att få ett positivt svar. Om föreningen eller nätverket lyckats övertyga tjänstepersonen om vilken nytta de gör och kan göra för just den förvaltningens och tjänstepersonens uppdrag samt att föreningen är pålitliga och “kommer sköta sig” så har de då större chans att komma igenom nålsögat för att få till en samverkan. Om en person från civilsamhället inte svarar på dessa frågor på ett för tjänstepersonen övertygande sätt så ligger följaktligen inte gruppens ärende inom tjänstepersonens uppdrag och alltså bidrar inte samverkan till nytta för just detta verksamhetsområde. Då blir svaret antagligen negativt. Det är stor risk att man som aktiv i civilsamhället känner sig väldigt ifrågasatt, avvisad och motarbetad i detta sätt att bli bemött. Flera av beskrivningarna från personer i civilsamhället pekar på detta samband.

Det här skulle kunna vara en av orsakerna till varför de aktörer som arbetar med service har större chans att få till samverkan och stöd medan de som arbetar med röstbärande verksamhet inte får stöd och samverkan lika lätt eller får gehör för deras frågor. Flera föreningspersoner som har längre erfarenhet av att vara i kontakt med Göteborgs Stad, beskriver det som att många tjänstepersoner, och systemet de jobbar inom, är stela och fyrkantiga i sitt sätt att följa “nyttan, uppdraget och ramar” som de tolkar det och med en skepticism mot personer i föreningslivet som de möter. Föreningspersonerna beskriver att dessa tjänstepersoner är väldigt tråkiga att ha att göra med men att man bara får lära sig att “ta dessa tjänstepersoner på rätt sätt”. När man har lärt sig att ta dessa personer på “rätt sätt” och känner till hur Göteborgs Stads olika ramar ser ut så kan man börja att kunna komma igenom med ansträngning. Annars är det svårt och man blir istället mött av tjänstepersoner som är motvilliga tillsammans med byråkratiska ramar.

Faktorer som förstärker respektive minskar chanserna att lyckas få positivt svar från tjänstepersoner när aktörer från civilsamhället möter detta är flera. Etablerade organisationer har ofta erfarenhet och kunskap om hur förvaltningen fungerar och har anställda som kan göra ett uppsökande arbete, vilket mindre och nya organisationer inte har samma möjlighet till. Många av de mindre formella föreningarna möts dessutom av strukturell diskriminering i relation till ålder, etnicitet, kön osv. Detta bidrar till att chansen att övertyga tjänstepersonen minskar. Som mindre och nyare organisation saknas ofta den mängd verksamhet att visa upp som ger tyngd. Är du dessutom kritisk, arg och lyfter frågor av politisk karaktär har du ännu mindre chans att få positivt bemötande och genomslag.

Några personer från både civilsamhället, tjänstepersoner och politiker tar upp kommunens gång är långsam, trög och byråkratisk och att det är så det är och att man bara helt enkelt får kämpa på och inte ge sig. De argumenterar att man får acceptera att det går långsamt och är trögt och man får hålla på under många år, det har även de fått göra. På en konferens om ungt inflytande så lyfte två politiker historier om att de fått kämpa i många år för att få igenom något. Det är så kommunen funkar och att de uppmuntrar de unga att också kämpa på. Flera reaktioner från unga på konferensen var däremot att de ifrågasätter att det ska behöva vara så tungt och svårt att få igenom förändringar, och vill inte gå med på den förklaringen till att saker bara är som de är, svårföränderliga.

Flera personer från civilsamhället tar även upp att man som förening inte heller kan förvänta sig att få positivt gensvar på första kontakten och ansökan om stöd. Om man får avslag på ansökan första gången kan man inte vända sig därifrån och säga att staden är emot dom. Utan att man behöver försöka många gånger med kontakt och ansökningar, för det är standard för alla. Flera andra personer påpekar till sådana påståenden att det är stor skillnad med vad man har för socialt kapital i ryggsäcken för om man har självförtroendet att man kommer att lyckas och som bidrar till att man försöker många gånger. Har man inte lika stort socialt kapital så är det mycket större chans att man inte försöker igen för man inte tror att det kommer att gå. Tillhör man normen, som t.ex. att man är vit så behöver man inte heller tänka att det negativa svaret kan bero på att man är icke-vit som en rasifierad person ställs inför.

Att utjämna maktbalanser och att skaffa sig makt för att bli tagen på allvar

Flera personer från civilsamhället beskriver hur de behöver utjämna maktbalanser och att skaffa sig makt för att bli lyssnade på, bli tagen på allvar och för att få genomslag. Nätverket Pennygångs framtid arbetade mycket med att utjämna maktförhållandena genom att bland annat vända sig till media och att inte gå med på att ha dialoger i stängda rum utan kräva att de skulle vara offentliga. De lyckades med detta. Det var flera akademiker och erfarna aktivister som var engagerade i området, majoriteten vita samt också många med låg socioekonomisk status. De aktiva i nätverket på Pennygången har fått många erfarenheter runt kampen som de delar med sig så mycket de kan av till andra som hamnar i liknande situationer. Informanten säger även att de kan ge råd inför dialoger för vad man bör tänka på för att utjämna maktbalanser i dialoger.

I jämförelse med detta så var det en person som bodde på Näverlursgatan där Poseidon (kommunalt bostadsbolag) håller på med stora renoweringar och stora hyreshöjningar. Personen försökte att mobilisera personerna i husen men många var osäkra och rädda. Personen och majoriteten där var rasifierade och många med lite kunskaper i svenska språket. Personen blev så gott som själv i att driva frågorna och fick nästan ingen hjälp och stöd av Hyresgästföreningen. Personen lyckades inte skaffa sig någon tyngd och fick inte gehör hos Poseidon. Hyresgästföreningen gick med på en hyreshöjning på 45 %. Renoveringarna med stora hyreshöjningar blev av, och hen kommer bli tvungen att flytta. Detta var första etappen av fem etapper.

I samtalet med en aktiv från nätverket Pennygångens Framtid så görs en jämförelse med den stora mobiliseringen som gjordes i Alby mot utförsäljningen där. De fick ihop över 5000 namnunderskrifter, vilket var vad som behövdes för en folkomröstning. Deras namnunderskrifter blev underkända, det blev ingen folkomröstning och de blev så gott som överkörda i denna process. De som var där var majoriteten rasifierade och många ungdomar. Frågan är om samma sak hade hänt om det var vita, medelklass och med fler äldre personer med.

Samverkan mellan civilsamhället och Göteborgs Stad - erfarenheter från tjänstepersoners och politikernas perspektiv

I intervjuerna med tjänstepersoner och politiker har det lagts fokus på de funktioner som ska stödja föreningslivet i Göteborg. Det är tjänstepersoner och politiker på nämnd respektive förvaltning för kultur, idrott och förening, socialresurs, föreningskonsulenter på stadsdelnivå, politiker i kommunstyrelsen, tjänstepersoner på stadsledningskontoret samt tjänstepersoner som arbetar med Överenskommelsen mellan sektor social ekonomi och Göteborgs Stad. Utöver intervjuerna har det även gjorts ett antal informella samtal, bidrag från egna erfarenheter samt från observationer från panelsamtal och liknande. Eftersom tyngdvikt har legat på de tjänstepersoner och politiker som har ansvar för och arbetar med främst stöd till föreningsliv så behöver det tas i beaktning att det inte direkt motsvarar vilka funktioner som aktörer i civilsamhället har beskrivit att de mött i deras kontakt med Göteborgs Stad. Det går alltså inte att göra en direkt jämförelse av alla de olika beskrivningarna då de kan utgå från olika kontaktytor. Oavsett så ger ändå beskrivningarna från tjänstepersoner och politiker några bilder av hur stöd, kontakt och samverkan fungerar från deras perspektiv med både nuläge, hinder, möjligheter och förändringsarbete.

VILKA AKTÖRER INOM CIVILSAMHÄLLET HAR GÖTEBORGS STAD KÄNNEDOM OM, KONTAKT OCH SAMVERKAN MED?

När jag intervjuat och samtalat med tjänstepersoner och politiker har jag frågat om vilka aktörer inom civilsamhället som de har kontakt med. När det gäller tjänstepersoner i studien så har de i stor utsträckning främst kontakt med de föreningar som söker bidrag av något slag. Av politiker har de i större grad kontakt med aktörer i civilsamhället som har någon fråga de vill påverka. Utifrån informella samtal och egna erfarenheter berättar flera politiker att det är inte så många invånare och föreningar som kontakter dem medan några politiker berättar att de träffar många föreningar. I svaren från främst tjänstepersoner framkommer att det inte görs mycket uppsökande utåtriktad verksamhet, förutom några föreningskonsulenter som berättar att de kommer i större kontakt med nya grupper men skulle behöva mer tid för uppsökande verksamhet. Dialog som förs görs främst med de föreningar som söker bidrag eller själva har tagit kontakt av andra anledningar. Vissa större utåtriktade dialoginsatser har gjorts, t.ex. runt det nya kulturprogrammet.

När jag har ställt frågan om tjänstepersonerna arbetar med att bredda vilka föreningar de har kontakt och samverkar med och bjuder in till de forum och frågor de arbetar med, så är det flera som har kommit med respons som förklarar och försvarar hur det går till nu. Flera tjänstepersoners respons har varit att föreningarna själva faktiskt får ta ansvar för att ta kontakt själva om de vill något. Tjänstepersonen menar att de kan inte ta ansvar för om föreningarna inte tar kontakt, då får det vara upp till dem. En annan respons är att några tjänstepersoner menar att de redan har haft en tillräcklig bredd, bjudit in brett och att frågan inte är motiverad för att de har gjort breda inbjudningar. Under några samtal så är det flera

tjänstepersoner som börjar reflekterar över att det är mer vissa föreningar som söker stöd och kontakt och är med i olika forum, medan andra inte är med och att man nog borde börja göra mer riktade insatser för att bredda och utjämna vilka som har kontakt, stöd och är med i forumen.

När jag intervjuar en ansvarig tjänsteperson för stöd till föreningar så svarar den också att den nästan uteslutande har kontakt med de föreningar som söker bidrag. På frågan om de gör något utåtriktat arbete för att få kontakt med andra föreningar som inte då söker stöd så menar tjänstepersonen att de inte vill ta kontakt med de föreningar som inte söker bidrag för att det betyder att de klarar sig själva, vilket då är bra. Personen vill inte att de ska göras "bidragsberoende" för att det är viktigt med självständighet och oberoende.

Några tjänstepersoner och politiker lyfter att de är medvetna om att vilka föreningar som söker stöd, har kontakt och är med i olika forum är ojämnt fördelat mellan olika stadsdelar, samhällsgrupper och kön. Både en tjänsteperson och en politiker som arbetar med stöd till föreningar på idrott och föreningsnämnden/förvaltningen berättar att det är mer föreningar från Västra Göteborg och resursstarka områden än områden med låg socioekonomisk status som söker de större bidragen som är svårare att söka, samt att mer går till mäns/killars aktiviteter än kvinnors/tjejers. Vilket de håller på att se över för att förändra system och arbetssätt för att utjämna och få fler att söka från områden som är underrepresenterade. Flera tjänstepersoner tar upp att det är brist på tid som gör att de inte hinner med utåtriktad och uppsökande aktiviteter och dialog.

En tjänsteperson berättar att i arbetet med "Överenskommelsen mellan Göteborgs Stad och sektorn social ekonomi" (idéburen sektor) handlade några mål om att bredda mångfalden och göra en "karta" över sektor social ekonomi för att öka kännedom om aktörer i civilsamhället och mångfalden. Men de övergav den ambitionen ganska snabbt när de insåg att det var en oöverskådlig uppgift. De tänkte först att de skulle kunna hämta information om de flesta organisationer genom föreningsregistret men det visade sig vara ofullständigt. Flera tjänstepersoner tar upp att det bildas massor med nya grupper, föreningar och nätverk hela tiden och det är omöjligt att ha känna till alla dessa. Kännedomen om och kontakten med hela civilsamhällets bredd synes vara ganska begränsad till de föreningar som söker stöd och låg inom andra delar av civilsamhället inom flera förvaltningar utifrån beskrivningarna från främst tjänstepersoner i studien. I stadsdelarna bland några föreningskonsulenter och några som arbetar med kultur och fritid har informanterna därifrån beskrivit en större kontakt med en bredd av aktörer. De beskriver att där finns större kunskap om vilka grupper och föreningar som finns inom deras respektive område. Dock faller de organisationer och initiativ som arbetar över hela staden utanför ramarna för föreningskonsulenterna på stadsdelsnivå.

Jag har intervjuat flera personer som arbetar med "Överenskommelsen mellan Göteborgs Stad och sektorn social ekonomi" och arbetet med en handlingsplan kopplat till denna. Det är en överenskommelse och satsning för att förbättra samverkan mellan sektor social ekonomi och Göteborgs Stad. Jag har då frågat om vilka organisationer som medverkar och om de arbetar med att utvidga det på något sett. En av personerna svarar att det är sektorn social ekonomi själva som har hand om att utse representanter från den sociala ekonomi sektorn och att Göteborgs Stad inte ska lägga sig i det, för det ska de vara fristående att

göra själva. Det är inte Göteborgs Stads uppgift, utan den ideella partens. Samtidigt fortsätter tjänstepersonen, är det svårt för den ideella sektorn att lyckas med det just för att de alla jobbar ideellt och har svårt att hinna med. Det har därför varit svårt för föreningarna att bredda och få en större mångfald.

... Tjänstepersonen menar också att "när man startar kommer det alltid finnas de som inte känner sig representerade. De som väljer att lägga tid på något så är dom de rätta". Det faktum att de valde benämningen "sektor social ekonomi" istället för "idéburen sektor" som den nationella överenskommelsen använder kan ha påverkat att de röstbärande grupperna inte har varit lika framträdande och hamnat vid sidan tror tjänstepersonen. För att det inte är lika självklart i begreppet social ekonomi att det ska inbegripa hela civilsamhället och idéburna sektorn. Att de röstbärande hamnat lite vid sidan och fått mindre plats än serviceproducenterna har varit en kritik som tagits upp av flera inom Idékom (ett samverkansråd mellan sektor social ekonomi och Göteborgs Stad, som startades för att ta fram Överenskommelsen). De som har hand om nomineringsprocessen av representanter för Idékom är Göteborgsregionens sociala ekonomi (GSE). De är en ekonomisk förening som består av 10 paraplyorganisationer inom social ekonomi som t.ex. Västsvenska Idrottsförbundet och HSO Handikapporganisationernas Samarbetsorgan Göteborg. Det finns en plats per definierat verksamhetsområde inom social ekonomi för främst personer från paraplyorganisationer eller nätverk. Detta för att de anses ha en större representationsbas än personer från mindre föreningar som inte är medlem i någon paraplyförening beskriver en aktiv i rådet. Idékom består av representanter för olika brukarorganisationer, biståndsorganisationer, stödorganisationer, kyrkliga organisationer, sociala företag m.m. Det finns en plats för "Nya former av organisationer" som är vakant sedan en längre tid. Förut fanns en plats för ungdomsorganisationer, men det var svårt att fylla den platsen för det fanns få paraplyorganisationer för ungdomsorganisationer och därför byttes den ut till "nya former av organisationer", berättar en föreningsperson från Idékom. Mindre aktörer från det mindre etablerade civilsamhället, nya och yngre organisationer har idag låg representativitet inom samverkansrådet Idékom. Den föreningsaktiva i Idékom funderar på om kriterierna för platserna för rådet bör ses över för att inbegripa fler.

I den här studiens arbetsmaterial finns mer material om just "Överenskommelsen mellan sektor social ekonomi och Göteborgs Stad" som inte får utrymme i denna presentation. Kort kan sägas att de frågor och problem som lyfts av informanterna i det mindre etablerade civilsamhället till stor del inte finns representerat i aktiviteterna i handlingsplanen för överenskommelsen. En del av ämnena och aktiviteterna överensstämmer och överlappar men många frågor finns inte med eller läggs inte fokus på. Dock ska overseende tas till vilka resurser och tid som finns att tillgå, och att det uttrycks vilja från både några tjänstepersoner och föreningspersoner att göra mer och att inkludera fler aspekter och föreningar. Det är av stor betydelse vilka som deltar och inte deltar och får plats i arbetet med överenskommelsen och likande arbeten för vilka frågor som följaktligen får plats och fokus.

Utifrån informanterna både från civilsamhället och även tjänstepersoner och politiker så pekar beskrivningarna på att det är vissa aktörer inom civilsamhället som har svårare att få samverkan och stöd och som har mindre kontakt med Göteborgs Stad. Det tyder på att det

verkar ha skapats ett "innanförskap" på flera olika sätt. Utifrån informanterna bland tjänstepersoner och politiker så är medvetenheten och problematiserandet av detta på flera håll relativt lågt, medans det även finns flera som både är medvetna och arbetar aktivt med utjämning och breddning. Det beskrivs av flera tjänstepersoner att det görs inte mycket uppsökande och utåtriktat arbete för att bygga kontakter med fler organisationer, bredda vilka som söker stöd, för att inkludera fler i "kontaktlistorna" och öppna upp för fler att delta. Några tjänstepersoner och politiker tar däremot upp att de gör en del uppsökande arbete och har börjat ett förbättringsarbete för att nå fler och de som är underrepresenterade.

"OLIKA VÄRLDAR - OLIKA INTRESSEN - OLIKA ROLLER"

I en intervju med en tjänsteperson uttrycker hen flera gånger att det är väldigt olika världar mellan kommun och organisationerna. "Det är en kollision med olika världar. För tjänstepersoner är det klädsamt att följa lagar. Men organisationerna anser att lagarna inte uppfyller konventioner om mänskliga rättigheter." Tjänstepersonen menar att föreningarna och kommunen har olika intressen vilket man behöver hålla isär. Det måste få vara så menar hen, och att det är synd att det finns en sådan konflikträdsla som gör det svårt att låta det vara så. De olika intressena menar hen består av att kommunen ska ta ett bredare ansvar och se till helheten. Därför blir också kommunen sämre på att driva enskilda frågor. Därför menar hen att det är utmärkt med grupper som kan fokusera på specifika detaljfrågor och som sätter blåslampan på de frågorna. Tjänstepersonen beskriver att man behöver förstå detta och att tjänstepersoner behöver göra avväganden för helheten och det blir en krock i att ta in organisationerna i detta arbete. Hen både kan, vill och bör lyssna på föreningar men menar att det ändå är svårt med diskussionerna när föreningarna och förvaltningen har så olika intressen och att det då blir problematiskt med gemensamma processer för att hitta lösningar. I detta kan man ana att tjänstepersonen menar att den saknar en förståelse och respekt för detta från organisationerna samt att man bör hålla isär detta med att lyssna in går bra men gemensamma lösningsprocesser däremot är problematiskt.

Tjänstepersonen tar upp att det är viktigt när man har forum med organisationer att politiker är med också. Annars är det lätt att tjänstepersoner uppfattas som att de bara är ett hinder och bara vill jävlas med organisationerna när tjänstepersonerna egentligen bara följer politiken så som de ska göra. Då kan de istället ha direkt dialog med de som bestämmer och det kan vara tydligt vilka som bestämmer. Det är ändå en fråga om makt, poängterar tjänstepersonen. Andra informanter tar också upp att det ofta är tjänstepersoner som aktörer från civilsamhället möter och att det därför också är med tjänstepersoner som de stöter på mest svårigheter med. Tjänstepersonen beskriver det som att tjänstepersoner ibland hamnar emellan politiker och föreningar, att det blir tjänstepersonerna som blir "budbäraren som får ta det svåra jobbet med att lämna besked" och intrycket för organisationerna kan bli att tjänstepersonerna medvetet motverkar organisationerna.

Tjänstepersonen tar upp att aktörer som organiserar sig i forum och nätverk gör ett misstag när de vill att kommunen ska ta ansvar för att kalla till möten för forum. Hen menar, "se nu till att inte byråkratisera detta. Utan håll glöden levande!". Hen ställer den retoriska frågan, "vem ska då annars ha glöd?". Tjänstepersonen tror att det kan handla om ett sätt att få

kommunen att ta ansvar och måste närvara när man ber dom att kalla till möten. Det kan också handla om resursfrågor, då de flesta av de ideella har upp över öronen med bl.a. att hjälpa och stötta människor i behov, och då har svårt att få personer som kan ta på sig en till ansvarsuppgift som att sammankalla. Detta är också förståeligt men tyder på en omedvetenhet från aktörerna i civilsamhället om vikten att forum drivs och ägs av civilsamhället själva för att inte tappa just drivet och ägandeskapet som erfarenheter visar på ofta händer när forum inte drivs av civilsamhället själva.

Tjänstepersonen ställer också frågan om hur mycket man ska samverka? Hen menar att det skulle kunna vara bättre att civilsamhället följer upp vad det blir för verkstad av de beslut som tas och ligger på där. Detta tyder på en syn på civilsamhället som just granskande, pådrivande och ansvarsutkrävande. I detta är hen frågande till hur mycket samverkan man egentligen ska ha och att de olika rollerna behöver vara tydliga, vilket kan riskeras att suddas ut med samverkan. Detta är en viktig fråga att ta fasta på och det kräver en medvetenhet, tydlighet och värnande om olika roller och funktioner. Det verkar vara en omedvetenhet och osäkerhet runt vilka roller man har och ska ha. När man går in i dialog och samverkan är detta väldigt viktigt för att civilsamhället inte ska tappa sin granskande, röstbärande, ifrågasättande och ansvarsutkrävande roll.

Avstånd till de grupper som driver politiska frågor

Något som flera berör, både tjänstepersoner och föreningspersoner är att det finns en tendens att man inom Göteborgs Stad tar ett större avstånd eller osäkerhet inför de grupper som driver politiska frågor. Flera aktörer inom civilsamhället beskriver att när det hos tjänstepersoner finns en oro för att organisationen ska vara för "politisk" eller "radikal" riskerar föreningen att marginaliseras och inte få tillträde till samverkan, dialog och stöd på olika sätt. Detta gör att företrädarna känner att de behöver tänka sig för vad de säger, vilket får en hämmande effekt och är problematiskt.

Jag har själv fått tipset av en tjänsteperson att beskriva en organisation som en organisation inom civilsamhället, istället för som en intresseförening eller som aktivister. Det skulle ge organisationen bättre förutsättningar för att samverka med Göteborgs Stad menar hen. Tjänstepersonen menar att det finns en tveksamhet till att samverka med grupper som står för något speciellt intresse eller åsikt för att då skulle den föreningen vara partiska i frågan och därför "problematisk" att ta in i någon form av samverkan, referensgrupp, samråd eller liknande. Om föreningen istället är en sammanslutning människor men utan tydlig politisk agenda skulle tjänstepersonerna inte vara lika ängsliga för att samverka. En annan tjänsteperson uttryckte misstro mot de som manifesterar och protesterar på Gustav Adolf Torg, eftersom hen menade att aktivisterna inte hade kunskap om vad som gjordes inom staden.

En tjänsteperson beskriver att det blir problematiskt med grupper som har en politisk agenda. Intressena går ofta så mycket isär mellan kommunen och grupperna att det inte går att sitta i samma forum för att arbeta fram något tillsammans. Aktivistgrupper har visioner som de driver som ofta inte går ihop med de regelverk och ramar som finns inom förvaltningen. Tjänstepersonen har haft erfarenhet av att de fick avbryta samverkan med föreningar för att de stod så långt ifrån varandra och inte kunde komma framåt i arbetet. Sedan fick grupperna komma in igen när förslaget var ute på remiss. Tjänstepersonen har

ännu inte hittat något forum där det funkar att samverka med grupper som arbetar med politiska frågor. Grupper som driver frågor som kräver lagstiftning får vända sig med det till riksdagen och inte till kommunen, menar hen. Kommunen kan som remissinstans uttala sig till riksdagen men inte tillsammans med frivilligorganisationer. Tjänstepersonen menar att det är viktigt att se att kommunen och civilsamhällets organisationer har olika intressen och inte bör göra sken av att de har samma intressen. Kommunen har intresse att se till helheten och att fördela resurser över ett väldigt stort spann av behov och kan inte se till varje särintresse i detalj. Detta till skillnad från intresseföreningarna som har detaljkunskap och sätter sin blåslampa på specifika frågor, vilket är viktigt. Men det är olika intressen som kan stå i konflikt med varandra och det behöver en vara medveten om.

En person från ett nätverk för papperslösa som driver både politiska och praktiska frågor har också förståelse för att tjänstepersoner har svårt att ta in dom i sitt arbete eftersom grupperna i nätverket har en politisk agenda och tjänstepersonen ska göra ett arbete, vilket kan bli svårt att förena. Hen menar att det blir konstigt att exempelvis sitta och diskutera huruvida papperslösa och eu-migranter ska ha några begränsade möjligheter att få sina behov tillgodosedda när aktivisterna arbetar för att de ska ha samma status och rättigheter som andra människor. Men det blir knepigt att diskutera det med en tjänsteperson eftersom de befinner sig på ganska skilda ställen och upplever utrymmet för förändring och handling på olika sätt.

Det är tydligt att det skapar osäkerhet hos flera personer inom Göteborgs Stad i samverkan och kontakt med civilsamhället när det kommer till informellt organiserade grupper och politiska frågor. Lösningen verkar ofta vara att inte ta in de grupper som är informellt organiserad och/eller arbetar med politiska frågor. Däremot så arbetar ju även organisationer som t.ex. Röda Korset med politiska frågor som till exempel papperslösas rättigheter, men det är mer accepterat att ta in dom i samrådsgrupper för att de är formellt organiserade, med tydlig medlemsbas, kända och ansedda som då kommunen kan se som ansvariga och som representanter som fungerar som en referensgrupp.

Det är inget nytt att organisationer blir exkluderade när de ses som “för politiska” eller “för radikala”. Det är problematiskt med denna exkludering och ängslighet för kontakt och samverkan med organisationer som lyfter åsikter, gör ställningstaganden och driver politiska frågor. Det är flera personer från civilsamhället som berättar om hur de ser att Göteborgs Stad samverkar med de föreningar och initiativ som är “neutrala, ofarliga och snälla” som t.ex. stadsodlingsprojekt medan de inte går in i kontakt och samverkan med de föreningarna som har tydliga åsikter och som är kritiska på något sett till Göteborgs Stad. De röstbärande organisationerna och civilsamhällets roll att organisera människor att lyfta frågor till debatt och att påverka blir i detta åsidosatt. Detta är ett demokratiskt problem att ta i.

Medborgarnas kollektiva röst: ett allmänintresse eller ett särintresse?

Studier visar att förvaltningar många gånger hellre ordnar egna möten med medborgare än utnyttjar de forum som finns genom civilsamhällets organisationer, av rädsla för att gå i vad som uppfattas som särintressens ledband eller riskera att förlora kontrollen över dagordningen (Lindholm, Oliveira e Costa, Wiberg, 2015). En tjänsteperson i en stadsdelsförvaltning menade att en lokal förening som arbetade för fler mötesplatser i

området inte var representativ för hela området, och därför kunde den inte bjudas in till samverkan när förvaltningen skulle utveckla en lokal mötesplats. Argumentet var att de i så fall skulle behövt ta in väldigt många föreningar för att försäkra sig om full representativitet av området. För att inte riskera att några fick utrymme att, som det uppfattades, driva sina intressen på bekostnad av andra bjöd stadsdelsförvaltningen istället in till ”medborgardialog” för att bredda möjligheten för olika röster att höras. Det här är ett exempel på att medborgare när de deltar i grupp på dialogmöten tenderar att uppfattas som icke-representativa särintressen. De betraktas som sabotörer när de ställer krav och avkräver ansvar under möten. Förhållningssättet riskerar att resultera i den paradoxala situationen att en enskild medborgare uppfattas som ett allmänintresse medan de kollektiva rösterna avfärdas som särintressen (Wåg, 2015).

Tjänstepersoner i stadens förvaltningar har ansvar för att ha ett helhetsperspektiv på den service som tillhandahålls medborgarna. Det innebär bland annat att göra avvägningar för allmänhetens bästa och säkerställa att särintressen inte får inflytande på allmänintressets bekostnad. Detta allmänintresse uppfattas generellt som något objektivt och neutralt. Forskning pekar dock på att det inte finns något neutralt allmänintresse. Det finns heller inga neutrala tjänstepersoner. Ett allmänintresse utgår alltid från en norm som skapats av en grupp med inflytande i majoritetssamhället (Listerborn, 2015). De som skiljer sig från ”normaliteten”, såsom den uppfattas och hanteras genom förvaltningsstrukturen, betraktas som särintressen. De traditionella folkrörelserna tenderar att i mindre grad utmana rådande normer och uppfattas mer sällan som ett hot för allmänintresset, medan nyare grupper och föreningar från marginaliserade förorter oftare utmanar normer och maktstrukturer och riskerar då att avfärdas som särintressen. Det finns inte något neutralt allmänintresse i en given situation – ju fler perspektiv som tas med desto bättre. Istället för att exkludera de som lyfter specifika åsikter och intressen, bör hjälp tas av utomstående för att ta reda på vilka fler intressen, åsikter och grupper som saknas i en deltagandeprocess och vilka fler som bör höras och delta (Olofsson och Widehammar 2015).

LÅGT MEDARBETARINFLYTANDE OCH EN HIERARKISK ORGANISATION SOM HINDRAR

Det är några problem och hinder som återkommande lyfts av både tjänstepersoner och politiker, och som även personer i civilsamhället vittnar om. Det är att Göteborgs Stad präglas av att vara en hierarkisk organisation med lågt medarbetarinflytande. Detta gör att de som arbetar direkt i verksamheterna, som har erfarenhet av hur behoven ser ut, har lågt inflytande på utveckling av verksamheterna för att uppfylla uppsatta mål. Detta lyfts som ett stort problem till varför det är en låg måluppfyllelse av de uppsatta målen på många håll. Det står i vägen för att anpassa och utveckla verksamheterna för kontakt, dialog och samverkan med civilsamhället. Det uttrycks att det är mer utbrett att medarbetare är rädda för att göra ”fel” och för att de ska få konsekvenser uppifrån. Flera beskriver uppdragsbeskrivningar som är satta uppifrån som man ska följa strikt och som man inte kan och vågar gå utanför och att de är bakbundna generellt. Det saknas att vara med i att definiera vad som är prioriterade uppgifter efter de problem som finns och de lösningar de ser behövs. Offentliga förvaltningen präglas även av att vara uppdelad i stuprör i olika

verksamheter och tillsammans med uppdelade uppdragsbeskrivningar så faller saker mellan stolarna. Frågor som ingen har som specificerad uppgift att ta hand om och därför inte gör, även om det egentligen finns med i övergripande mål som beslutats om.

Flera som arbetar både inom Göteborgs Stad och inom civila samhället beskriver detta som några kallar "skrivbordssyndromet". Det betyder att tjänstepersoner snävt tar sig an uppgifterna som är på deras skrivbord och lyfter inte blicken för att få ett större perspektiv hur en kan lösa problem och vad som behövs för det. Kommer det då in frågor som de inte ser är på deras skrivbord så tar de sig inte an det. Frågor som civilsamhället kommer med kan lätt falla mellan stolarna, om ingen är intresserad av att ta sig an dem, vågar eller anstränger sig extra för att få till det. Tjänstepersoner kan göra mycket arbete som är definierat inom deras skrivbord, men problem och ouppfyllda mål kvarstår ändå. En tjänsteperson beskriver ett citat som är i stil med "rule and work by the book - do a lot inside the frame but not achieving much", och säger uppgivet att det är som Göteborgs Stad i ett nötskal. Flera tjänstepersoner beskriver att det är ett stort fokus på att lämna in rapporter och mycket byråkrati. Vissa säger även att de förväntas lämna in positiva rapporter.

En politiker beskriver en annan uppfattning. Hen tycker att det fungerar ganska bra med att den som politiker får reda på från förvaltningen om hur det ligger till och vilka förändringar som behövs, genom att det finns de tjänstepersoner som tar initiativ och driver på för de behov som finns, så kallade policyentreprenörer. Den beskriver att det även i och för sig finns en mekanism som kallas "cooping" där tjänstepersoner mer anpassar sig för att hantera en situation och för att klara sig. Den bild som beskrivs och lyfts mest av tjänstepersoner är däremot den om cooping, även om flera exempel på förändringsagenter finns. Flera tjänstepersoner berättar om hur de själva eller kollegor till en början har tagit sig an de behov och problem de ser och gjort mer än vad som de blivit ålagda att göra. Men efter att de blivit på randen till överarbetade av detta, eller tillsagda, så har de sedan valt att inte göra mer än det nödvändigaste som de har som uppgifter för att de inte ska bli utbrända eller bli obekväma. Mekanismen av att de skulle rapportera behov och problem uppåt så att det kan tas tag i saknas, eller upplevs inte bli hörsammat.

Det beskrivs att den offentliga förvaltningen präglas av styrningsmetoder som samlas under begreppet New Public Management (NPM).⁴ NPM introducerades gradvis i den offentliga förvaltningen under 1980:talet som ett krav på en ökad effektivitet på offentlig sektor genom marknadsanpassning av verksamheterna. Offentlig förvaltning genomgick en ekonomisering sedan 1980:talet då de ekonomiska värdena har fått övervägande vikt över de demokratiska. Beskrivningarna från både föreningspersoner och tjänstepersoner om hur styrningen i kommunens organisation efterfrågar vilken nytta i form av mätbara resultat inom avdelningens uppdragsområde, går i linje med NPM. Detta kan också ses som en bidragande orsak till att förvaltningen fokuserar på nyttan i form av mätbar nytta i ekonomiska termer och inte på nyttan i form av demokratiskt värde.

⁴ Inom Kairos har ett kunskapsunderlag tagits fram om *Styrning av offentlig sektor i rättvisa och socialt hållbara städer* (Guevara 2015) samt även en "synvända" om behovet av en ny samhällsstyrning och en mer medskapande ledning inom offentlig sektor *Från kundnytta till samhällsnytta* (Guevara och Lorentzi 2015).

Samtidigt som tjänstepersoner längre ner i hierarkin beskriver att de har lågt medarbetarinflytande så beskriver flera politiker att tjänstepersoner som bereder förslag får stor makt att formulera förslag de får i uppdrag att utreda, så kallat tjänstemannastyre. Då tjänstepersoner har mycket mer tid att sätta sig in i frågor som inte politiker, som oftast är fritidspolitiker, har. En politiker berättar att därför säger ofta politiker ”Ja” till de förslag som läggs fram utan att ha ordentliga förutsättningar att aktivt ta ställning och ställa frågor om förslagen. Det beskrivs av flera tjänstepersoner att det finns en tradition i Göteborg Stad att tjänstepersoner och politiker ska arbeta ”på skrå” med varandra och inte med för mycket dialog med varandra i arbetet. Det synes att det här blir problematiska glapp i processerna i en hierarkisk organisation att ta fram och göra avväganden utifrån breda underlag som är välinformerade av behov, perspektiv, problem och lösningar samt ger plats för att belysa meningsskiljaktigheter och intresse- och målkonflikter. En förändring som föreslås av en politiker är att tjänstepersoner istället för Ett förslag skulle bereda flera alternativa förslag och scenarier. Samt att kontakten mellan dels tjänstepersoner och politiker, dels med civilsamhället och invånare, skulle vara större i utvecklingsprocesserna så förtroendevalda kan bli mer insatta och aktivt och bättre ta ställning i direkt kontakt med tjänstepersoner, civilsamhälle och medborgare.

Ökad byråkrati, kontroll och ängslighet som står i vägen

Flera tjänstepersoner och politiker beskriver att det har skett en ökad byråkratisering och kontroll inom Göteborgs Stad de senaste åren. Bland annat tas det upp att det är en konsekvens av de så kallade ”korrupsionsskandalerna” som har präglat Göteborg under ett antal år. Flera berättar att flera av dessa dock har varit mycket på grund av media som felaktigt har gått ut med uppgifter som har blåsts upp. Men det tas även upp att ”Göran Johansson tid” präglades mer av att man kunde be tjänstepersoner eller politiker om att lösa något och så tog personer saker i egna händer som riskerar att bli godtyckliga beslut som inte blir rättsenliga och kan ge vissa fördelar gentemot andra. Detta har nu fått konsekvenserna att det har stramats åt mycket i krav på rapportering och handlingsutrymme. Några föreningskonsulenter beskriver hur den ökade byråkratiseringen tar mycket av deras tid så att de kan lägga mindre tid på att vara ute och möta föreningar. Det har även gjort det svårare för föreningarna att söka stöd och även för mindre summor. Det beskrivs som att detta, tillsammans med en hierarkisk organisation, gör att det skapas en del ängslighet och rädsla inom Göteborgs Stads, istället för mod och civilkurage som är något som lyfts att det behövs mer av. Oron för att media ska blåsa upp saker som skandaler bidrar även till detta. En politiker tror ändå att det kommer att vara så att denna tyngdvikt åt byråkrati och kontroll kommer att lugna ner sig med tiden och balanseras ut.

Brist på resurser och tid att arbeta med dialog, samverkan och stöd

Många tjänstepersoner tar upp att brist på tid och resurser är ett hinder för att kunna arbeta mer med kontakt, samverkan, stöd, dialog och konflikter, för att det just tar tid att arbeta med det. Det är flera som beskriver att det ska ingå i deras uppdrag att jobba med kommunikation och dialog med medborgare och civilsamhället, men att det inte avsätts tillräckligt med extra resurser för att kunna göra det ordentligt i praktiken. Det är flera som ska arbeta med att utveckla medborgardialog som uttrycker en frustration och besvikelse över att det tagits politiska beslut och skrivits tydligt i budgeten att medborgardialogen ska

öka men att det inte avsätts tillräckligt medel till det för att det ska kunna omsättas i handling. Det uttrycks att förvaltningarna får lösa det internt inom den ram de redan har för sitt verksamhetsområde men som de ser är väldigt svårt att göra då de i så fall måste skära ner på annat. Det uttrycks av flera en undran om politikerna verkligen menar allvar med att de vill utveckla medborgardeltagandet eller om det bara blir ord utan verkstad. En politiker som arbetar med demokratifrågor berättar att de inom demokratiområdet kommer att främst att fokusera på att försöka förbättra valdeltagandet i de områden med lågt valdeltagande som första prioritet och annan fokus på demokratiutveckling har de inte nu. Den större demokratiutvecklingen inkluderat medborgardialog kommer de att ta mer i inte förrän från ungefär 2017.

Finansiering och stöd

Efter att ha satt mig in i Göteborgs Stads strukturer för stöd till civilsamhället samt lyssnat till civilsamhällets egna beskrivningar av dessa framgår det att stödstrukturerna och förvaltningskulturerna passar bättre för vissa organisationer, vilket gör att vissa grupper till större del hamnar utanför strukturerna. Intrycket är att inom Göteborgs Stad är kontakt med civilsamhället ofta begränsat till de organisationer som får och söker bidrag. Detta är ett problem på flera sätt eftersom det begränsar även andra typer av stöd, kontakter, samverkan och dialog. Dessa observationer tyder på att det verkar utvecklas ett system av "innanförskap" och "utanförskap" som reproduceras och förstärks. Det gäller inte rakt igenom men till synes till en betydande del utifrån de beskrivningar som ges.

Det aktiva arbetet med att bryta dessa mönster och hinder som står i vägen verkar vara generellt lågt även om det finns en del medvetenhet och att även en del görs. Det saknas mycket en utåtriktad verksamhet som informerar och stödjer nya och mindre organisationer för att hitta och söka stöd och få stöd att utvecklas, samt med insatser som riktar in sig på marginaliserade grupper och områden som har mindre andel stöd, som t.ex. områden med lägre socioekonomisk status. På stadsdelsnivå finns en del utåtriktad verksamhet och mer utbyggd kontakt med föreningskonsulenterna men den är också begränsad och skiljer sig väldigt mycket mellan stadsdelar. Dessutom ska föreningskonsulenterna främst stödja föreningar i stadsdelen och inte de föreningar som arbetar över hela staden.

Aktörer från civilsamhället som faller mellan stolarna i de kommunala och regionala stödens stuprör och avgränsningar

När det gäller stöd och finansiering från Göteborgs Stad så är det många aktörer från civilsamhället som berättar om att de faller mellan stolarna för de stöd som finns idag både kommunalt och regionalt. Mycket av det stöd som finns att söka är specifikt för vissa avgränsade målgrupper och verksamheter där dessa aktörer inte passar in. De mer allmänna stöden som finns som t.ex. organisationsstöd är väldigt svåra för nya och små organisationer att komma in i. Det är speciellt många av de röstbärande organisationerna och aktiviteterna samt mötesplatser och nätverk/ paraplyorganisationer som det i stort saknas stöd till. En del aktörer får olika tillfälliga projektbidrag och aktivitetsstöd. Brist på finansiering är ett stort problem för många, för deras utveckling av verksamheter, engagemang, ork och överlevnad. Att mycket av stöden är projektbidrag beskrivs som ett problem då det blir kortsiktiga och ostabila aktiviteter. Då det mesta görs ideellt bygger det ofta på en bas av några eldsjälar som riskerar att bli utbrända eller att orken och möjligheten inte finns till att arbeta så mycket ideellt en längre tid.

Det är främst fyra olika områden som ger stöd till föreningar inom Göteborgs Stad:

- Social resursnämnd
- Idrott och föreningsnämnden
- Kulturnämnden
- Stadsdelsnämndernas föreningsbidrag

Det finns även några mindre bidrag på andra ställen, t.ex. på Miljöförvaltningen där det finns ett nytt bidrag till stadsnära odling, samt Business Region Göteborg som har fått i uppdrag att fördela ett bidrag till socialt företagande.

Många av aktörerna som arbetar med att ge röst till människor - t.ex. Gothenburgo, Staden Vi Vill Ha, Pennygångens Framtid, Alla ska kunna bo kvar, Alla har en historia att berätta – ramlar generellt sett mellan dessa stuprör. Även mötesplatser och samverkansplattformar som Majornas Samverkansförening, Vårt Hammarkullen och Kompani 415 faller också generellt sett emellan stolarna.

Social resursnämnd - stöd till social ekonomi

Social resursnämnd ger stöd till "sektor social ekonomi" och de föreningar som arbetar inom det "sociala området". Här ligger en stor tyngdvikt på organisationer och verksamheter som ger service inom det sociala området eftersom detta är sociala resursnämndens prioriterade uppdrag.

Det ges verksamhetsstöd till organisationer inom områdena: Funktionshinder, Integration, Sociala området, samt till Sociala företag/kooperativ. Verksamhetsstödet är svårt för nya oetablerade organisationer att få då det satsas på långsiktighet och potten är mer eller mindre full verkar principen generellt en ut en in. Det finns en mindre summa pengar till utvecklingsmedel som kan gå till nya organisationer och verksamheter inom social ekonomi.

Tre nya bidrag har skapats under senaste tiden: Stöd till kvinnors organisering, Utvecklingsmedel för att motverka social oro bland ungdomar och medel för upphandlingsstöd. Vissa av föreningarna som annars har svårt att passa in i stöden skulle nog kunna söka från de nya bidragen men oftast har föreningarna en bredare målgrupp som inte är avgränsat till t.ex. kvinnor eller ungdomar. Det gör det svårt för dem att söka sådana specifika bidrag. Med en ökad fokusering på bidragens smala målgrupp skulle det förändra deras idé i grunden och innebära att de måste göra någonting annat av vad de tänkt sig. Dessutom hindras små organisationer som arbetar lokalt i en stadsdel av att stöden främst ska gå till verksamhet som ska vara till för människor i hela staden och inte avgränsa sig lokalt.

Idrott och föreningsnämnden (IOFN)

Idrott och föreningsnämnden ger bidrag och stöd till främst idrottsföreningar. 80 % av deras stöd går till idrott, 20 % pensionärer och marginellt stöd till andra föreningar som exempelvis scouterna. Av verksamheterna går den största andelen till sport, ca 90 %. Idrott och föreningsförvaltningen (IOFF) tar hand om handläggning av bidragen.

IOFN ger bara stöd till verksamheter för barn och ungdomar mellan 7-25 år och för pensionärer över 65 år. Aktivitetsbidraget ges efter antal personer och sammankomster i dessa åldrar. I snitt 5kr per deltagare och sammankomst. Det blir alltså inte mycket pengar om man inte är väldigt många i den åldern, och även då är det ganska lite pengar. De större bidragen är de så kallade selektiva bidragen som det är svårt för nya att få för att potten redan är fylld och därför behöver en "ut" för att en annan ska komma "in". De är svårare att söka och det är främst föreningar från väster och resursstarka områden som söker dessa bidrag. Så det når inte de som behöver det mest. Detta håller förvaltningen på att se över just nu.

I en intervju med en tjänsteperson från IOFF framkommer att förvaltningen främst är till för idrottsföreningar och att de inte har större kompetens på andra områden. De försöker att lotsa föreningar för att de ska få bäst kontakt och stöd. Ibland hamnar föreningar mitt

emellan för att de varken är rent socialt orienterade eller sportorienterade, som t.ex. f.d. kriminella som spelar fotboll, men som inte passade in på social ekonomi. Där var de för små men från IOFF får de inte mycket pengar för de har inte många i rätt åldersgrupp.

Kulturnämnden

Kulturstödet riktas i första hand till projekt i Göteborg som bedöms vara av konstnärlig och kulturpolitisk betydelse. Kulturnämnden i Göteborg ger stöd till kulturarterna som teater, dans, musik, film osv. De ger alltså inte stöd till kultur utifrån en definition om mellanmännsliga möten, demokratiska samtal, debatt, mötesplatser osv. Här skiljer de sig från t.ex. Västra Götalandsregionens Kulturnämnd som har en bredare definition på kultur. Stödet till interkulturella projekt ges dock till kulturarrangemang som innebär möten och samverkan mellan olika grupper. I det nya kulturpolitiska programmet så trycks dock på delaktighet, mötesplatser m.m. Det har inte implementerats än men kan komma att innebära ändringar. De flesta jag pratat med kvalar inte in under Kulturnämnden.

Stadsdelarnas föreningsbidrag

Stadsdelarnas föreningsstöd ser olika ut och varierar i storlek. Angereds budget till föreningslivet är en av de större med två föreningskonsulenter på heltid som fördelar 4,7 miljoner kronor medan andra har betydligt lägre budget. De flesta ger till barn- och ungdomsverksamhet och till pensionärer men inte åldrar däremellan. Angered har ett kriterium som säger att verksamheten ska ge ett mervärde till människorna i stadsdelen. Detta ger dem frihet att bevilja medel till aktiviteter som bedöms värdefulla för stadsdelen. Angereds föreningskonsulenter uppskattar att 99 % av bidragen går till serviceproducenter, för aktiviteter och tjänster och inte främst röst, men aktiviteterna kan även bidra till att stärka folks röster indirekt.

Det är fler lokala grupper som kan få stöd från stadsdelen och de kan på ett sätt vara mer öppna i sin bredd av vad de kan ge anslag till för föreningar, men ålderskategorin hindrar för flera att kvala in. Föreningskonsulenterna berättar om att mycket verksamhet som blir gjord på lite resurser och vilket stort värde det har för stadsdelen och för kontakt och samverkan med förvaltning och politik och mellan föreningar.

SNÅRIG VÄG TILL BIDRAG

Många personer från civilsamhället uttrycker sin frustration över snårigheten i de olika bidragen och stuprören. Det är svårt att hitta vilka stöd man kan söka och ansökningarna är många gånger krångliga, svåra och krävande. Flera utbrister, "Kan de inte bara ge stöd till verksamheter som bedöms bidra till en bättre stad utefter att bidra till större hållbarhet, socialt och miljö!? Och att man respekterar mänskliga rättigheter osv". En annan uttrycker det som "De borde komma med en påse pengar och säga Hej du gör bra grejer, här har du". Andra håller med om stuprören men ser vikten och nödvändigheten att kunna göra bedömningar efter kriterier om vad våra skattepengar ska gå till och att man kan följa upp och kontrollera det, men att dessa kriterier och tillgänglighet kan förbättras.

Flera personer från civilsamhället jag pratat med berättar om att mindre etablerade föreningar, som har färre kontakter och som anses besvärliga eller som misstänkliggörs har fått svårigheter att få föreningsbidrag, eller fräntas stöd och bidrag. Ett exempel är Neutrala

Ungdomsförening som fick sitt föreningsbidrag tillfälligt indraget när det gjordes en polisanmälan av en tjänsteperson för en händelse i föreningens lokal och misstankar fanns för att brott skett av en person på lokalen. Föreningen fick då dra in flera fotbollslag och aktiviteter. En del om detta finns att läsa i föreningens beställda rapport "Vi vill göra skillnad" av Mattias Hagberg (2015).

Några beskriver att det även finns kopplingar mellan vilka kontakter som finns mellan politiker och föreningar och att lojaliteter spelar in mellan vilka föreningar som får större och kontinuerliga stöd. Det vittnas inte bara om detta på stadsdelsnivå utan även en tjänsteperson berättar att inom en central förvaltning och nämnd för stöd till föreningar så har även där förekommit en del att politiker går emot handläggares förslag och istället gett till de som de, till synes godtyckligt, föredragit att ge mer till, men vilket nu har förändrats till det bättre med nya rutiner.

Vissa informanter, både föreningspersoner och tjänstepersoner har erfarenhet av att det kan vara problematiskt med politiker som beslutar om föreningsstöd, eftersom det finns relationer mellan föreningar och politiker som gör att vissa blir positivt särbehandlade. När de som har ansvar för beslut om bidrag även har relationer i civilsamhället så försvårar det för politiker att kunna säga nej till några som man har en relation till. Samma problem återfinns även till viss del med tjänstepersoner även om det verkar vara i mindre omfattning.

Några tjänstepersoner beskriver att de upplever ibland att det är ett problem att det ska vara samma personer som handlägger som sedan också ska vara kontaktperson till föreningarna. De menar att det är nästan oundvikligt att en förening blir besviken när den får ett negativt svar på en ansökan och det påverkar relationen till tjänstepersonen som handlagt ärendet och även ska vara kontakten till föreningslivet. Det påverkar tilliten och förtroendet negativt. Istället borde man skilja på vem som är föreningskonsulent och vem som handlägger och beslutar i ansökningar menar flera tjänstepersoner och föreningsaktiva. "Ifall någon ser att en handläggare sitter och dricker vin med en förening så är det stor risk att andra föreningar kommer känna att det inte går rätt till och att vissa får bidrag för att de har relationer", säger en tjänsteperson. Detta perspektiv saknas i hantering av flera av föreningsstöden på stadsdelsnivå där de som handlägger har och ska ha nära relationer till föreningarna. En person från civilsamhället säger att det är olämpligt när föreningskonsulenter har ett uppdrag att handlägga samtidigt som de själva kan vara drivande i en förening och ha många relationer till föreningar. Samtidigt menar vissa att det är viktigt med föreningskonsulenterna har den uppgiften då de har en större bakgrunds kännedom om föreningen när de handlägger och inte bara har mest kännedom om det skrivna. Skilda roller men nära samarbete mellan handläggare och föreningskonsulenter skulle kunna vara en lösning.

Utsikter för ett helhetsgrepp om stöd för hela civilsamhällets bredd

När jag har intervjuat tjänstepersoner och politiker, som arbetar med stöd till civilsamhället samt även med demokratiutveckling, har jag frågat om vart och hur man inom Göteborgs Stad skulle kunna ta ett helhetsgrepp om stöd till civilsamhället. Jag har även frågat om hur man skulle kunna bredda stöden för att täcka in de som faller mellan stolarna och speciellt stöd till de röstbärande och demokratiska funktionerna.

Det finns en medvetenhet bland dessa informanter att stöden är utsprida och splittrade. De flesta svarade dock att de inte hade tänkt på hur man skulle kunna ta ett helhetsgrepp för att inkludera hela civilsamhällets bredd i stöden och kontakt, eller hur de röstbärande funktionerna skulle kunna stödjas. Informanterna från IOFF och socialresursförvaltning ansåg att deras förvaltningar inte hade den rätta kompetensen och utrymmet för att ta ett sådant grepp då deras nämnd och förvaltning hade ett avgränsat verksamhetsområde som skulle försvåra. Samt för att de hade fullt upp med att förbättra deras område redan. En informant på kulturförvaltningen såg en möjlighet att kulturförvaltningen skulle kunna passa att ta hand om ett demokratistöd till civilsamhället. Inom regionen har de tagit in demokratifrågor till en viss del inom kulturstödet. Stadsledningskontoret har dock nyligen fått i uppdrag att se över möjligheterna med att tillsätta en enhet för demokrati och mänskliga rättigheter och där det då eventuellt skulle vara en möjlighet att ta in ett demokratistöd till civilsamhället där. Idag finns ingen specifik nämnd eller enhet som har ett speciellt uppdrag att arbeta med demokratiutveckling utan det är utspritt på olika enheter och nämnder. Demokratiutvecklingsarbete ska såklart vara utspritt och göras ”överallt” men det finns ingen specifik enhet eller nämnd som gör strategiskt, övergripande och utvecklande arbete.

Under intervjuer med tjänstepersoner och politiker som arbetar med demokratifrågor, så är fokus lågt på civilsamhällets roll i demokratiarbetet och medvetenheten om civilsamhällets roll av flera tjänstepersoner och politiker synes relativt lågt. När en tjänsteperson som arbetar med demokratiutvecklingsfrågor fick frågan om hur den ser på civilsamhällets roll i demokratiarbetet så svarar hen att den inte specifikt kollat på det i arbetet. Den menade att det är viktigare att lägga fokus på de som inte är organiserade för att de ska höras. Fokus ligger mer på medborgardialog där man deltar som individer och inte som organisationer, eller att öka valdeltagandet i områden där det är lågt. Det är anmärkningsvärt att ansvariga för demokratifrågor har så pass lågt fokus på civilsamhället kopplat till demokratiutveckling. Flera andra och samma informanter beskriver i ett senare skede att det dock börjar pratas och tas mer i civilsamhällets roll i demokratiska processer samt samverkan och dialog med civilsamhället och att det kan vara en utveckling på gång. T.ex. pågår ett arbete kopplat till Överenskommelsen mellan sektor social ekonomi och Göteborgs Stad där bland annat utbildning om samverkan med civilsamhället görs, dock är det oklart om och hur det fortsätter efter 2016.

När det gäller att bredda stödet till föreningslivet för att täcka in de som faller emellan och utanför så tar informanterna upp att de begränsas av omfattningen av resurser för att utvidga stöden, samt ramarna för deras verksamhetsområde. De flesta av områdena har ett söktryck så att runt 50 % av de sökande kan få av de medel som finns, förutom inom kultur där söktrycket ligger ofta så högt så att endast 20 % kan beviljas. Det beskrivs några insatser som görs för att anpassa och tillgängliggöra stöden mer. Informanter från Idrott och föreningsnämnden och förvaltningen tar upp att de arbetar med att förbättra tillgängligheten och fördelningen av stöden som nu är ojämnt fördelade till att mer går till resursstarka områden och mer till herridrott och hall och arena idrotter som mest män utövar. Social resursförvaltningen har även bjudit in öppet vid införandet av nya stöd. Flera tjänstepersoner och politiker berättar att de är på gång med att påbörja en mer systematiserad dialog med föreningarna inom deras verksamhetsområde då hela staden har

fått i uppdrag att föra dialog kontinuerligt med medborgarna. Dock beskriver de att de kommer att börja med att främst bjuda in de föreningar som redan söker bidrag och inte bjuda in öppet för fler att delta. Eventuellt kan det öppnas mer i framtiden.

Vad som fungerar bra i samverkan

GULDKORNEN SOM ANSTRÄNGER SIG EXTRA OCH GÅR UTANFÖR RAMARNA FÖR ATT STÖTTA OCH BEMÖTA AKTÖRER I CIVILSAMHÄLLET

Flera av informanterna från civilsamhället berättar om positiva exempel som sticker ut, om tjänstepersoner och politiker som anstränger sig lite extra för att bemöta aktörerna från civilsamhället. Flera beskriver hur främst tjänstepersoner har gått lite utanför ramarna och deras begränsade uppdrag. Både personer i civilsamhället och tjänstepersoner beskriver hur aktörer i civilsamhället kan komma med en fråga om samverkan, stöd eller vilja till förändring och att deras fråga egentligen ligger lite utanför tjänstepersonens uppdrag eller de stela ramar som finns. Men att tjänstepersonerna sett att det varit viktigt att bemöta aktörerna och försöka hjälpa och stötta dem och därför ansträngt sig extra och tänjt lite på strukturerna. Några personer från civilsamhället beskriver även hur de kan bli uppmuntrade till att lyfta sina frågor för att trycka på för förändring och hur tjänstepersoner i detta kan vara stödjande från sin position. Berättelserna beskriver hur det kan vara av stor vikt med någon eller några kontakter som anstränger sig för att hjälpa till att komma förbi de olika trösklar som står i vägen. Det stödet bekräftar att “det är inte er det är fel på som inte passar in, det är strukturerna som är svåra och stela och jag är beredd att göra något åt detta för att hjälpa till att öppna upp möjligheter”.

Några exempel följer här som illustrerar detta. En förening kontaktade ”sin” stadsdel för att hitta lokaler för sina studiecirklar. De kände till att det tagits ett politiskt beslut om att man eftersträvar att öppna upp stadsdelens lokaler för föreningar. De fick ett bra bemötande av en förvaltningschef som berättade att de ännu inte löst det hela formellt och tekniskt och att detta troligtvis skulle ta lång tid att lösa. Chefen tog då själv kontakt med en vaktmästare på en skola och ordnande så att studiecirkelarna fick tillgång till skolan. Hen tänjde här lite på ramarna för att sätta igång arbetet utan att vänta på formaliteterna och tog en risk genom att hitta en egen “genväg”.

En annan person i civilsamhället berättar om en tjänsteperson som tipsade ett nätverk om att det fanns pengar att söka som skulle passa dom. Hen uttrycker att de guldkorn som finns inom systemet är väldigt värdefulla kontakter och kanaler till institutioner som de annars inte skulle ha en väg in till. Utan de personliga kontakterna, både inom och utanför offentliga institutioner, som uppmuntrar och tar kontakt så skulle många inte ens försöka ta kontakt berättar hen. De har en bild av att det inte går och att systemet inte är för dem och de vänder sig mot det systemet. De känner inte till vilka möjligheter som finns, hur de ska göra och tror inte det är någon mening att försöka. De undviker kontakt med institutioner som de vänder sig mot för de upplever att institutionerna vänder sig mot dem. Dessa kontakter och guldkorn är därför väldigt värdefulla. Många gånger är det personer som kan

vara "broar" både inom förvaltning och även utanför förvaltningen som kan göra det möjligt med en "flerstegskontakt" (kontakt via en kontakt via en kontakt) till vissa grupper och personer som inte själva tar kontakt.

En tjänsteperson berättar att de har tänjt på ramarna för att bevara kontakten med många av de "invandrarföreningar" som förut fick bidrag genom anslaget till invandrarföreningar. Det anslaget beslutades att tas bort från politiskt håll och att bara de som kvalar in till de vanliga bidragen skulle vara kvar. På förvaltningen visste de att det här anslaget var så gott som enda kontakten många av de föreningarna hade till någon offentlig institution och att det var väldigt viktigt att behålla kontakten. Därför såg de till att töja lite på ramarna så att dessa föreningar skulle kunna vara kvar i stödsystemen. Nu hoppas de på att i och med att föreningsstöden ska ses över att dessa föreningar tas i beaktande.

Några politiker tar upp vikten av att inte låta sig hindras av olika regler och lagar som står i vägen för positiva initiativ och förändringar. De påpekar att det behövs politiker som vågar utmana och töja på regler och ramar som verkar hindrande på förslag och initiativ som behövs. De påpekar att man behöver våga utmana och prova reglementen för att komma någon vart, annars står man still och förändring blir inte möjlig. Detta menar de är mycket viktigt i kontakt med medborgarinitiativ och föreningar som vill sätta igång något och förändra något. Det går inte att då bara att svara att det finns ramar och regler som gör att det inte är möjligt. Man behöver vara modig och våga ta beslut som flyttar gränserna för vad som är möjligt och så får man se om det går vägen. I kontakten med initiativ från invånare och föreningar så menar politikerna att man inte får låta kommunens många gånger tröga byråkrati och ramar ta kål på engagemanget. Politiker behöver akta sig för att dra ner initiativtagares engagemang i ett "tröghets- och omöjlighetsträsk", samtidigt som de ändå behöver vara öppna med att saker kan ta tid och att invånare blir medvetna om varför det går långsamt i de demokratiska processerna. Det är en balans att ha i åtanke för att inte påtryckande invånare och aktörer i civilsamhället ska köra fast, för då tar man bort en del av poängen med ett civilsamhälle som står självständigt och utanför som en blåslampa som inte behöver begränsa sig till snäva ramar.

Den här inställningen kan ställas i kontrast till andra politiker och tjänstepersoner som uttrycker att invånare och organisationer behöver lära sig att saker tar lång tid och det finns många lagar och regler att ta hänsyn till som gör att det inte bara är att göra nya saker helt lätt. Ett sådant synsätt och arbetssätt kan ha en kvävande och "tämjande" effekt på civilsamhället. Trots att det kan vara frustrerande som politiker och tjänstepersoner att aktörer från civilsamhället inte har förståelse för och accepterar att saker tar lång tid och att det finns hindrande lagar som försvårar, så är det viktigt att det finns en medvetenhet om vikten att värna just denna sida av civilsamhället. Civilsamhället ska inte stå "i samma skor" som politiker och tjänstepersoner just för att de ska ha utrymmet att trycka på för att gå andra vägar.

ATT GÖRA PÅ NYA SÄTT, ÄNDRA PÅ OVANIFRÅN ARBETSSÄTT OCH FÖRÄNDRA STRUKTURER

Både informanter från civilsamhället och från förvaltning och politik lyfter att det görs många positiva förändringar och initiativ från tjänstepersoner och politiker för att förnya

och förändra arbetssätt och ändra det som inte fungerar bra. De exempel som tas upp handlar bland annat om förändrade arbetssätt som inte utgår lika mycket från ett "ovanifrånperspektiv". Istället tas i tidiga skeden initiativ till dialog med berörda och för att samverka.

Ett exempel är när enheten stöd till social ekonomi skulle utforma de nya stöden så bjöd de in brett för att samtala om vilka behov som finns och vad som behöver stöd. Detta gjordes bl.a. vid starten av stödet "kvinnors organisering". Om detta har det uttryckts positiva erfarenheter från civilsamhället och från förvaltningen. Det som skedde var att det gick ut en inbjudan som förvaltningen skickade till sina kontakter som ombads i sin tur att sprida vidare och tipsa fler personer som kunde vara berörda. Detta gjorde att inbjudan fick större spridning. De organisationer som arbetar med kvinnors organisering och behov var sedan delaktiga i att formulera kriterierna för stödet. Informanterna från civilsamhället beskrev det som en väldigt positiv och stärkande erfarenhet att tillsammans med andra organisationer lyfta upp vilka problem de ser. Det blev även stärkande att träffa andra med liknande erfarenheter, speciellt när de annars så ofta erfar att män får mer plats och resurser. I formulering av stödet så trycks det mycket på röst-funktionen, med opinionsarbete, mötesplatser m.m. Kriterierna säger "Medlen ska främja kvinnors deltagande i den demokratiska processen och i samhällslivet, möjliggöra för kvinnor att bevaka sina rättigheter samt bidra till ökad jämställdhet mellan kvinnor och män ur ett samhällsperspektiv". Dock var det var främst aktörer med "service funktioner" som deltog på mötet, med en begränsad del "röst-funktion".

Ett annat positivt exempel är när tjänstepersoner i Stadsdelen Majorna-Linné hittade nya arbetssätt för att lösa problemet att Majornas Samverkansförenings (MSF) verksamhet föll mellan stolarna i stödstrukturerna. MSF hade kämpat lång tid för bevarandet av en fritidsgård och tidigare haft dåliga erfarenheter av samverkan med stadsdelen och personer som var emot föreningarnas initiativ till att driva fritidsgården i ideell regi samt att de haft dåliga erfarenheter av dialog. De lyckades till slut med att öppna fritidsgården och starta verksamhet. De hade år efter år varit nedläggningshotade och under många år hela tiden gjorts nödlösningar. MSF har fallit mellan stolarna i de ekonomiska stödstrukturerna då de är en paraplyförening i ett lokalt område. Under en process när föreningen annonserade att de skulle bli tvungna att lägga ner och sa upp hyreskontraktet, så tog den nya kulturchefen initiativ till att lösa problemet genom ett "Idéburet offentligt partnerskap" (IOP). Det innebar att representanter för stadsdelen och MSF tog fram ett avtal utifrån vad MSF redan gör och vill göra för verksamhet och behov och trender i området som Stadsdelen Majorna-Linné arbetar med. Föreningens erfarenhet av processen och lösningen med ett IOP har varit mycket positivt. Det är ett stort stöd då de får hyran och en samordningstjänst finansierat under 3 år, istället för de kortare mindre stöd de tidigare pusslat med. De känner att de är mer fristående uttrycker en person från föreningen. Dialogen fungerar bra där kulturchefen besöker styrelsemöten då och då. Avtalet gör även att föreningen kan få tillgång till Stadsdelens resurser på ett helt annat sätt; de kunde till exempel få tillgång till stadens hälsopedagoger utan att betala. MSF har nu kunnat fortsätta verksamheten där de kan fungera som en möjliggörande och samverkande plattform för att stödja olika initiativ vilket de annars skulle blivit tvungna att lägga ner eller minska ner radikalt. De kan vara en plattform för mindre och nya initiativ som inte har ett organisationsnummer, lokal, eller

någon ekonomisk administration som kan betala ut löner och arvoden för projektpengar de söker genom MSF.

En föreningskonsulent i Östra Göteborg beskriver hur hen arbetar med att lyssna in vad boende och föreningar vill och har för frågor de vill ta upp. Genom kontakten kan de även ställa frågor och krav tillbaka och det kan ske en samverkan för förbättringar. Ett exempel hen tar upp är samverkan med flera somaliska föreningar. Starten var 2011 då en orolig somalisk förälder sa till föreningskonsulenten, "Gör vi inget nu då blir det dåligt".

Somaliska grupper uttryckte oro och konsulenten drog ihop ett möte och det startades trygghetsvandringar då frivilliga var ute varje helg utan ersättning i två år.

Trygghetsvandringarna har sedan utvecklats och systematiserats så att föreningarna får en liten ersättning. Detta var starten till en samverkan med somaliska föreningar och som ledde upp till ett somaliskt föreningsråd, med både fotbollsföreningar och kulturföreningar. Där kan alla föreningarna prata med varandra och samverka, till skillnad till andra stadsdelar där det är mer konflikter. Relationerna har gjort att de kan prata i klarspråk med varandra beskriver tjänstepersonen. Föreningskonsulenten frågar "Vad gör gubbarna? Varför är de inte med runt barnen och skolan? Vad kan vi göra för att det ska bli bättre?". Svaret hen fick var att de ville åka till Ullared. Hen fixade det med ett krav, att både män och deras söner kommer med och att de efteråt har ett möte. Det blev 70 personer, de hade med tolk och det blev mycket diskussioner. En fråga som kom upp var att när det var problem med barnen så vågade inte kvinnorna gå till socialtjänsten för de trodde de kunde ta barnen ifrån dom. En annan var att när det stod ett brev adresserat till "Målsman för xx" så förstod flera föräldrar inte att det var till dem. Det ordnades då möten då föreningarna fick träffa socialtjänsten, polisen och skolan och de fick ställa frågor och få en kontakt. Föreningarna fortsatte sedan att ha regelbundna möten. De föreningsaktiva fick äga frågan och bestämma vad mötena skulle handla om. Ibland ställde tjänstepersonerna frågor till föreningarna, så de turades om att lyfta frågor, men främst var det föreningarna som fick sätta agendan. Framgången har varit att lyssna och ställa frågor. Att inte peka med hela handen och att föreningarna och boende har fått äga frågan.

Värdefullt med kontakter och kunskap genom personer som har en fot inom förvaltning och en fot inom civilsamhället

Några av informanterna har en fot som engagerad i civilsamhället och en fot inom Göteborgsstad som anställd. Det ger positiva effekter åt båda hållen med kunskap om de olika "världarna" och kontakter. Föreningen Trajosko Drom berättar att de på det sättet fått flera kontakter in i delar av Göteborgs Stad som gett samverkan som fungerar bra, t.ex. med Hälsoverket i Kortedala. Det har gjort att de gör verksamhet tillsammans med förvaltningen med information om effekter av rökning för deltagare som föreningen har kontakt med, då andelen romer som har fått hälsoproblem på grund av rökning är relativt hög. Åt andra hållet så får förvaltningen mycket kunskap om föreningslivet och kontaktytor till de romska grupperna.

Nätverk och sammanslutningar som ger styrka

Flera personer från civilsamhället beskriver hur nätverk och sammanslutningar ger styrka och makt när de är i kontakt med Göteborgs Stad. I exemplet Pennygången var nätverksformen en lyckad faktor då det innebar att många kunde samlas och vara med.

Även den lokala hyresgästföreningen ingick i nätverket. Majornas Samverkansförening blev inte ordentligt tagen på allvar förrän de bildade samverkansföreningen med 35 medlemsföreningar som tillsammans drev frågan om en fritidsgård. De lyckades till slut. De beskriver hur många ger trovärdighet och makt.

Vårt Hammarkullen är ett annat exempel. En informant beskriver hur Hammarkullen har ett väldigt uppbyggt och starkt civilsamhälle och hur de samverkar mellan varandra och tillsammans. Vårt Hammarkullen är ett lokalt forum och nätverk där olika lokala aktörer, både från civilsamhället och offentliga institutioner, träffas för att samverka för att förbättra i området och för att bygga kontakter. De har lyckats samla gemensamma krafter för att tillsammans förändra och skapa en positiv kraft. De samverkar för att skapa ett kollektivt samhällsbyggande vilket de tycker att de har lyckats bra med under den tid de verkat tillsammans. Som en aktiv i nätverket uttryckte en framgångsfaktor ”dansa med Hammarkullen”. Nätverkande har gjorts länge och mycket i Hammarkullen men det har varit runt tillfälliga event och inte funnits något kontinuerligt forum som arbetar långsiktigt tillsammans. Det var de tre lokala Hyresgästföreningarna som tog initiativet till forumet 2013. Det startade från att många i området upplevde det otryggt i området. På torget var det många som bara gick förbi för där var det mycket mopeder och drogförsäljning. Barn och familjer stannade inte där. Nätverkets första metod var att ”ockupera” och ha aktiviteter i de offentliga rummen för att ”ta tillbaka torget” och fylla det med positiva möten. Forumet har även lett till att fler samarbeten startas som t.ex. att Bostadsbolaget anställer ungdomar som sommarvärdar, gemensamma kulturprojekt m.m.

En aktiv i nätverket beskriver att den starka och breda basen är avgörande för hur de har lyckats förändra hur stadsdelens organisation förhåller sig till civilsamhället. De har kunnat tvinga stadsdelens förvaltning att ändra sina arbetssätt för att lyssna på och ta in civilsamhället bättre. Det har också underlättat att det funnits några personer på förvaltningen som varit öppna för att arbeta på andra sätt. Framst trycktes det på att denna bas och föreningarnas gemensamma kraft har stor betydelse för genomslagskraften.

Flera av aktörerna i civilsamhället tar upp behovet av att utjämna maktrelationerna och att aktörer i civilsamhället behöver mer makt för att kunna vara i bättre jämvikt med förvaltningen och politiken. Några personer i civilsamhället påpekar dock att det inte går att utjämna maktrelationerna helt och att det är viktigt att inte påskina att alla deltar som jämlika parter när det inte är så. Det brukar heta att parterna ska delta på jämlika villkor och relationer bygga på ömsesidighet i samverkan och dialog. Men personerna är kritiska till dessa uttryck som döljer ojämlika maktrelationer, och då till förmån till den part som har mer makt, dvs. politik/förvaltning.

Erfarenheter av politiker som lyssnar, är mer öppna och förändringsbenägna

Från flera personer i organisationer finns positiva erfarenheter från att politiker lyssnar bättre, är mer öppna och mer förändringsbenägna än tjänstepersoner. Det tas upp av flera att det är lättare att prata med politiker än tjänstepersoner och att det är i många fall en trög förvaltning som förhindrar samverkan med aktörer i civilsamhället. Det finns dock ibland en förståelse för att det ofta är tjänstepersoner som får ta smällarna i verkligheten medan politikerna ”kommer undan” med att vara öppna och tillmötesgående eftersom de inte behöver ta de svåra frågorna ”på marken”.

En informant som kommer från att ha vara aktiv i civilsamhället och precis fått anställning inom förvaltningen kommenterar att tjänstepersoner är väldigt begränsade till att de enbart ska genomföra och inte ska vara visionära och drivande till skillnad till politiker som ska vara det. Det ligger på ett sätt i de olika rollerna att det bör vara uppdelat så, samtidigt som tjänstepersoner även bör kunna ha visioner, ta initiativ och vara medskapande i att förbättra och lösa problem, menar informanten. Det finns dock mycket begränsningar och bakbundenhet i en hierarkisk organisationskultur, vilket politiker till viss del är befriade från. En aktiv i civilsamhället inom miljöarbete berättar att den har mest bara positiva erfarenheter när den kontaktar politiker och att den inte håller med flera andra som säger att politiker inte lyssnar, fast de faktiskt inte har försökt i verkligheten utan mest går på en bild om att det är så. Hen är trött på att höra av andra att mest klaga på att det inte går att förändra och att politiker och tjänstepersoner inte lyssnar, när de själva faktiskt inte har försökt. För många är det lättare att skylla och lägga ansvar på andra än att göra själv, menar föreningspersonen.

Tjänstepersoner som pushar för att öppna upp för aktörer från civilsamhället

Informanter från civilsamhället tar upp några positiva exempel då tjänstepersoner pushat för att göra det möjligt för personer från civilsamhället att få plats på arenor där de annars inte skulle fått tillträde till eller blivit inbjudna till. Detta har medverkat till att aktörer med andra perspektiv från civilsamhället fått komma till tals som annars inte skulle ha hörts i de forumen. Andra typer av förslag och kritik som annars inte skulle höras ges utrymme och nya kontakter kan knytas som ger möjligheter för samverkan och påverkansmöjligheter framöver. Det bryter också de vanliga tankebarriärerna till vilka som kan bjudas in till dessa forum. Även för aktörer i civilsamhället öppnar det upp tankevärlden när vetskapen finns om forumens existens och att de kan be att få ta plats på dessa forum.

Vilka förändringar behövs?

Det är mycket som behöver förändras för att förbättra kontakt och samverkan mellan aktörer i civilsamhället och Göteborgs Stad. Samt för att förbättra stödet för att stärka civilsamhället. Mycket behöver göras annorlunda mot bakgrund av de bilder som jag hittills har fått av aktörer inom civilsamhället, från mina egna erfarenheter samt från personer i politik och förvaltning. Många av förändringarna av Vad som behöver förändras, eller kollas närmare på, är mer eller mindre givna utifrån de beskrivna problemen. Däremot är frågan Hur det ska gå till för att det ska ske? Vad behöver göras för insatser för att förändringarna ska äga rum?

Jag tar här först upp några aspekter om Hur frågan och sedan även Vad. Jag utgår från mina slutsatser från materialet och tar även in informanternas förslag på förändringar och tillvägagångssätt. Detta är ett urval av några centrala förändringar som tar avstamp i mina utgångspunkter och adresserar inte alla hinder och möjligheter som tagits upp. Många önskvärda förändringar har redan beskrivits och genom att beskriva hindren ger det riktningar för vad som behöver kollas närmare på.

Aktörer i mindre etablerade civilsamhället behöver samlas, formulera sig och driva på för förändringar gemensamt

En tanke som slagit mig under arbetet är hur de mer etablerade föreningarna i civilsamhället och med tyngdvikt åt de mer serviceorienterade har organiserat sig i olika forum och paraplyorganisationer och gemensamt drivit på förändringar som de önskar se utifrån de problem de upplever. I detta sammanhang gällande just i frågor om finansiering, stöd, inflytande och samverkan gentemot politik och förvaltning. I flera sammanhang ingår även grupper från det mindre etablerade civilsamhället, men det synes som det är främst de i det mer etablerade civilsamhället som är med och tar större utrymme i dessa forum. Detta har inte varit det centrala i studien och därför har inte området studerats djupare, men när man tittar på några forums listor på deltagande organisationer och vilka frågor de driver så ser de ofta ut att ha en tyngdpunkt åt de etablerade organisationernas frågor och utförande av tjänster. Det tas upp av flera att det saknas ett fokus och utfall för de röstbärande och ansvarsutkrävande aspekterna och organisationer i civilsamhället i dessa forum. Det kan hända att detta inte är en helhetlig bedömning efter en snabb överblick och samtal med informanter. I alla fall har dessa olika forum lyckats att bli en samlad röst och fått genomslag med sina röster, påverkat politik och förvaltning och utveckling, även om det varit i olika grad och omfattning.

Liknande forum och nätverk som vänder sig gentemot förvaltning och politik verkar inte finnas i samma utsträckning bland aktörer i det mindre etablerade civilsamhället samt som är främst röstbärande, eller att de deltar i liknande forum. Det finns visserligen nätverk som går samman för att verka i samverkan med offentliga institutioner, få sin röst hörd och för ett bättre stöd, men det är inte på samma sätt. Man har gått samman i olika sakfrågor men inte på ett mer generellt och övergripande plan för bättre förutsättningar för samverkan, finansiering, stöd, dialog och inflytande.

Flera personer från föreningar berättar om att det har visat sig att det ofta finns svårigheter att samverka mellan mer och mindre etablerade organisationer i civilsamhället och att det många gånger finns en delning mellan olika organisationer och nätverk. Såklart

är det inte en tydlig delning mellan de som är mer etablerade i civilsamhället och de som är mindre etablerade, men det handlar alltså om just hur väl man som förening är etablerad, accepterad och fått en ”plats”. Det finns flera olika anledningar till skilljaktigheter. Det kan finnas delningar mellan de som fokuserar mer på stöd och service och de som fokuserar mer på röstbärande och politiskt arbete samt organisationer med främst äldre och de med främst yngre deltagare. I till exempel ett nätverk så uppstod en skillnad i perspektiv som bland annat handlade om att “ena sidan” tyckte den andra sidan gjorde människor och grupper till offer som de skulle hjälpa och göra välgörenhet för, samt att de var vardagsrasistiska och omedvetna i sina uttryck. Den andra sidan höll inte med och hade låg förståelse för detta. I detta exempel lämnade flera organisationer nätverket när perspektiv gick isär och samverkan inte fungerade.

Vissa anser å andra sidan att de som kritiserar de serviceinriktade organisationerna inte tillräcklig ser värdet i deras praktiska arbete med konkreta direkta aktiviteter, trots att de kan skilja sig i perspektiv politiskt. Det tas även upp att det kan finnas en generationskonflikt med olika erfarenheter, perspektiv och fokus. De yngre kan ha lågt överseende för de äldres ibland svårighet att ta till sig nya perspektiv.

När jag pratar med personer i det mindre etablerade civilsamhället har det slagit mig att flera blir förvånade över att de inte är ensamma om deras liknande erfarenheter vilket har stärkt dom. De har utbrustit, “åh vad bra att man kollar på detta och kan se allt det här”. Detta visar på att det finns mycket för aktörerna att hämta från att ta del av liknande erfarenheter och problem och att tillsammans stärkas och driva på förändringar. Jag tror iallafall att det är väsentligt att aktörerna själva trycker på för förändringar som förbättrar deras förutsättningar. Detta för att de själva behöver definiera vad problemen är och vilka lösningarna bör vara samt följa med och ligga på i utvecklingen kring de förändringar som sker. Det bästa är om initiativet till förändring kommer från civilsamhället och att de själva håller i forum och processer för de förändringar de vill se. Det är också viktigt att samtidigt öppna upp forum, förbättra bredden och representativiteten och bjuda in till liknande forum från andra håll.

Det är alltså av vikt att grupper i det mindre etablerade civilsamhället går samman i olika forum för att formulera och gemensamt driva frågor om inflytande, kontakt, samverkan, dialog, finansiering och stöd. Dessa forum kan vända sig till Göteborgs Stad och tvärtom. Om det är bättre för det mindre etablerade civilsamhället att medverka i de forum som redan finns med de mer etablerade organisationerna eller skapa nya forum är en fråga att kolla på. Båda varianterna har sina fördelar, nackdelar och utmaningar. Jag tror i vilket fall som helst att det först behövs egna möten och forum där grupper och personer från det mindre etablerade civilsamhället träffas för att dela erfarenheter, tankar, samlas och stärkas i det. Detta för att intressena och perspektiven ofta går isär så mycket med ganska skilda erfarenhetsbilder även då det finns många beröringspunkter och gemensamma nämnare också. Det finns många olika frågor, bakgrunder och erfarenheter och därför kan det behövas flera olika forum. Det är dock viktigt att även ta plats i de forum och nätverk som redan finns. Dels för att lyfta och påverka för att fler perspektiv och behov ska få genomslag, samt även för att utveckla dessa forum och diskussionen mellan organisationer,

men även för att kunna mötas och samverka brett inom civilsamhället för att gemensamt vara starkare tillsammans i olika frågor.

Främja civilsamhällets roll som kritiskt granskande, ifrågasättande, ansvarskrävande, kravställande och medskapare av samhällsbygget

Civilsamhällets röstbärande roll är något som behöver värnas. Flera studier visar på att det skett en förskjutning i civilsamhällets fokus i aktiviteter från röst till service under 1900 talet och 2000 talet (Demokratins kris är vår 6-7 maj 2015). Det är en utveckling som är problematiskt för demokratin då civilsamhällets röstbärande roll är av största vikt. En del av detta är att stora delar av befolkningen saknar representation inom en stor del av de organisationer som finns som ska företräda "svaga grupperns röster". Civilsamhällets roll att stärka de röster som är missgynnade på olika sätt är av oerhörd vikt. Det är även dess roll att vara granskande och ansvarsutkrävande. I detta ingår även att vara kritisk och "jobbig". Några frågor som tagits upp av informanter att de behöver lyftas för detta är; Hur kan förvaltning och politik värna om den röstbärande och ansvarsutkrävande rollen hos civilsamhället? Hur kan förvaltning och politik ta emot kritik från organisationer? Hur kan civilsamhället möta förvaltning och politik i att framföra kritik och samtidigt vara respektfull och ansvarstagande för sitt eget beteende gentemot de andra parterna? Hur kan vi lära oss att ta emot kritik från båda håll? Hur kan en förståelse och acceptans för att man ibland inte lyckas prata och bemöta den andra på ett samlat sätt? Hur kan båda parter kunna be om ursäkt och stryka streck över något som varit? Hur behåller man sina skilda och oberoende roller?

I studien beskrivs svårigheter för förvaltning och politik att möta och stödja civilsamhällets röstbärande och ansvarsutkrävande handlingar. Detta behöver tas in i alla de aspekter som lyfts i studien. Ett starkt civilsamhälle är en viktig grund i en demokrati och behöver ha en självklar plats i ett pågående demokratiutvecklingsarbete. I det fokus som finns för demokratiarbetet idag i Göteborg har civilsamhällets roll visat sig haft liten plats i både policydokument, praktiker samt flera informanter, tjänstepersoner, politiker och föreningspersoner beskriver ett lågt fokus, medvetenhet och kunskap hos många tjänstepersoner och politiker. Där vilja har funnits har dock ofta brist på resurser varit ett hinder.

Denna medvetenhet om civilsamhällets roll behöver höjas såväl inom politik och förvaltning som inom civilsamhället. I de olika stöd till föreningslivet som finns är det till stor andel till servicefunktionerna och det är brist på stöd till röstbärande, opinionsbildande och demokratifrämjande arbete. Stödet till röstbärande aktiviteter och organisering behöver utvidgas samtidigt som en medvetenhet och åtgärder görs för att inte med detta skapa ett beroende som motverkar civilsamhällets kritiska och självständiga roll, vilket är en utmaning. För att stärka civilsamhällets röstbärande roll finns ett behov av att utveckla och stärka demokratin genom bland annat utvecklandet av forum, inflytande och samverkan med medborgare och civilsamhället. För att det inte ska stanna vid ord behövs det avsättas resurser till detta.

Förändra föreningsbidragen och stödstrukturerna för civilsamhället genom en medskapande process med aktörer i civilsamhället

När föreningsbidragen ska ses över i Göteborgs Stad så är det ett tillfälle att få till att civilsamhället med dess bredd är delaktiga i denna omvandling. Stadsledningskontoret har fått uppdraget och det uttrycks att det ska göras försiktigt och långsamt. Det borde vara en öppen process och med en bredd på aktörer från civilsamhället som medverkar. Detta skulle även kunna vara ett sätt för Göteborgs Stad att ta i en fråga som uttrycks vara känslig att ta i då det är många intressen som spelar in. Genom att ta in civilsamhället i processen så kan civilsamhället ta upp behov, problem och möjligheter. Liknande processer görs redan inom t.ex. stöd till social ekonomi som bjudit in föreningar och aktörer när de skapat det nya bidraget Kvinnors organisering. Där spred de en inbjudan och bad folk att tipsa om fler personer och organisationer att bjuda in. Dock så behöver en såklart ha med sig att det också är utmaningar och svårigheter med att arbeta med resurser som flera blir tvungna att "konkurrera om" vilket kan försvåra samverkan, dialog och inkludering. Det är också en utmaning att få en större bredd och ett jämlikt deltagande så att det inte blir främst som är resursstarka och mest vana att uttrycka sig som deltar och får igenom sina frågor främst. För detta krävs utjämnande praktiker, principer och mekanismer för mer jämlikt deltagande och inflytande. I och med att föreningsbidragen ska ses över så ges det även tillfälle att se över stödet i olika former som utbildning, kontakt, vägledning till civilsamhället. Det ges även tillfälle att se över att det saknas ett helhetsgrepp för kontakt, stöd och samverkan med civilsamhället då det idag är utspritt i olika nämnder och flera delar av civilsamhället faller mellan stolarna.

Rekryteringspolicys, insatser och anställningsstöd för bredare representation och mot diskriminering

Detta är åtgärder som lyfts av många personer i civilsamhället som en av de viktigare åtgärderna som skulle kunna göra stor skillnad. Det behövs både göras rekryteringspolicys och insatser för att förbättra representationen inom Göteborgs Stads organisation. Kriterierna för anställning behöver även ses över för att bredda vilken kompetens som efterfrågas och där den erfarenhetsbaserade kunskapen behöver lyftas upp. Anställningsstödet skulle bland annat behöva vara en extern part som hjälper till i anställningsprocessen för att gå utanför de vanliga rekryteringsmönstren. T.ex. rättvisebyrån eller liknande skulle kunna användas. Arbetsstrukturer och klimat behöver också ses över för att inte verka diskriminerande.

Stöd till civilsamhällets kompetenshöjning i organisering och i engagerandet av fler - resurscentra för kunskap, kontakter och resurser

För att stärka civilsamhället att bättre nå framgångar och resultat samt för att engagera fler och med en bredare representation finns behov av kompetenshöjning och erfarenhetsutbyte i organisering inom civilsamhället. Det finns mycket kunskap och färdigheter att utveckla inom området som på engelska kallas "community organising" men som saknar en svensk översättning. Det är en process som kan beskrivas ungefär som lokal organisering för stärkandet av invånares intressen och rättigheter i lokalsamhället. Det handlar om strategier för organisering för att bygga upp bestående makt till invånare lokalt. Gräsrotsorganisering är en del av denna tradition. Utbredningen och praktiserandet av community organising är

större i bland annat USA och Storbritannien där lärdomar finns att hämta. Från erfarenheterna i civilsamhället så behövs mer kunskap och kompetens runt just dessa frågor. De flesta sliter med liknande frågor som; Hur får vi fler som engagerar sig? Hur lägger vi upp långsiktiga strategier och som ger resultat? Hur kan vi fördela arbetet så att det inte är några få som både gör mest, får mest makt och inflytande och blir utbrända? Hur får vi en stabil finansiering? Hur funkar kommunen och hur påverkar vi effektivt? Framgångsrik mediastrategi? Hur kan vi även agera proaktivt istället för mest i effekt och protest? Hur bygger vi en organisation som inte professionaliseras och tappar medlemsdrivet när vi får en anställd? Hur behåller vi oberoendet till kommunen samtidigt som vi får finansiering därifrån? Hur löser vi interna konflikter?

Från min erfarenhet är det ofta som grupper och föreningar stöter på liknande problem men saknar tillräckligt med kunskap och verktyg. De mindre organisationerna som inte har stor finansiering har inte resurser till att betala för de kurser som finns i dessa ämnen, som de större organisationerna både har råd med och arrangerar. Det finns dessutom inte så stort utbud i utbildning och fortbildning i dessa frågor.

I en intervju med en tjänsteperson framkommer att de håller på att utveckla ett förslag om att sätta igång ett föreningscenter/föreningspool. Centret ska verka för att arbeta utåtriktat för att ge stöd till grupper och organisationer runt organisering, kontakter in till Göteborgs Stad, kunskap om Göteborgs Stads och om att söka finansiering, bilda förening osv. Tanken är att centret skulle drivas av föreningar själva med stöd från kommunen. Detta förslag är under bearbetning nu och är tänkt att läggas fram inom en snar framtid och tjänstepersonen hoppas på ett positivt gensvar. Här finns möjlighet att detta förslag utvecklas i samverkan med aktörer i civilsamhället. Det är positivt med stöd från kommunen till detta men samtidigt är det viktigt att det finns fristående forum för utvecklande av kompetens och erfarenhetsutbyte för att säkerställa den självständighet som behövs.

En demokrati- och civilsamhällesenhet/nämnd

En fråga som diskuterats ett antal gånger under samtalen med flera informanter är behovet av en mer samlad politik och resurser runt civilsamhället samt för demokrati. Som beskrivet tidigare så saknas idag en enhet eller nämnd som fokuserar på kontinuerlig demokratiutveckling i Göteborg och det saknas också ett brett och samlande grepp om civilsamhället då det idag är utspritt i olika nämnder och begränsat till deras verksamhetsområde och främst genom föreningsstöden. Ett förslag som kommit upp är att etablera en enhet eller nämnd för demokrati och civilsamhället. Den skulle kunna ta ett övergripande och samlande tag om civilsamhället och fylla i hålen som finns där delar av civilsamhället faller emellan de verksamhetsområden som finns idag, samt ha en samordnande och vägledande funktion. Arbetet med stöd och kontakt med civilsamhället inom de olika områden som redan finns inom kultur, sociala frågor, idrott m.m. bör dock finnas kvar och även lokalt i stadsdelarna då kompetens och närhet finns där. I en demokratinämnd/enhet skulle det kunna sättas fokus och resurser på demokratiutveckling då enheten skulle ha en egen budget och anställda funktioner att röra sig med. Det skulle kunna utvecklas en förvaltning med kompetens i deltagande och medskapande processer och funktioner för inflytande. Det uttrycks även ett behov av att parallellt utveckla

användningen av fristående organ som kan hålla i demokratiska processer som är transparenta och oberoende. Detta görs på flera ställen framgångsrikt bland annat i Montreal i Kanada.

En poäng med att ha en demokrati- och civilsamhällesenhet/nämnd skulle vara att bland annat kunna lägga vikt på invånarnas delaktighet och kollektiva förmåga att organisera sig för att påverka sina livsmöjligheter, rättigheter och deras plats i demokratin och samhällsbygget. Civilsamhällets olika roller och funktioner bör värnas, både röst- och servicefunktioner såväl som gemenskap och samhällskitt, ”demokratiskola” och motvikt till stat och näringsliv. Att det här trycks på de röstbärande funktionerna så avses det inte att service funktionerna ska släppas, vilka är av väsentlig vikt. Det finns även idag ett nyligen påbörjat uppdrag på stadsledningskontoret att se över fördelar och nackdelar med en enhet för demokrati och mänskliga rättigheter i samma enhet eller var för sig, och ifall den skulle ligga på stadsledningskontoret eller på annat ställe. I t.ex. Stockholm har man infört ett kansli för mänskliga rättigheter och demokratiutveckling som ligger under stadsledningskontoret. Detta skulle kunna vara ett alternativ och stöd till civilsamhället skulle ingå som en del i detta arbete.

Risker med en egen enhet/nämnd som tas upp av några föreningspersoner är att andra delar av Göteborgs Stad då eventuellt skulle släppa det aktiva arbetet med kontakt med civilsamhället och demokratiutveckling, för det tar ju då ”den enheten” hand om. Det uttrycks även en oro för att arbetet på en central avdelning inte skulle ge effekt då det finns erfarenheter av att det produceras rapporter centralt men som inte leder till större förändringar i verksamheterna. Några informanter påpekar även att en annan risk är att en demokrati- och civilsamhällesenämnd snarare kan förstelna och konservera ett synsätt på demokrati som inte ger förutsättningar för utveckling och olika perspektiv på demokratiskt deltagande. Med dessa risker i åtanke så ser jag ändå ett behov av en enhet för strategiskt och sammankopplande arbete i dessa frågor som driver på en utveckling och finns som ett stöd för ett aktivt arbete i verksamheterna. En sådan satsning ska dock inte betyda att man drar bort satsningar lokalt i stadsdelar och annan verksamhet där det också behövs resurser till att arbeta operativt med dessa frågor.

Mekanismer som stärker civilsamhällets och medborgares möjligheter till inflytande

För att stärka civilsamhällets och invånarnas möjligheter till inflytande och för att hävda sina behov och rättigheter behövs mekanismer och verktyg som ger möjlighet till detta. För att dessa mekanismer och verktyg ska bli bestående, få en plats i systemet och ge effekt bör de institutionaliseras och befästas med olika bindande reglementen.

Exempel på sådana mekanismer finns att lära av internationellt. Här beskrivs några exempel.

Initiativrätt till att lyfta frågor till politiken för dialog. Idag ligger initiativrätten till ”medborgardialog” enbart hos nämnder och förvaltningar i Göteborgs Stad. I Montreal i Kanada har man inrättat ”Citizen right to initiative to public consultation”. Där ges invånare och civilsamhälle möjlighet att ta initiativ genom att samla ett visst antal underskrifter under en viss tid. Detta behöver sedan lyftas och behandlas i ett öppet forum och en process som är reglerade i kommunal lag (ville.montreal.qc.ca).

Rättigheter till lokalsamhället. I Storbritannien har man inrättat ett antal “community rights” genom “The localism Act” (2011). En av dessa rättigheter är att forma ett områdesforum (Neighbourhood forum) som tar fram ett områdesplan (Neighbourhood plan) som antas som ett policydokument för stadsplanering och utveckling. Proceduren är lagstadgad och när områdesplanen antagits har den inflytande på godkännande av bygglov och stadsutveckling (locality.org.uk).

Utvecklande av Göteborgs Stads principer för dialog utifrån ett medborgarperspektiv
Göteborgs Stads principer för dialog utgår från när Göteborgs Stad ska ha dialog med medborgarna, och skulle behöva kompletteras med hur man förhåller sig när medborgare och aktörer i civilsamhället tar initiativ.

Principer, regler och praxis för att utjämna ojämlikhet i deltagande

Det behöver skapas institutionella arrangemang och jämlikhetsmotiv runt dialoger för att utjämna ojämlikheter i deltagandet. För detta behöver det fastställas principer, regler, rutiner och resurser som skapar kapacitet för jämlikt och effektivt deltagande. Exempel på detta är att institutionalisera vissa “motviker” till dominanta gruppers inflytande och stärkande av marginaliserade grupper så som procedurer, uppsökande aktiviteter, utbildning och stöd. Deltagande budget är ett verktyg som har potential till detta och varit framgångsrikt (Tahvilzadeh 2015).

Rättigheter till staden

Många städer internationellt har tagit fram och antagit varianter av “Global Charter Agenda for human rights in the city”(uclg-cisd.org). Processer har gjorts med civilsamhället och invånare där lokala rättigheter tagits fram och handlingsplaner kopplat till dom i frågor som bostäder, kultur, säkerhet, politiskt deltagande m.m. I Montreal har deras “Montreal Charter of rights and responsibilities” även antagits som ett kommunalt reglemente (ville.montreal.qc.ca).

Demokratiska motiv till ett aktivt medborgarinflytande

Motiven till varför beslutsfattare vill fördjupa dialog spelar roll för hur resultatet faller ut. En studie gjord över politiker i Göteborgs Stads motiv till ökad medborgardialog visar att en överväldigande del av politikerna främst hade motiv som handlar om att stärka kommunorganisationens position i samhället, och inte medborgarnas. Det var främst motiven effektivitet, legitimitet och ansvarstagande för nedskärningar och mindre demokratiska motiveringarna (Tahvilzadeh 2013). Detta visar på att vara en avgörande faktor till att många erfarenheter av dialog är att utfallen blir med lågt reellt inflytande.

Det demokratiska syftet med medborgarinflytande bör vara att göra det möjligt för människor att vara politiska aktörer, med rättigheter att påverka beslutsprocesser som berör dem och ansvar att vara med och bygga samhället. För aktiva och bemäktigade medborgare är centralt för att bygga hållbara och jämlika samhällen. Det behövs engagemang, ansvar och makt till att förändra och bygga samhället. Om människorna inte är delaktiga och har inflytande så blir de alienerade från samhällsbyggandet. Grunden för ett levande samhälle måste vara att det är människor som skapar det. Utan aktiva samhällsmedlemmar så blir samhället mer individualiserat, segregerat och apolitiskt. Känslan och ansvaret för det gemensamma och för varandra blir annars svagare och gynnar istället “att se om sitt eget hus” och värmandet av att bevara sin egen grupps resurser sker på bekostnad av andra.

Medborgarens roll behöver därför utvidgas från att vara väljare, konsument och arbetare till att vara en samhällsmedborgare som förväntas och blir delaktig i att förvalta våra gemensamma resurser. Det behöver byggas en humanistisk kultur där egenskaper som empati, förnuft och etik sätts i centrum tillsammans med värderingar om jämlikhet, solidaritet och ekologisk hållbarhet. En utvidgad politisk arena och forum är i detta viktigt där människor resonerar med varandra för att hitta lösningar och prioriteringar. För att skapa ett jämlikt och icke-hierarkiskt samhälle behöver vi organisera samhället på ett jämlikt och icke-hierarkiskt sätt där människor kan motverka diskriminering. De demokratiska motiven till att stärka demokratin och civilsamhället behöver grundas i demokratiska motiv, som beskrivet ovan, för att utfallen av dialoger istället för att bli skendemokratiska ska bli fördjupande av demokratin och för en jämlik utveckling.

Ett förändrat synsätt där samhällets byggs AV och MED medborgarna istället FÖR
Ett förändrat synsätt behövs hos förvaltning och politik som syftar till att bygga samhället tillsammans med civilsamhällets hela bredd och invånare, istället för att bygga det för dem. Det handlar om en syn att samhället behöver byggas AV människor och underifrån istället för FÖR människor och ovanifrån. Inom kommunens organisation behöver man öppna dörrarna när invånare och civilsamhället knackar på och värdesätta invånarens kunskap i att vara med i att definiera problem och lösningar. Förvaltning och politik behöver värdesätta civilsamhällets oberoende forum, lägga örat till marken och möta invånare och civilsamhället på de mötesplatser där de är. Det behöver läggas fokus och resurser på att uppmuntra, stödja och stärka civilsamhällets organisering och människors engagemang.

Behovet av en synvända om att bygga samhället tillsammans med civilsamhällets hela bredd och invånare har utvecklats inom Kairos i synvändan *Av och med medborgarna – inte bara för. Om behovet av civilsamhällets hela bredd i deltagandet för ett socialt hållbart samhälle* (Olofsson och Widehammar 2015) som är en del av Kairos slutrapport som kommer under 2016.⁵

⁵ KAIROS arbetar både med kunskap om och arbetssätt för rättvisa och social hållbarhet. Arbetet med arbetssätt har resulterat i ett antal synvändor som bedöms behövs för att skapa mer rättvisa och socialt hållbara städer. En av dessa synvändor handlar om behovet av deltagandet av civilsamhällets hela bredd. Den synvändan bygger i viss utsträckning på detta kunskapsunderlag, men även på annat material samt KAIROS samlade kunskap (Olofsson och Widehammar 2015). Synvändorna är en del av Kairos slutrapport och kommer att finnas att ladda ner på Mistra Urban Futures hemsida vid publicering under 2016.

Slutord

Jag hoppas att denna presentation har stimulerat och väckt tankar för fortsatt diskussion och handling. I denna studie har jag och tillsammans med andra börjat vrida och vända på frågorna som belyses om hur förutsättningarna för aktörer i civilsamhället kan förbättras med kontakt, stöd, inflytande, deltagande och samverkan med Göteborgs Stad. Detta behöver nu tas vidare, kollas närmare på, fördjupas och starta med hur du, jag och andra kan ta tag i frågorna för att vända hinder till möjligheter och främja mer av det som funkar bra.

Hur kan dessa hinder i mötet med personer och strukturer i Göteborgs Stad förändras så att det inte är eller upplevs som att ta sig förbi en fyrkantig betongvägg? Jag lyfter frågorna till dig och de omkring dig; Utifrån presentationen, vad fastnar du för speciellt? vad håller du med om? Vad håller du inte med om? Vad saknas? Vad för andra lösningar behövs? Vad vill och kan du börja göra där du är verksam?

Genom arbetet med studien har frön redan börjat växa hos mig och flera. Frågorna och samtalen har varit väldigt givande och har gett tankar och idéer som redan gror och tagits vidare. Jag har fått med mig väldigt mycket från arbetet med studien, lärdomar, kunskap, nya kontakter, insikter och frågor jag kommer att ta vidare. Detta har varit en resa och stor utmaning för mig på många sätt. Jag kastades in i att göra en studie inom ett så kallat transdisciplinärt forskningsprojekt, något som jag inte gjort förut. Det har varit lärorikt, spännande, roligt, svårt och jobbigt. Ena stunden gläds jag åt att lyckas förmedla perspektiv som jag tror kan bidra till kunskap för positiv samhällsförändring. Andra stunden slitandes mitt hår över att få ihop en skriven rapport som känns övermäktigt. Jag är glad att jag vågade ta utmaningen och ser nu framemot nästa kapitel.

I denna studie har fokus legat på hur Göteborgs Stad, tjänstepersoner och politiker kan förändra och förbättra sina arbetssätt. Det jag nu vill fortsätta med är att rikta uppmärksamheten till hur aktörer i civilsamhället kan utvärdera, förändra och förbättra sina egna förhållningssätt och arbetssätt. Aktörer i civilsamhället står inte handfallna inför situationer utan kan göra något åt det. Hur kan aktiva i föreningar och nätverk själva förbättra sina möjligheter att påverka samhällsbygget, öka delaktighet och inflytande i problemlösningar i relation till lokal politik, förvaltning och ekonomi? Detta är frågor jag vill ta vidare. Att tillsammans med andra utveckla kunskap, färdigheter och strategier i lokal organisering för samhällsförändring som bidrar till ökad jämlikhet och stärkt demokrati och ekologi. Jag ser framemot att nu lägga mer fokus och tid igen på att vara aktiv i civilsamhället. Hoppas vi ses därute!

“Never doubt that a small group of thoughtful, committed, citizens can change the world. Indeed, it is the only thing that ever has.”

Margaret Mead

“What is the most important thing you could be working on in the world right now? And if you are not working on that, why aren't you?”

Aaron Swartz

BILAGA - Informanter i civilsamhället

Personer som hörts i studien genom semistrukturerade intervjuer, samtal och observationer är aktiva inom nedanstående organisationer och nätverk i civilsamhället. Tio semistrukturerade intervjuer har genomförts med aktörer i civilsamhället på i genomsnitt drygt 2 timmar vardera samt drygt 20 ostrukturerade samtal (vissa korta, andra lite längre) där studiens frågeställningar berörts. Se även beskrivningar under informanter sidan 10-11.

- Alla har en historia att berätta
- Alla ska kunna bo kvar
- Allt åt alla
- Arbetskooperativet Internationell Solidaritet
- Bergsjöns kulturhusförening
- Bräcke Diakoni
- Cykelköket
- Fristad Göteborg
- Göteborgs föreningscenter
- Göthenburgo
- Hyresgästföreningen
- Idékom
- Idéverkstan Majorna
- Integrationsdialogen (deltagare i nätverket)
- Kompani 415
- Majornas Samverkansförening
- Neutrala Ungdomsföreningen
- Nätverket för papperslösa i Göteborg
- Nätverket Pennygångens Framtid
- Nätverket runt projektet Stadslandet
- Omställning Göteborg
- Pantrarna – för upprustning av förorten
- Pennypodden
- På lika villkor inom Rädda barnen
- Staden Vi Vill Ha
- Staden är din
- Stadsmissionen
- Trajesko Drom
- Vårt Hammarkullen

Konferenser, seminarier och panelsamtal

Demokratins kris är vår, 6-7 maj, 2015 Stockholm

Stad, kamp & dialog, 27/4, 2015 Göteborg

Mellanrum, Vårt Hammarkullen – ett forum för kollektivt samhällsbyggande, 28/10 2015
Göteborg

Kairos medskapande dialog, 10/6 2015 Göteborg

Utredning om Kulturföreningar i nordöstra Göteborg (Hussein 2013), intervju av utredare

Källförteckning

Guevara, Birgitta. (2015). *Styrning av offentlig sektor i rättvisa och socialt hållbara städer*. Göteborg: Kunskapsunderlag KAIROS, Mistra Urban Futures

Guevara, Birgitta och Åsa Lorentzi (2015). *Från enbart kundnytta till en bredare samhällsnytta*. Göteborg: En ”synvända” framtagen inom projekt KAIROS, Mistra Urban Futures

Hagberg, Mattias (2015). *Vi vill göra skillnad. - En rapport om särbehandling och diskriminering från Neutral ungdomsföreningen i Biskopsgården*. Göteborg: Neutral ungdomsförening

Harding, Tobias (2012). *Framtidens civilsamhälle: underlagsrapport 3 till Framtidskommissionen*. Stockholm: Statsrådsberedningen, Regeringskansliet.

Hussein, Jamila (2013). *Kulturföreningar i nordöstra Göteborg*. En utredning gjord för Göteborgs Stad och Utveckling nordost.

Lindholm, Teresa, Oliveira e Costa, Sandra och Wiberg, Sofia (2015). *Introduktion*. I *Medborgardialog – demokrati eller dekoration?* Stockholm: Arkus

Listerborn, Carina (2015). *Medborgarinflytande – om makt, genus och stadsutveckling*. I Lindholm, Teresa, Oliveira e Costa, Sandra och Wiberg, Sofia, *Medborgardialog – demokrati eller dekoration?* Stockholm: Arkus

Olofsson, Gabriella och Malin Widehammar (2015). *Av och med medborgarna – inte bara för. Om behovet av civilsamhällets hela bredd i deltagandet för ett socialt hållbart samhälle*. Göteborg: En ”synvända” framtagen inom projekt KAIROS, Mistra Urban Futures

Phillips, Anne samt Ann Faulkner och Peter Maguire (2000). *Närvarons politik - den politiska representationen av kön, etnicitet och ras*. Lund: Studentlitteratur

Tahvilzadeh, Nazem (2011). *Representativ byråkrati - En studie om ledande kommunala minoritetsadministratörers företräderskap*. Göteborg: Ineko AB

Tahvilzadeh, Nazem (2013). *Dialogens politik – demokratiutveckling med förhinder*. I Stenberg, Jenny et.al (2013) *Framtiden är redan här - Hur invånare kan bli medskapare i stadens utveckling*. Göteborg: Majornas Grafiska AB

Tahvilzadeh, Nazem (2015). *Det våras för medborgardialoger*. I forskarantologin *Låt flera forma framtiden!* Bilaga till betänkande av 2014 års Demokratiutredning – Delaktighet och jämlikt inflytande. Stockholm: Statens offentliga utredningar SOU 2015:96. Elanders Sverige AB

Wijkström, Filip (2012). *Mellan omvandling och omförhandling: civilsamhället i samhällskontraktet*. I Wijkström, F. (ed.) *Civilsamhället i samhällskontraktet: En antologi om vad som står på spel*. Stockholm: European Civil Society Press

Wijkström, Filip & Tommy Lundström (2002). *Den ideella sektorn. Organisationerna i det civila samhället*. Stockholm: Sober

Wåg, Mathias (2015). Att vara staden. I Lindholm, Teresa, Oliveira e Costa, Sandra och Wiberg, Sofia, *Medborgardialog – demokrati eller dekoration?* Stockholm: Arkus

Tidningsartiklar

Klasén, Joanna (2012): *Bergsjön får nu ett eget kulturhus*. Artikel i Tidningen Nordost 2012-05-23. Göteborg: Direktpress

Hemsidor

Interfem - www.interfem.se

Locality - www.locality.org.uk

Montreal Stads officiella hemsida - www.ville.montreal.qc.ca

Rummet - rummets.se

United Cities and Local Governments, Committee on Social Inclusion, Participatory Democracy and Human rights - www.uclg-cisd.org